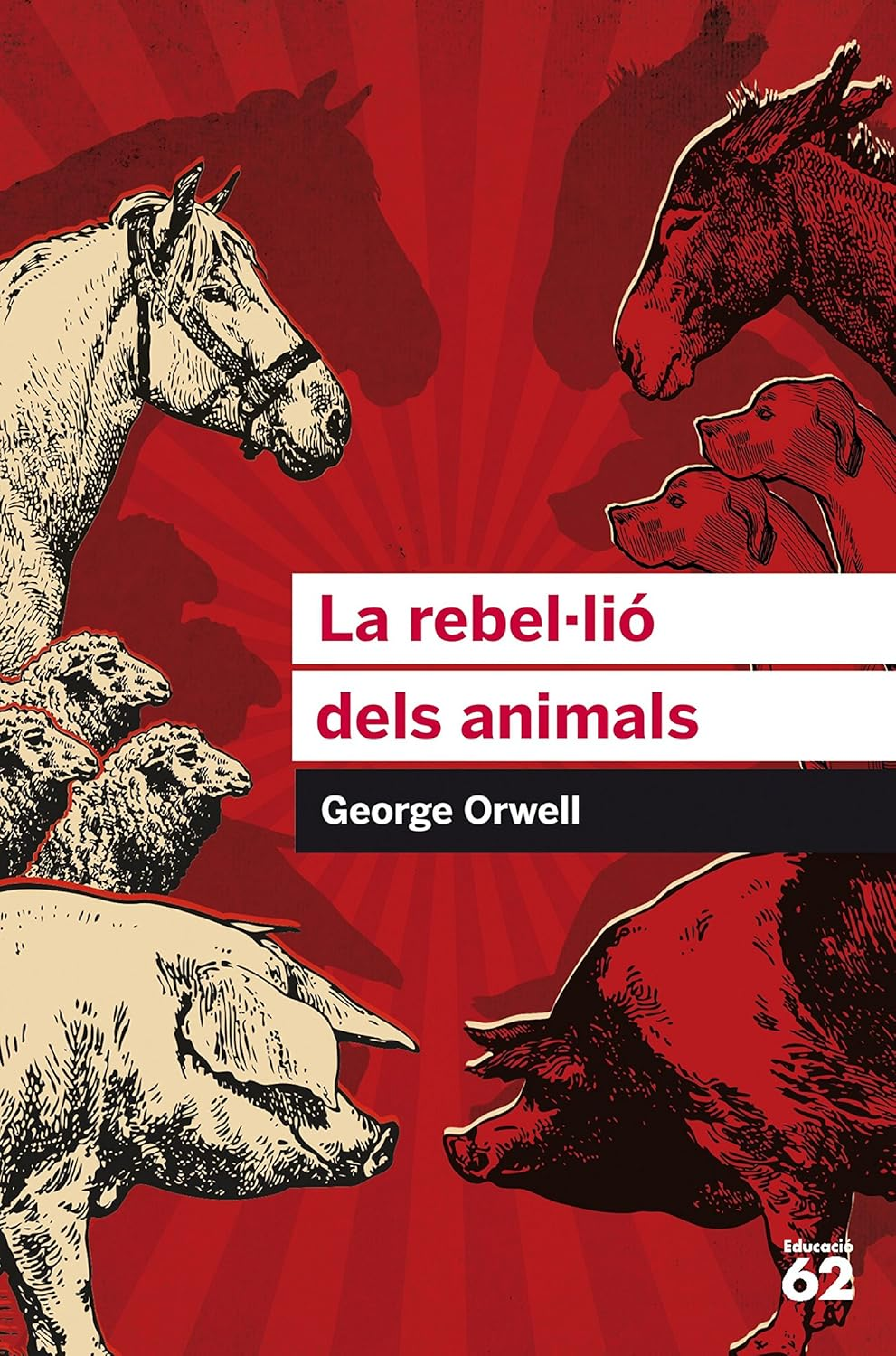

La rebel·lió
dels animals
George Orwell
Educació
62

GEORGE ORWELL

La rebel·lió dels animals

Traducció de Marc Rubió

Estudi preliminar, propostes de treball
i comentaris de text a cura
d'Antoni Dalmases

educaula62

Educaula62
Col·lecció Educació 62

Carme Arenas va dirigir aquesta col·lecció
fins al número 103.

Títol original anglès: *Animal farm*

Disseny de la coberta: Laura Comellas

Primera edició: maig del 2017
Setena impressió: maig del 2024

www.educaula62.cat
educacio@educaula62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
DIPÒSIT LEGAL: B. 4.594-2017
ISBN: 978-84-15954-38-5

El paper d'aquest llibre prové de boscos gestionats
de manera sostenible i de fonts controlades.

TAULA

ESTUDI PRELIMINAR

LA REBEL·LIÓ DELS ANIMALS

PROPOSTES DE TREBALL
I MATERIAL COMPLEMENTARI

ESTUDI PRELIMINAR

FER PARLAR LES BÈSTIES DE POLÍTICA

Aquest és un llibre escrit en unes circumstàncies històriques concretes, que van influir no només en el seu contingut, sinó també en les condicions de la seva edició i publicació, perquè, com veurem, va ser polèmic ja abans d'arribar a les llibreries. Això no obstant, tot i tractar-se d'una obra estretament lligada al context social i als fets històrics que va viure i observar amb agudesa l'autor, la lectura no es pot pas dir que hagi «caducat» amb els anys.

Les autèntiques obres d'art esdevenen clàssiques perquè transcendeixen el seu temps i no només parlen al lector immediat, sinó que conserven el valor i el sentit, i continuen desvetllant sentiments, idees i, potser, fins i tot controvèrsia en els lectors; perquè sobreviuen a l'autor i al seu moment històric. Aquest és el cas de *La rebel·lió dels animals* i d'alguna altra de les obres de George Orwell, que es mantenen actuals i ben vives amb el pas dels anys, perquè plantegen temes i idees que segueixen afectant i interessant els lectors d'avui.

Els protagonistes d'aquesta novel·la d'Orwell són els animals. L'ús literari de les bèsties per destacar actituds humanes ve d'antic. Es feia a les faules, unes composicions breus de finalitat crítica i didàctica, que ja es conreaven a la Grècia clàssica i que tenen una llarga projecció en la cultura de totes les èpoques. Però les faules estan fetes en vers, no tenen gaire extensió, els protagonistes són alguns animals que representen anècdotes i actituds pròpies de les persones per subratllar-ne els defectes, els costums, les virtuts o els vicis. I l'element primordial de la faula és que, al final, es resol sempre amb una conclusió que vol ser l'ensenyament, la moralitat que hem de retenir i que el vers ens ajuda sovint a recordar.

La rebel·lió dels animals, però, tot i ser protagonitzada per bèsties, no és una faula, és una novel·la. I com a tal no tan sols té més extensió i prescindeix dels versos, sinó que el nombre de personatges que hi apareixen és molt més ampli, el tema que planteja presenta diverses visions de la realitat i la trama argumental, més complexa, avança cap a un desenllaç que ha de ser interpretat pel lector.

El recurs en què es fonamenta l'obra d'Orwell és el de l'al·legoria, una de les figures retòriques —podríem dir-ne una de les «tàctiques de la literatura»— mitjançant la qual l'autor basteix una narració que relaciona els fets i els seus protagonistes amb una realitat més enllà de la seva aparença òbvia, per remarcar-ne, justament, un sentit més profund i autèntic, que és el que es vol destacar.

Així, en aquesta novel·la, els animals d'Orwell, tips

dels maltractaments i l'esclavatge, pretenen fundar una societat contrària i oposada a la que tenen els humans, perquè rebutgen el comportament i els fonaments d'un poder que se sosté en la violència, la injustícia, la desigualtat i l'egoisme. Els animals d'Orwell advoquen, doncs, per una societat ideal que els humans semblen incapaços de construir. D'aquesta manera, són les bèsties les que, mitjançant la tècnica de l'al·legoria, passen a representar el desig d'un món millor, i malden per organitzar el que, paradoxalment, denominaríem un món més humà. Orwell capgira els papers de bon principi.

El recurs de l'al·legoria, a més, facilita el distanciament crític amb duplicada eficàcia, perquè el lector, que és conscient de la proposta simbòlica en què es fonamenta la història, es mira les evolucions i els raonaments dels animals que actuen com humans sense identificar-s'hi —cosa que probablement sí que faria si qui actués fos una persona—, i els segueix a una distància que li permet reflexionar des de fora de la realitat dels protagonistes, però sentint-los propers, molt més propers que els personatges humans que hi apareixen —sempre en un segon pla—, de manera que les contradiccions encara es fan més evidents, i en llegir ens veiem obligats a admetre que la raó la tenen els nostres antagonistes teòrics —les bèsties— i no els nostres suposats congèneres —els humans—. És així com l'al·legoria aconsegueix el seu propòsit al llarg de la novel·la: situant-nos en contínua autocrítica.

Perquè durant la lectura resulta inevitable posar-se del costat de les bèsties ja des de la primera pàgina,

compartint els seus desitjos, els seus raonaments, la seva ràbia i fins la seva tendresa, a estones. De manera que el lector es troba enfrontat amb els humans, amb els de la seva mateixa naturalesa, que ara li són, com deia, antagònics. La novel·la es converteix en una mena de joc de miralls deformes que ens fan oblidar qui som (un porc? un ase? un pagès?) per passar a tenir en compte el que és fonamental: les idees, els raonaments que mouen l'acció que es va desenvolupant a cada pàgina. Aquesta, podríem dir-ne, «transmutació» forma part de l'art de l'escriptura, de l'autèntica literatura que, despreocupada de les aparences, vol que fixem la nostra atenció lectora en el significat autèntic, no visible a la primera impressió (jo no sóc un cavall ni una cabra!), i ens lliurem a les reflexions que el novel·lista ens proposa, més enllà dels prejudicis (és a dir: judicis preestablerts) de la identitat. És aleshores que l'al·legoria esdevé un mètode eficaç per convertir-nos en autèntics lectors, capacitats per entendre de debò un text, més enllà del seu argument.

Perquè quan llegim una novel·la ens hem d'anar preguntant constantment *què vol dir allò que passa* i no conformar-nos a entendre simplement *què hi passa*. I aquesta actitud és vàlida, naturalment, per a qualsevol relat, ja sigui escrit, filmat o representat. Es tracta de triar entre llegir bé o llegir malament, d'optar per fer una lectura de grau elemental —infantil—, de conformar-nos amb la superfície, amb els fets externs; o d'esforçar-nos a fer una lectura de nivell superior —adult—, de voler comprendre en profunditat què s'amaga darrere les aparences, què ens volen

dir amb aquella història, sobre què se'ns demana que pensem, que dialoguem, que traguem conclusions que, fins i tot, poden arribar a transformar-nos, a fer-nos canviar d'idees i d'opinions (de bàndol i de naturalesa?). Tot dependrà de si ens conformem a saber l'argument o si som capaços d'entrar en el tema i els possibles subtemes de l'obra que se'ns presenta, a través d'algunes preguntes com les que abans apuntava, que, per cert, són vàlides més enllà de la lectura. Perquè esdevenir adult, ser capaç de fer una «lectura» adulta de la vida, implica precisament saber-se preguntar *per què* succeeixen les coses, *per què* ens expliquen les coses que ens expliquen, *què* vol dir el que passa al nostre entorn, *què* s'amaga rere els mots i els fets quotidians... I un munt d'interrogants més, que ens ajuden a entendre el món on vivim.

Tornem a la faula un moment. L'autor, com hem dit, la conclou amb uns versos per deixar clar quin defecte, quina virtut o quin ensenyament hem de treure del que hem llegit. El lector de la faula, per la seva part, complagut per l'encert de la bèstia que se li ha proposat d'exemple —positiu o negatiu— d'un determinat comportament, satisfet del plaer artístic d'uns versos ben ajustats i expressius, amb les paraules precises per sonar bé i dir el que es vol dir, arriba a una conclusió de la mà de l'autor i confirma, amb la moralitat que llegeix al final, l'objectiu didàctic, la idea que se li vol fer conèixer.

Amb la novel·la, essent conduït al llarg de l'alegoria per uns fets que evolucionen i aboquen al des-

enllaç, el lector ha de rememorar alguns detalls i passatges que l'han impactat o interessat, relacionant-los i ordenant-los amb una lògica personal, tot plantejant-se els interrogants que l'obra li suggereixi, per poder arribar a la conclusió del tema i els subtemes que la novel·la ha anat apuntant al llarg de la lectura. És a dir, que el lector de la novel·la s'ha de fer la feina ell tot sol i de manera continuada, sense esperar els dos o els quatre versos finals que li guien el pensament amb una rima.

Totes les obres, si no són un simple entreteniment banal, demanen aquest esforç. Saber llegir és això, saber què ens volen dir durant la lectura i, sobretot al final, ser conscients de les idees i sensacions que han passat a formar part de la nostra sensibilitat i del nostre pensament mentre llegíem. Per això, a cada lector li cridaran l'atenció uns detalls, uns fets, unes paraules, unes actituds, uns passatges que interpel·laran la seva intimitat, la seva ideologia i la seva consciència. I per això mateix, a vegades, la mateixa obra pot dir coses diferents (que no vol dir pas contràries) als diversos lectors.

Una novel·la, doncs, ens parla del món que ens presenta, però ens força —ens hauria de forçar, si som bons lectors— a prendre una posició personal davant dels fets relatats. Per això, la lectura és un exercici no tan sols d'entreteniment, sinó dinàmic, de formació humana íntima, ideològica, ètica, moral.

I *La rebel·lió dels animals* és una novel·la especialment adequada per endinsar-se en aquesta manera de llegir, perquè el seu autor, George Orwell, es plante-

ja l'escriptura també com un exercici dinàmic transformador. Ho afirma ell mateix en l'article «Why I Write» («Per què escric»), de 1946, quan encara no feia un any que s'havia publicat la novel·la.

Hi exposa que tots els escriptors —«deixant de banda la necessitat de guanyar-se la vida»— tenen quatre grans motius per escriure, que es donen en proporcions variables segons cada un: egoisme, entusiasme estètic, impuls històric i propòsit polític. És interessant, per entendre la intenció de la novel·la que llegirem, aturar-se a pensar en l'abast d'aquest darrer motiu per escriure, el «propòsit polític», que Orwell reconeix:

> [...] i dic *polític* en el sentit més ampli possible. El desig d'empènyer el món en una direcció determinada, d'alterar la idea dels altres sobre la mena de societat a la qual haurien d'aspirar. Un cop més, no hi ha cap llibre alliè al biaix polític. L'opinió que l'art no té res a veure amb la política és en si mateixa una idea política.

Ens trobem, doncs, davant una novel·la de tema polític? Sí... perquè tots els llibres, encara que no ho diguin o ho dissimulin, són polítics, com veiem que afirma Orwell en el mateix article:

> *La rebel·lió dels animals* va ser el primer llibre en què vaig intentar, amb plena consciència del que feia, fusionar el propòsit artístic amb el polític.

Queda ben clara, doncs, la doble indestriable intenció de l'autor d'aquesta novel·la: vol fer una obra

creativa, de valor estètic, que al mateix temps li permeti exposar la seva idea de com ha d'estar organitzada la societat. I per fer-ho emprarà l'al·legoria, protagonitzada per uns animals que volen establir una nova forma de relació social sense els defectes de l'antiga, a mans dels humans. I això és política.

Però cal no confondre's: aquesta obra no és un discurs propagandístic, en el qual l'enfrontament elemental entre «bons» i «dolents» es decanti per fernos concloure el que l'escriptor vol. No. I és aquí on rau un dels grans mèrits d'aquesta obra artística i política: en la llibertat amb què el lector pot anar seguint la història i treure les seves pròpies conclusions sense que ningú el dirigeixi.

Efectivament, anem llegint i prenent posicions, però l'evolució dels fets ens obre perspectives noves, inesperades, sobre la proposta social que es fa i en el que anem descobrint en les actituds que s'observen en els protagonistes, que generaran dubtes i interrogants als quals, nosaltres, els lectors, hem de buscar explicacions per avançar. I això és una reflexió política, feta a partir d'una proposta artística. L'autor no ens regala la moralitat final, no encamina la nostra conclusió, perquè no ens vol condicionar ideològicament. Ens ha mostrat una manera de plantejar la societat, amb les contradiccions i problemes que ens seran fàcils de reconèixer com a reals i pròxims. I aquesta serà la seva crítica política.

La formació d'una consciència

És indubtable que l'experiència personal i les circumstàncies vitals marquen i sovint condicionen l'existència de les persones. I una de les moltes demostracions d'això la tenim en el nen Eric Arthur Blair, nascut el 23 de juny del 1903 a Motihari, Bengala, on el seu pare, Richard W. Blair, era funcionari colonial de la producció d'opi que gestionava i comercialitzava el govern britànic.

Malgrat que abans de fer dos anys es va traslladar amb la seva mare i les seves dues germanes a Anglaterra, les terres orientals de l'Imperi Britànic contribuirien a desvetllar-li la consciència d'amant de la llibertat que, amb el pas del temps, s'afermaria.

Instal·lada la família a la vall del Tàmesi, els primers anys d'Eric A. Blair van ser prou feliços, fins que, en fer-ne vuit, va ser internat a l'escola de St. Cyprian, un indret que li va deixar un senyal inesborrable i que sempre va descriure com un infern per als infants. Es tractava d'una institució severa, autoritària, aspra, arbitrària i sovint sàdica, que preparava els nois per accedir a escoles superiors d'elit, on s'havien de formar els fills de la classe dirigent de l'Imperi Britànic. Enmig d'estudiants de famílies adinerades que feien ostentació de la seva riquesa, ell, que pertanyia a una família de classe mitjana-baixa i assistia al St. Cyprian gràcies a una reducció de matrícula que implicava un tracte sovint humiliant, va descobrir la

diferència entre els estaments socials i el preu que es paga per viure per damunt de les possibilitats econòmiques reals i salvar les aparences. I aquesta serà una altra lliçó vital que no oblidarà i que marcarà per sempre el seu rebuig a la hipocresia i les desigualtats que la societat estableix entre les persones.

A St. Cyprian, l'Eric era un nen discret, intel·ligent, a qui agradava molt llegir —de gran explicava que des dels cinc o sis anys ell ja sabia que volia ser escriptor—, que després dels càstigs i les humiliacions que rebia contínuament va sortir d'aquella escola, al cap de cinc anys, essent un jove murri, rebel i impregnat d'un cinisme que li feia de cuirassa davant les situacions incomprensibles de la vida, com a conseqüència de l'instint de supervivència que havia desenvolupat a l'internat. D'aquell centre també es va endur un sentit de rebel·lia contra les injustícies i els abusos de poder que es faran evidents en tots els seus escrits. A part d'alguns amics —i d'un odi cerval a tot el que li recordés els anys que havia passat allí—, dels seus passeigs pels poblets del voltant d'Eastbourne anys a venir en trauria el nom de Willingdon, el llogarret on situaria l'acció de *La rebel·lió dels animals*.

A tretze anys, va obtenir una beca per assistir a Eton, una escola de secundària de prestigi on els alumnes es formaven per entrar a la universitat. Però, contràriament al que feien la majoria dels seus companys d'Eton, en completar la formació, als divuit anys, com que a casa seva no tenien diners per assumir la despesa dels estudis universitaris, el jove Eric A. Blair va decidir seguir la tradició familiar i prepa-

rar-se per ingressar a la Policia Imperial Índia i retornar a Orient.

Blair, el jove policia esdevé escriptor

Destinat a Birmània, l'actual Myanmar, el 1922, amb dinou anys, va tenir diferents destins on era considerat un home estrany, que passava la major part del temps sol, sovint llegint, segurament cada vegada més insatisfet de la funció policial que tenia assignada en les províncies colonials de l'Imperi Britànic, en contradicció amb el seu sentit de la vida i de la justícia.

El 1927 contrau el virus del dengue, una malaltia tropical infecciosa, motiu pel qual se li concedeix un permís per refer-se a Anglaterra. I un cop a casa canvia el rumb de la seva vida: decideix no tornar a Birmània i renuncia al seu lloc a la Policia Imperial Índia per convertir-se en escriptor.

Es trasllada a Londres i, després de la misèria i l'opressió observada a les colònies de l'Àsia, s'endinsa en la pobresa de la gent de la classe més baixa dels barris londinencs i, a imitació de Jack London, un autor que admirava, es converteix en rodamón a la capital anglesa, en uns anys en què la llei perseguia els vagabunds. Descriu la sensació d'estar desprotegit, compartida amb molta altra gent, de ser víctima d'unes condicions de vida inhumanes en albergs bruts i infestats d'insectes, la humiliació de la caritat, la degeneració de tantes vides i el dolor de no ser ningú,

que viu en primera persona, i comparteix amb altres marginats de la societat la més escabrosa misèria física i moral, sota el nom fictici de P. S. Burton.

Amb aquesta falsa identitat marxa a París el 1928, a viure en la zona marginal de la capital francesa, allotjat en habitacions infectes, compartint les baralles i la vida mesquina dels indigents, treballant un munt d'hores per una paga miserable a les cuines de restaurants de luxe que oculten una manca d'higiene alarmant; i ho fa empès per l'obligació moral d'explicar les terribles condicions de vida de la majoria de la població, desprotegida i explotada, amb la intenció de desvetllar consciències, d'evidenciar la necessitat de lluitar per aconseguir una societat més justa i igualitària, organitzada per a benefici de tots els éssers humans sense distincions.

Al cap de dos anys, torna a Anglaterra. Escriu articles per a revistes, sempre amb esperit crític, i treballa de professor particular. Ara ha deixat de ser P. S. Burton, per convertir-se en el professor Blair, que fa classes en una escola de nois de prop de Londres.

I aquell 1932 acaba el llibre en què havia estat treballant durant els gairebé cinc anys que ha viscut a Londres i París com un rodamón proletari. No és una novel·la, aquesta primera obra que publica, és un reportatge que narra les seves experiències en el submón. Es dirà *Down and Out in Paris and London* (*Sense ni cinc a París i Londres*, en l'edició en català), i es publicarà el 1933.

El problema, però, és que no vol que la seva família s'avergonyeixi d'ell en saber la seva història. I per evitar que l'identifiquin amb el narrador desvalgut que protagonitza el llibre busca un nou pseudònim: pren el nom del rei anglès —George— i per al cognom tria el riu Orwell, que passa per la ciutat d'Ipswich, al comtat de Suffolk.

Així és com signarà el llibre *Sense ni cinc a París i Londres*, amb el pseudònim George Orwell, el sobrenom que oculta l'articulista i expolicia Eric Arthur Blair i que farà servir a totes les seves obres, fins a fer-se universalment conegut.

Quan es va publicar aquella crònica, Orwell ja estava acabant de redactar un nou llibre, *Burmese Days* (*Dies a Birmània*), on narrava, de manera novel·lada, per la via de la ficció, doncs, també les experiències viscudes en els seus temps de servei a Orient, tot mostrant ja la mordacitat irònica en el tractament d'algunes accions i personatges, un estil d'enfocar la vida que mantindrà en moltes obres i articles. Aquesta primera novel·la sortiria a la venda el 1934, després que algunes editorials angleses la rebutgessin per por de ser demandades per difamació, ja que creien que la crítica que Orwell feia del sistema colonial era perillosa. Finalment va ser publicada a Nova York.

Val la pena remarcar que aquests dos primers llibres partien de la realitat personal viscuda, segurament perquè l'autor feia cas del consell que un amic li havia donat, quan li va dir que havia d'escriure so-

bre el que sabia. Seguint aquesta idea, una vegada fins i tot havia intentat que el detinguessin (es va fer agafar en estat d'embriaguesa i després de provocar alguns desordres al carrer) per passar la nit de Nadal a la presó i poder-ho escriure, però els policies van considerar que el seu delicte només mereixia un parell de dies en una cel·la de comissaria.

I ben aviat va tornar a emprendre una altra novel·la, basada en la seva experiència com a mestre i en la vida del poble familiar, Southwold, on s'havia instal·lat de nou per refer-se d'una greu pneumònia que l'havia tingut un temps hospitalitzat. Anava escrivint, mentre feia llargues passejades en solitari o conversava amb el seu pare, que anys enrere havia tornat de Birmània. Allí va acabar *A Clergyman's Daughter* (*La filla del clergue*), que es publicaria el març de 1935. Es tracta de la història d'una noia sotmesa a l'autoritat paterna, víctima dels condicionaments socials. La novel·la conté alguns fragments que es poden considerar autobiogràfics, com la professió de mestra de la protagonista que, després d'un atac d'amnèsia, exerceix amb la intenció de fomentar l'esperit crític en els alumnes, cosa que li costa la feina. Alguns detalls de la vida al carrer a què es veu empesa la noia en alguns moments, recorden les experiències viscudes per l'autor i confirmen la tendència autobiogràfica llavors ben habitual en les obres d'Orwell.

El mateix Orwell, però, no considerava aquesta novel·la prou reeixida, motiu pel qual va negar-se a fer-la reeditar, donant instruccions, però, que quan

fos mort, si els seus hereus podien treure'n algun benefici econòmic, no dubtessin a fer-ho.

Abans que l'hi publiquessin, Orwell havia trobat una feina a Londres que li resultava especialment agradable i interessant, en una llibreria de vell. Hi treballava a la tarda i tenia els matins lliures per escriure. A més, la vida social que li proporcionava el lloc li permetia relacionar-se amb gent interessant, de conversa intel·ligent i, com ell, d'idees avançades, alguns, militants polítics del Partit Laborista Independent, de tendència socialista.

És en aquell 1935, quan va conèixer la que seria la seva esposa, Eileen O'Shaughnessey i va enllestir una altra novel·la de to corrosiu que ridiculitza el conformisme de la classe mitjana anglesa: *Keep the Aspidistra Flying* (que es podria traduir com *Que no mori l'aspidistra*). L'aspidistra és una planta domèstica molt resistent, que a moltes llars d'Anglaterra tenien per decorar, i Orwell va agafar aquesta planta com a símbol de la classe mitjana, convertint-lo en el títol en una mena d'exclamació de to sarcàstic, com si digués: «Visca la classe mitjana!». El protagonista d'aquesta obra menysprea els diners, però en viu pendent, abandona una feina segura per dedicar-se a la poesia —i a treballar en una llibreria mentre escriu, com Orwell— fins que al cap de dos anys de fracassos retorna al treball, forçat per les circumstàncies, es casa i s'instal·la en un piset on s'afanya a col·locar una aspidistra, que ve a ser el símbol de la rendició, de la vulgaritat que se li menja l'espai vital de manera incontrolable.

Per la seva banda, Orwell va treballar a la llibreria de Londres fins que, a finals de gener del 1936, la van tancar. Llavors, amb dificultats per pagar el lloguer del pis on vivia, el seu editor li va proposar que investigués i escrivís sobre la crisi econòmica i les condicions socials dels miners del nord d'Anglaterra. Seguint les indicacions d'un dirigent sindical amb qui va contactar durant el viatge fins a Manchester, l'escriptor es va instal·lar a la ciutat minera de Wigan. Allí va viure entre la població obrera, com un més, i observava detingudament la vida quotidiana dels treballadors, compartia i estudiava els habitatges i els salaris, va baixar sota terra amb els miners quan treien el carbó per conèixer les condicions de treball a les mines, va consultar els registres de la salut pública, va assistir a les reunions del Partit Comunista i va conèixer i desemmascarar la demagògia del partit dels «camises negres», la Unió Britànica de Feixistes.

El resultat d'aquesta investigació va ser el llibre *The Road to Wigan Pier* (és a dir, *El camí a Wigan Pier*), que es publicaria el 1937. Dividit en dues parts, la primera conté documents i testimonis sobre la vida i la situació social i laboral dels miners dels comptats de Lancashire i Yorkshire. La segona part és un llarg assaig on explica el creixement de la seva consciència política, amb una aferrissada defensa del socialisme, que va fer que l'editor, tement les reaccions d'alguns lectors, afegís un prefaci per exculpar-se, quan Orwell ja era a Espanya.

Les conviccions socialistes afermaven cada dia més en Orwell i s'havien anat reforçant amb la relació que mantenia amb Eileen O'Shaughnessey, la llicenciada en psicologia amb qui es casaria el 9 de juny d'aquell 1936. Però al cap de cinc setmanes de la boda, el 17 de juliol, es va produir el cop d'estat de Francisco Franco, i Orwell va decidir anar cap a Espanya per donar suport al bàndol republicà i aturar l'avenç del feixisme a Europa.

Va sol·licitar la documentació per viatjar-hi al Partit Comunista Britànic, però els dirigents comunistes no el veien prou compromès amb el seu partit. Li van demanar que s'unís a les Brigades Internacionals, però ell volia conèixer la realitat *in situ*, abans de comprometre's amb cap grup.

Finalment, va aconseguir una carta de presentació de l'ILP (Partit Laborista Independent) per poder anar a Barcelona, on va arribar com a periodista i va entrar en la complexa situació que vivia Catalunya, immersa en una autèntica revolució que enfronta estratègies dins del bàndol republicà.

Uns defensaven que calia guanyar primer la guerra (els comunistes del Partit Socialista Unificat de Catalunya i del Partit Comunista d'Espanya, que tenien l'ajuda, el suport i les armes de l'URSS). Altres creien convenient fer primer la revolució per guanyar la guerra (els anarcosindicalistes de la Confederació Nacional del Treball i els comunistes del Partit Obrer d'Unificació Marxista).

Orwell es va presentar a les oficines a Barcelona del Partit Laborista, vinculat al POUM, que va ser l'organització que el va acollir. Va passar un brevíssim període de formació a la ciutat i, en traslladar-se amb la seva unitat al front d'Aragó, donada la formació i l'experiència adquirida en els seus temps de policia, va ser nomenat instructor. Mentrestant, Eileen supervisava la publicació de *The Road to Wigan Pier*, i després va viatjar a Barcelona per col·laborar a les oficines de l'ILP i estar a prop del seu marit.

I llavors, el mes de maig de 1937, es va produir l'esclat de les tensions entre comunistes soviètics i anarquistes i marxistes del POUM que culminaria amb una campanya de desprestigi i difamació de la premsa comunista oficial que, després d'acusar els membres del POUM de col·laborar amb els feixistes, va desembocar en una onada de persecucions, desconfiances, odis i enfrontaments violents. Orwell explica que va passar la majoria d'aquells dies enfebrat, llegint llibres dalt d'una teulada, però quan va poder va marxar cap al front, a fer feina de debò, on el van ferir i va ser hospitalitzat. En tornar a Barcelona, la persecució dels prosoviètics contra el POUM, ara acusat de ser un partit trostskista i declarat il·legal, multiplicava les detencions. Orwell i Eileen van ser amenaçats i, tan aviat com se'ls va presentar l'oportunitat, van passar la frontera per retornar a Anglaterra el juny del 1937.

L'experiència i les opinions sobre el que va viure i veure durant els cinc mesos que va participar en la guerra, des de Catalunya i amb incursions al front

d'Aragó, van ser explicades en un llibre intens, viu, intel·ligent, crític, alliçonador i ple de precisions i comentaris aguts —i sovint sarcàsticament exactes—, que, essent una nova crònica personal, es llegeix amb l'interès d'un reportatge històric magistral i memorable.

Es tracta del famós *Homage to Catalonia* (*Homenatge a Catalunya*), que recull la profunda petja que deixen en l'escriptor aquells mesos de vida intensa i transformadora, com admetrà deu anys després en l'article «Per què escric»:

> La guerra espanyola i altres esdeveniments de 1936 i 1937 van canviar el meu sistema de valors i em van fer comprendre el món on vivia. Cadascuna de les frases serioses que he escrit des del 1936, directament o indirecta, han estat contra el totalitarisme i a favor del socialisme democràtic, tal com jo els entenc.

Buscant aire fresc

Però el retorn a casa i a la seva lluita ideològica no van ser fàcils. Els tentacles del Partit Comunista havien arribat fins a Anglaterra i Orwell era víctima d'una campanya de desprestigi a diaris i revistes, que atacaven el seu darrer llibre publicat, *The Road to Wigan Pier*, manipulant fragments de l'obra per demostrar que l'escriptor era un traïdor als ideals de la classe treballadora. I va optar per tornar al poble, disposat a criar animals —va comprar cabres, un gall que va

batejar amb el nom del magnat americà Henry Ford i un caniche que va anomenar Marx—, i al mateix temps escrivia el seu *Homenatge a Catalunya*, que es publicaria el 1938 i seria un fracàs comercial.

El mes de març, al cap de poc de tornar a Anglaterra, la tuberculosi el va tenir hospitalitzat fins al setembre. Perquè es recuperés evitant l'hivern anglès, un escriptor amic seu va finançar al matrimoni Orwell, i sense que ell ho sabés, un viatge al Marroc francès, on es va estar durant mig any. I a Casablanca va escriure la novel·la *Coming Up for Air*, una obra de to pessimista que retrata l'intent inútil del protagonista que, per recuperar el passat, retorna a la casa i els paisatges de la infantesa i comprova que el món avança implacable, que l'Anglaterra del temps enyorat va essent devorada per l'especulació, el materialisme i el capitalisme

El títol (*Cercant aire fresc*), una expressió que sembla indicar la necessitat de trobar un ambient respirable, pot referir-se metafòricament a l'acció que s'hi narra, però també a l'esforç per «respirar bé» que li cal a l'autor per recuperar-se, superada la malaltia, així com la necessitat de «respirar aire net», després de l'experiència embrutidora de les lluites fratricides viscudes a la guerra d'Espanya.

La Segona Guerra Mundial

I aleshores, l'1 setembre del 1939, les tropes nazis va envair Polònia, i va començar la Segona Guerra

Mundial. Orwell, encara amb la salut malmesa, va restar a Londres durant gairebé tot el conflicte, malgrat les diverses temptatives d'incorporar-se a l'exèrcit. La fermesa del seu patriotisme el va sorprendre fins i tot a ell mateix, que va convertir-se en sergent de la milícia local de voluntaris, sense deixar mai de col·laborar en diverses publicacions fent articles i ressenyes. Va treballar també supervisant les emissions que la BBC emetia per contrarestar la propaganda nazi a Orient i va escriure un *Diari de guerra: 1940-1942*, en el qual, a l'entrada del 3 de juliol de 1941, podem llegir opinions contundents com aquesta sobre el pacte germanosoviètic de no-agressió, que ell anomenava pacte Hitler-Stalin:

> No podríem trobar un millor exemple de la baixesa moral del nostre temps que el fet que ara tots som més o menys pro Stalin. Aquest assassí repugnant està temporalment al nostre bàndol, i així les purgues, etc. s'obliden aviat.

A la BBC, a més, va crear alguns programes culturals on intervenien diversos escriptors i intel·lectuals de l'esquerra política, fins que l'any 1943, després de dos anys de treballar-hi, va abandonar el que ell anomena el seu «treball de guerra» a l'emissora de ràdio, per dedicar-se a la direcció literària del diari del Partit del Treball, *Tribune*, on a més tenia una secció fixa anomenada «As I Please» («El que vulgui»), que es va convertir en un model del periodisme d'opinió. A part que necessitava temps per preparar l'obra que

volia escriure, *Animal Farm* (*La rebel·lió dels animals*), que tractarem a fons en els pròxims capítols.

Va ser aleshores, també, que amb Eileen van decidir adoptar un nen a qui van posar el nom de Richard Horatio Blair.

Però Orwell frisava per prendre part en les operacions de les tropes aliades que avançaven per Europa, i el febrer del 1945 va aconseguir anar a París i després a Colònia a fer de corresponsal de guerra per a *The Observer* i el *Manchester News*. Quan feia poques setmanes que estava enviant cròniques, va haver de ser hospitalitzat altra vegada per una pneumònia i allí, a l'hospital mateix, va rebre una nota d'Anglaterra en què se li demanava el consentiment per operar Eileen d'una histerectomia. La notícia el va trasbalsar. Va afanyar-se a enviar el consentiment, però a l'endemà mateix li arribava la notícia que Eileen ja havia mort.

La distopia. La mort

Després de la guerra, per a Orwell la vida a Londres va ser molt trista. Abatut i sol en una ciutat on el menjar era racionat i tirar endavant es feia molt difícil, patia pel seu fill Richard. Fins que l'abril del 1947 va decidir marxar, amb la idea d'acomplir els plans que havien fet amb l'Eileen d'instal·lar-se a l'illa de Jura, a les Hèbrides, a Escòcia. Hi va llogar una caseta, pensant que era un bon lloc per a Richard, ja que l'aire era fresc i el menjar no escassejava com a la capital.

Tot i el seu estat de salut encara fràgil, treballava en una altra novel·la, *Nineteen Eighty-Four* (*1984*), que juntament amb *La rebel·lió dels animals* l'havia de convertir en un autor de ressò mundial.

Es tracta del que s'anomena una «distopia», un terme oposat a la «utopia», que dibuixa i projecta una societat ideal, perfecta. Així, la «distopia» presenta una societat futura dominada pel totalitarisme i l'opressió. Els autors de distopies parteixen del moment present i l'extrapolen, amb un to apocalíptic o satíric, per avisar dels perills que amenacen la societat del demà.

La novel·la d'Orwell porta el títol invertit de l'any en què l'escriu (1948: 1984; un any que en aquells moments es veia molt llunyà) i està dedicada a prevenir sobre l'avenç del totalitarisme en les seves diverses vessants (feixisme o comunisme) que pretenen controlar la societat i anul·lar l'individu, a qui se sotmet sense pietat, dominat i vigilat constantment pel Gran Germà.

Un aspecte interessant de *1984* —una novel·la que mereix una lectura atenta i un comentari detallat— és que ens mostra, a través del personatge de l'O'Brian, en què es poden convertir els intel·lectuals quan es posen al servei del poder, manipulant idees i llenguatge. Un tema que preocupa Orwell i que ja havia exposat amb ironia en *La rebel·lió dels animals*.

L'obra conté, també, unes quantes escenes d'humiliacions exercides pel poder sobre l'individu molt

colpidores, que fan que el lector senti l'autèntic horror de l'opressió.

I és arran d'aquesta novel·la que es va escampar l'adjectiu «orwellià», aplicat a aquelles societats controlades per un poder inhumà totalitari, que es fonamenta en la negació de la veritat, la manipulació del llenguatge com a eina propagandística i de domini del pensament, combinant la desinformació i la vigilància per anorrear l'individu, fer impossible l'esperit crític i privar-lo de totes les llibertats, fins de la consciència.

L'esforç que va significar per a Orwell l'escriptura d'aquesta darrera novel·la va afectar-li la salut, de manera que el gener del 1949 no va tenir altre remei que tornar a Anglaterra i ingressar de nou en un sanatori prop de Stroud. L'escriptor, però, no millorava. Els amics el visitaven, i entre ells una amiga especial, Sonia Brownell, amb qui havia tingut una relació sentimental després de la mort d'Eileen, i que el cuidava i atenia tots els seus assumptes. Amb ella es casaria l'octubre del 1949, a l'habitació de l'hospital.

I la matinada del 21 de gener de 1950, als quaranta-sis anys, va morir George Orwell, aquell home que es declarava ateu irreductible, que va demanar que li fessin un funeral pel ritus anglicà i que l'enterressin en el cementiri de l'església que tinguessin més a prop. Un bon amic, a requeriment de la vídua, va aconseguir una tomba al cementiri de Sutton Courtenay, a Oxfordshire, on hi ha una làpida amb un epitafi ben senzill: «Aquí descansa Eric Arthur Blair, nascut el 25 de juny de 1903, va morir el 21 de gener

de 1950», sense fer esment del pseudònim amb què és conegut arreu.

De fet, va morir l'home, però l'escriptor resta viu per sempre en les seves obres.

A L'ENTORN DE *LA REBEL·LIÓ DELS ANIMALS*

Una novel·la per desvetllar consciències

En l'apressat repàs de la seva biografia, hem fet gairebé exclusiva atenció en l'Orwell escriptor de llibres. Però durant la major part de la seva vida, Orwell va ser conegut per la seva tasca periodística, pels assajos, pels articles polítics, per les ressenyes, les crítiques literàries i els reportatges que publicava en diversos diaris i revistes, i que han estat recollits en uns quants volums. A més del seu pas per la ràdio britànica, la BBC.

Les sis novel·les i els tres llibres de no-ficció, que vénen a ser cròniques i estudis periodístics detallats, són el que ens han arribat més fàcilment fins a avui, però la seva labor de polemista, d'analista polític i intel·lectual crític va ser molt important i va deixar el rastre d'un treball conscient i constant que tenia un denominador comú: la defensa de les classes més desfavorides, la denúncia de la injustícia i la reivindicació d'una vida digna i lliure per a tothom. Per això va escriure tot el que va escriure i per això va anar a la guerra espanyola.

I de tot arreu, de totes les experiències, però so-

bretot de la seva estada a Barcelona i al front d'Aragó, en va treure un seguit de lliçons que, tot formant-lo ideològicament, perfilarien encara amb més precisió les línies bàsiques de la seva escriptura.

Feia un mes que havia tornat a Anglaterra fugint de les purgues que el comunisme estalinista practicava sense aturador a Catalunya, quan va començar a publicar una sèrie d'articles al *New English Weekly* que s'allargarien des del juliol fins al setembre del 1937, sota el títol genèric i ben expressiu de *Spilling the Spanish Beans* (que podríem traduir *Vomitant la veritat sobre Espanya*), per deixar ben clar el seu estat d'ànim —furiós, escandalitzat— i la idea que la lluita per la llibertat havia estat traïda pels que deien defensar-la.

> Quan vaig marxar de Barcelona a finals de juny, les presons ja estaven a vessar [...]. Però l'aspecte a destacar és que la gent que hi ha ara a les presons són els revolucionaris, no els feixistes; hi són, no perquè les seves opinions siguin massa de dretes, sinó perquè són massa d'esquerres.

I encara afegiria, en un altre dels articles de la sèrie:

> El final lògic és un règim en el qual qualsevol diari i partit de l'oposició sigui suprimit i tots els dissidents mínimament importants siguin a la presó. I, és clar, un règim així serà un règim feixista.
>
> No serà el mateix tipus de feixisme que imposaria Franco, potser serà millor que el de Franco i val la pena lluitar per ell, però serà feixisme. Només

que, com que serà controlat per comunistes i liberals, li posaran un altre nom.

En fer aquesta profecia, escrita dos anys abans d'acabar la guerra, està referint-se a l'acció repressiva que porten a terme a Catalunya els comunistes soviètics de Stalin. El panorama que descriu es correspon molt exactament amb la realitat que ha viscut. La persecució dels membres del POUM, l'assassinat d'Andreu Nin —el prestigiós intel·lectual dirigent del partit, detingut, torturat i «desaparegut» a mans dels serveis secrets soviètics, perquè plantejava un altre tipus de comunisme—, la demagògia utilitzada per manipular l'opinió pública i aconseguir el domini total del bàndol republicà, les lluites internes pels espais de poder... Tot això, a Orwell, un foraster idealista que ve a ajudar i observa com es perd el temps i s'esmercen forces inútilment en lluites internes mentre l'enemic feixista avança, el fa arribar a la conclusió que els desitjos de canviar el món i fer-lo més just i habitable s'enfronten a enemics ocults, però tan perillosos com els exèrcits: l'ambició, les ànsies de poder, les enveges i la demagògia, que permeten la degeneració dels ideals revolucionaris. Uns ideals que, l'any 1945, acabada la Segona Guerra Mundial, quan aconsegueix publicar *La rebel·lió dels animals*, semblen oblidats o bandejats, perquè el triomf de la coalició dels aliats ha convertit la Unió Soviètica, governada per Stalin —el mateix que havia pactat amb Hitler!—, en aliada d'Anglaterra i els països democràtics, que han lluitat contra el nazisme, però que ara tanquen

els ulls i ignoren la política repressiva interna de l'URSS. Precisament el país on se suposava que estaven en marxa les reformes comunistes per aconseguir una societat més justa és el que organitza la maquinària més repressiva contra els qui critiquen o proposen altres camins polítics i reclamen el seu dret a opinar.

Per alertar del que ha viscut i del camí que prenen els pactes polítics del moment, Orwell anirà madurant una novel·la amb què voldrà desvetllar consciències, un relat de ficció, el conflicte del qual situarà en una imaginària i impossible societat animal, com si fos un conte, per subratllar així encara més i de manera més lliure la realitat que critica. Serà allò que fa unes pàgines hem anomenat al·legoria o, potser més exactament, al·legoria distòpica, ja que la novel·la projecta sobre el futur els problemes i defectes que s'observen en el present.

Un perillós conte de fades

Ja mentre està escrivint *La rebel·lió dels animals*, Orwell és conscient que està preparant una obra polèmica. En una carta a un amic, del 17 de febrer de 1944, explica:

> Estic escrivint un llibret que espero que et diverteixi quan surti, encara que em temo que no tindrà el vistiplau polític i per això no estic segur que me'l vulgui publicar algú.

I té raó. El mateix editor que li va rebutjar l'*Homenatge a Catalunya* uns anys abans, ara li rebutja *La rebel·lió dels animals.* I ho fa per por de la situació política. La guerra encara no ha acabat. Anglaterra i l'URSS formen part del bàndol que combat el nazisme i tothom li diu que no convé de cap manera arriscar-se a dividir el bloc dels aliats, del qual forma part l'URSS de Iossif Stalin, que és atacat sense miraments en la sàtira d'Orwell. La idea general és que val més no entrar en el que es consideren assumptes interns d'un país amic. Això indigna Orwell, que creu que la veritat és abans que res un valor sagrat que cal defensar. Segueix buscant editor i reivindicant el dret a opinar, criticar i denunciar el que troba inacceptable, sense evitar en cap moment polemitzar.

Perquè quedi clara la seva actitud bel·ligerant davant el silenci, escriu un pròleg amb la intenció de presentar ell mateix el llibre. Un pròleg demolidor amb el títol inequívocament reivindicatiu de «The Freedom of the Press» («La llibertat de premsa»), que comença amb aquestes paraules:

> Aquest llibre va ser pensat fa molt de temps. La idea central data del 1937, però la redacció definitiva no va ser fins a finals del 1943.

És un text molt interessant, de vuit quartilles escrites a un espai, sense signar, amb una indicació a llapis, probablement de l'editor definitiu, que diu: «Introducció proposada per George Orwell per a la primera edició de *La rebel·lió dels animals*».

La introducció «proposada», que en vida d'Orwell no es va publicar i que va ser descoberta entre uns papers l'any 1971, comença detallant les dificultats per publicar el llibre, rebutjat per quatre editors —un dels quals, fins i tot, va demanar l'opinió al Ministeri d'Informació, que en va desaconsellar la publicació—, i tot seguit, amb un to amarg i satíric, carrega contra la censura encoberta que es practica a Anglaterra, fins a arribar a explicar sense manies que les purgues i la repressió estalinista a l'URSS estan protegides pel silenci i la covardia dels qui ho podrien denunciar.

És un atac directe contra l'acceptació còmplice que la societat britànica ha fet de les mentides instituïdes com a indiscutibles. Hi escriu:

> [...] en un moment donat es crea una ortodòxia, una sèrie d'idees que són assumides per les persones benpensants i acceptades sense cap discussió. No és que es prohibeixi concretament dir «això» o «allò», és que «no està bé» dir segons quines coses [...]. I qualsevol que gosi desafiar aquella ortodòxia es trobarà silenciat d'una manera sorprenentment eficaç.

I culpa d'aquesta situació, essencialment, els «intellectuals covards» que tenen la informació i els mitjans per difondre-la a les seves mans i han optat pel silenci, formant una opinió pública que no accepta la crítica, que prefereix tancar els ulls a la realitat, i que s'hi ha sotmès.

> El servilisme amb què gran part de la *intelligentsia* britànica s'ha empassat i repetit els tòpics de propaganda russa des de 1941 és sorprenent.

Afegeix preguntes que es responen amb arguments d'autoritat, per a ell indiscutibles, que fonamenta amb l'afirmació de la històrica lluitadora comunista Rosa Luxemburg:

> El tema que plantejo és molt senzill: ¿Mereixen ser escoltades totes les opinions, per més impopulars que siguin? [...] la pregunta representa un desafiament a l'ortodòxia regnant i, en conseqüència, el principi de llibertat d'expressió escrita entra en crisi. [...] Però diu Rosa Luxemburg: «llibertat és llibertat per als altres» [...] i pertoca principalment a la intellectualitat científica i literària el paper de vigilant d'aquesta llibertat que està començant a ser menyspreada en la teoria i en la pràctica.

I posa punt final al seu pròleg amb aquestes paraules:

> El liberals tenen por de la llibertat i els intel·lectuals no dubten a aixafar la intel·ligència; és per cridar l'atenció sobre aquests fets, que he escrit aquest llibre.

És del tot evident que aquestes pàgines d'inici no facilitaven pas trobar un editor que volgués publicar el llibre. Però, sorprenentment, s'hi va atrevir una editorial londinenca que és probable que posés com a

condició que la novel·la sortís al mercat sense aquell pròleg introductori.

Finalment, l'agost del 1945, es va editar *Animal Farm*, que en aquella primera edició duia un subtítol suggeridor, esplèndidament sarcàstic, per reivindicar amb ironia maliciosa la innocència del llibre. A la portada hi deia: *Animal Farm. A Fairy Story by George Orwell.* Molt probablement aquest va ser el «conte de fades» més perillós que s'havia editat mai.

Una novel·la només política?

És del tot evident que els motius que van entorpir i retardar la primera edició de *La rebel·lió dels animals* van ser polítics. Era considerada un atac excessiu al govern d'una potència aliada —l'URSS—, gens convenient per a la nova relació que s'establia entre els països que combatien el nazisme de Hitler durant la Segona Guerra Mundial. I els motius d'Orwell per escriure-la, evidentment, també eren polítics, com hem vist abans que ell mateix afirmava en alguns articles.

La relació d'Orwell amb la política era constant i extensa. Podríem dir que es movia, personalment i professionalment, empès per la constatació de les injustícies que es produeixen a causa de l'explotació dels més dèbils pels més forts. I aquesta situació, que considerava insostenible, era el que l'empenyia a escriure i a intervenir per denunciar les injustícies i mirar de canviar les relacions entre els estaments so-

cials. Va ser així que, com hem vist, es va desplaçar a Barcelona per contribuir a defensar la República del cop d'estat franquista i, al mateix temps, participar en l'organització d'una societat nova, amb la revolució que va trobar-hi en marxa.

La seva experiència, explicada amb força detall a *Homenatge a Catalunya*, li va mostrar, entre altres aspectes interessants, la cara més cruel del comunisme soviètic, la ideologia en què ell, en principi, confiava per capgirar el món i acabar amb les diferències socials que provocaven la injustícia. Durat els cinc mesos d'estada a Catalunya, va poder comprovar com a mans dels enviats soviètics de Stalin es pervertia la seva idea del comunisme, fins al punt d'esdevenir una monstruosa deformació política, ben allunyada dels propòsits amb què havia estat fundada, cosa que confirmava el fracàs de la revolució soviètica, que no havia pas sembrat la llavor d'una societat nova com s'esperava, sinó d'una forma de dictadura tan inhumana com totes.

Les persecucions, els assassinats, les tortures i la difamació amb què les autoritats soviètiques, que se suposava que ajudaven el bàndol republicà, van tractar els crítics, els dissidents i tots els qui s'oposaven a seguir els seus dictats, van indignar-lo enormement. Va viure-ho en pròpia carn, en moure's en l'òrbita del POUM i combatre al front en les seves files. Ell era un home de mentalitat oberta i curiosa, amb uns ideals i una opinió lliures, i a Barcelona va anar sabent de quina manera estava organitzada l'URSS, qui manava i com aconseguia imposar el seu «ordre» el

Partit Comunista que dirigia amb mà de ferro Iossif Stalin, l'home fort, el líder que, a partir del 1924, havia començar a aplanar-se el camí per assolir el poder absolut.

I no va agradar-li gens constatar que les esperances de moltíssimes persones eren sabotejades des de dins mateix pels qui s'autoproclamaven els defensors dels desvalguts. Per això va reflexionar sobre els esdeveniments històrics amb la seva analogia. Com s'havia arribat fins aquell fiasco?

El «pare» de la revolució, Vladímir Ílitx, més conegut com a Lenin, havia mort l'any 1924. Aleshores Stalin, Secretari General del Partit Comunista de la Unió Soviètica, i Lev Trotski, prestigiós cap de l'Exèrcit Roig, que aspiraven a la direcció del Partit, van començar una pugna que es va resoldre definitivament el 1927, quan Stalin, després d'anys d'ordir una complicada trama d'acusacions, va destituir i desterrar Trotski, per acabar-lo expulsant definitivament de l'URSS el 1929. Llavors va aconseguir el poder absolut i va endurir la repressió sistemàtica dels que considerava «elements estranys i indesitjables» en tots els àmbits i estaments de la societat. Aquestes anomenades «purgues» es van intensificar durant els anys trenta. Entre el 1937 i el 1938 —època en què Orwell era a Barcelona i ja havia començat a planejar la seva novel·la— es van executar entre set-centes mil i vuit-centes mil persones, a banda dels arrestos, denúncies públiques i judicis que es van fer amb qualsevol sospita. A més, es calcula que uns vuit milions de persones van ser enviades als camps de

treballs forçats a Sibèria, als famosos «gulags», on moltes van morir en condicions de vida pèssimes.

A finals del 1939, tot i que la repressió continuava, la violència a gran escala va anar disminuint, segurament perquè l'URSS va entrar a la Segona Guerra Mundial i es va veure obligada a centrar els seus esforços en la confrontació exterior. El 1945, quan acaba la guerra, Stalin encara és un home més fort. Per això, purgats els que considerava enemics, sense oposició a la seva persona, amb una estructura burocràtica eficaç i una policia política implacable i temuda, Stalin va tenir el poder de tot l'estat soviètic a les seves mans des del 1924 fins que va morir el 1953, amb els camps de treball i les presons funcionant contínuament.

Per aquest motiu, Orwell, que coneix perfectament els mètodes de terror amb què es manté en el poder un home que hi havia arribat per alliberar el seu poble i fer costat a tots els oprimits, detesta profundament Stalin i tots els que fan possible que sigui presentat al món amb total impunitat. I, és clar, li reservarà l'espai que mereix en la seva novel·la, retratant-lo com un bàrbar sense escrúpols que obté el poder i el conserva amb mètodes inhumans i collaboradors servils. Podem suposar, doncs, que és la figura de Stalin —la que dificulta la publicació— l'objectiu central quan comença a madurar la idea del llibre que escriurà. I la identificació l'estableix ell mateix, amb una al·lusió directa en el pròleg que ja coneixem on aprofita per acusar els intel·lectuals que amb el seu silenci col·laboren a mantenir el terror es-

talinista, tot presumint de demòcrates defensors de la llibertat, en escriure, amb amarga ironia:

> Serà ben estrany que algú gosi publicar un atac contra Stalin, però és molt habitual criticar Churchill des de qualsevol llibre o diari.

Per contra —com comentarà pocs paràgrafs després—, Trotski, l'home declarat enemic número u de la Rússia soviètica, expulsat a l'exili per ordre de Stalin, ha estat silenciat a tots els països amics de l'URSS, amb la intenció de no «molestar» el dictador rus. I Orwell, que és proper al POUM català, coneix l'abast del corrent comunista trotskista, denuncia aquest silenci vergonyós i ridícul, fet pels suposats defensors de la llibertat de premsa britànics:

> Només per citar un exemple; la BBC va celebrar el XXVè aniversari de la creació de l'Exèrcit Roig sense citar ni una sola vegada el nom de Trotski, cosa que vindria a ser com si es commemorés la batalla de Trafalgar sense esmentar Nelson.

Les figures de Trotski —fundador, amb Lenin, de l'Exèrcit Roig el 1918— i de Stalin —l'home que es va apoderar de l'URSS durant vint-i-nou anys— són, com veurem, els dos models indiscutibles dels protagonistes antagònics de la novel·la.

Per si calgués més evidència de les intencions antisovietiques de l'autor (antisoviètiques; no anticomunistes), sembla que ell mateix, fent honor al sentit de l'humor anglès, va proposar que l'edició francesa

de la novel·la portés el títol d'*Union des Republiques Socialistes des Animaux*, que, a part de situar al centre de la crítica l'URSS de manera inequívoca, el corresponent acrònim URSA coincidiria amb el mot llatí que significa 'óssa', la femella de l'ós, l'animal que simbolitza Rússia.

Hem detallat tot això, que fa evident que l'analogia que escriu Orwell té unes arrels clarament polítiques, lligades a la realitat política. Però seria un error intentar limitar l'obra a un simple «mirall» que reflecteix els personatges i les accions d'un moment històric, només per adoctrinar el lector. No, l'intent de l'obra orwelliana no és exclusivament fomentar l'antiestalinisme (cosa que també li està bé, és clar!) ni tampoc, per com veurem que es desenvolupa l'acció, acostar-lo al trotskisme, sinó justament el contrari. El que Orwell es proposa és formar opinions sobre la justícia, l'explotació, la bondat, la mentida i molts altres temes humans que transcendeixen, van més enllà del que avui s'entén per «política» (limitada als interessos de grups i partits); perquè el mot «política», com molts altres, ha perdut en l'ús quotidià el seu sentit primigeni i sembla generalitzada la idea que ocupar-se del que és de tots ha de ser tasca exclusiva dels professionals que, potser massa lleugerament, denominem «polítics», quan només són simples administradors del comú.

La rebel·lió dels animals és política, sí, i per això ha de ser llegida no només en clau del moment històric en què fou escrita tot identificant-hi els personatges centrals, ni, com ja s'ha dit i sol repetir-se sempre, se

l'ha de considerant únicament com una «sàtira de la revolució russa» i una «crítica a l'estalinisme» perquè, malgrat que *també* és això, no és *només* això.

Al llarg de la lectura atenta, es podrà comprovar que no se'ns demana que prenguem partit per unes idees o unes altres (la del món dels humans o la dels animals: quina disjuntiva tan absurda!), sinó que esdevinguem autèntics éssers humans en el sentit aristotèlic del terme, és a dir en el sentit de ζῷον πολιτικόν (zoon politikon), això és: 'animal polític', 'animal cívic'. Que sapiguem respondre a l'atribut fonamental que ens diferencia dels animals —precisament!—, o sigui, la capacitat de relacionar-nos políticament, de crear societats i relacions lleials, d'organitzar-nos socialment, tot esdevenint individus preparats per compartir la vida amb els altres.

En el llenguatge propi dels nostres temps, potser podem dir que *La rebel·lió dels animals* és una obra que planteja tant temes polítics com ètics, perquè ens situa davant d'una realitat que subratlla quins serien els comportaments positius i adequats per construir una societat millor i quins són els defectes i les accions negatives que impossibiliten aquest espai de convivència just que des del principi de l'obra es vol aconseguir.

I, com sempre, és el lector qui, lliurement, exercint la seva capacitat humana, ha de deduir quins elements són ètics i quins no.

Escrita en tercera persona, narració omnisciente, doncs, per conservar el distanciament necessari de l'acció i bastir l'al·legoria, *La rebel·lió dels animals*, com moltes obres narratives, pot ser estructurada segons la pauta ja coneguda, de platejament-nus-desenllaç, que permet dividir els deu capítols de què consta d'aquesta manera:

- Plantejament: capítol 1.
- Nus: capítols del 2 al 9.
- Desenllaç: capítol 10.

Sota aquest esquema, el **plantejament**, tot el capítol 1, s'esdevé al llarg d'un vespre de les darreres setmanes d'hivern. És la reunió nocturna dels animals del mas, que han anat arribant al graner principal a escoltar el parlament i el somni del Major, el porc més vell i experimentat, que s'adreça als congregats mentre el narrador ens els va presentant.

Aquesta introducció a la novel·la serà la que posarà en antecedents i establirà la versemblança necessària per conduir el lector, tot facilitant-li moltes indicacions sobre l'analogia de l'obra. És el punt de partida imprescindible en tota obra de ficció en què el lector «accepta» tàcitament que la història i els personatges que se li presenten «semblen» de «veritat». I es disposa, doncs, a creure que, darrere la simulació dels animals i mitjançant el recurs de l'analogia, es desenvoluparà un relat que representa la societat i els pro-

blemes humans. Així es posen en marxa l'acció i tots els fets posteriors.

El **nus** de l'obra és la part més extensa i també la més important, perquè és on trobem tots els conflictes que constitueixen el nucli de l'acció i que, és clar, despleguen amb detall la temàtica que la novel·la planteja, les preguntes i qüestions que abans dèiem que totes les obres han de suggerir al lector.

Tal com l'autor presenta en les primeres línies del capítol 2, els esdeveniments s'inicien «a principi de març» i avancen «durant els tres mesos següents», és a dir fins al juny, amb tots els preparatius de la rebel·lió, que es produeix a l'estiu, exactament el 24, la vigília de Sant Joan, solstici d'estiu. En aquest capítol coneixerem els personatges centrals de l'obra, els que faran de «motor» del conflicte i que veurem relacionar-se, evolucionar i fer avançar la història.

A partir d'aquest moment, podrem observar que els vuit capítols (del 2 al 9) són un continu procés de canvis que es produiran al llarg de tres anys. L'autor ens anirà indicant el pas del temps amb les estacions a mesura que l'acció avanci, seguint el ritme de les collites, del treball cada vegada més dur, dels sacrificis, de les discrepàncies, els estratagemes i els enfrontaments que semblen inevitables per buscar noves formes d'organització social i de convivència.

I és al llarg d'aquests vuit capítols del **nus**, que contenen una gran quantitat de fets, referències, accions, símbols i maniobres, que l'autor posa davant del lector un seguit de qüestions essencials que van des del sistema polític que ha de regir la societat,

l'exercici del poder, l'acció de la justícia, la convivència, l'ambició, la manipulació i la mentida, fins a la subtilesa de la maldat, el poder de les paraules, la bondat innocent, la superficialitat... Un bon nombre de temes i d'interrogants directament lligats a l'existència humana d'avui, d'ahir i de sempre, a través del conflicte polític, que és l'ànima de l'argument.

Fins que arribem al tercer estiu, en el capítol 9, quan la situació culminarà en un moment àlgid: ja s'hauran produït tots els canvis possibles en la societat formada pels animals del mas i l'obra podria acabar.

És llavors que l'autor ens situa en el **desenllaç** del capítol 10, que és com un tall profund en el temps i en l'acció. No ens indica, amb aquell ordre gairebé metòdic d'abans, quant temps ha passat, des dels darrers fets narrats al **nus**, perquè pràcticament ja no passa res. La monotonia acaba amb els conflictes que hem vist: tot s'ha sistematitzat de manera anodina, sense cap fet notori que valgui la pena destacar. Ho escriu a l'inici d'aquest darrer capítol:

> Van transcórrer els anys. Les estacions arribaven i se n'anaven, les curtes vides dels animals passaven volant.

Amb aquesta imprecisió temporal —els anys s'han succeït, sense cap esdeveniment inesperat ni remarcable— ens fa notar que el pas del temps és intranscendent i que l'acció s'ha aturat, que ja res no canviarà. Tot està resolt i el final de l'experiència culmina

amb una acció definitiva, previsible per al lector, lògica segons el procés i sorprenent per als animals que, com sempre, no poden sinó acceptar-la.

I aquest serà el capítol que tancarà l'acció: és el punt final, el colofó, que ha de donar al lector les pistes definitives, per fer que pensi què vol dir tot el que ha passat, remarqui els episodis o els elements que consideri més significatius i tregui les seves pròpies conclusions.

PERSONATGES

Els porcs

Potser abans d'aturar-nos a presentar cada un dels animals que intervenen en aquesta història, cal respondre una pregunta que és molt probable que el lector ja s'hagi fet: ¿per què són precisament els porcs, els principals protagonistes, els que dominen l'acció i assoleixen la categoria superior entre tots els animals del mas?

Quan, de bon principi, ens apareix el vell Major, que es mostra intel·ligent i capaç d'elaborar un discurs profund, viu i convincent, pot sobtar que sigui un porc, i no qualsevol altra bèstia més «agradable» de les que es poden trobar en una granja, qui dirigeixi l'assemblea amb autoritat reconeguda. La tria d'Orwell, fent que els personatges principals de la novel·la, els que porten la iniciativa de totes les accions, siguin aquests animals podem suposar que res-

pon, sobretot, al fet que, encara que ens sorprengui, el porc és l'espècie d'animal domèstic més intel·ligent.

Segons els entesos, els porcs són capaços de concentrar-se i memoritzar imatges, saben d'adaptar-se a diferents ambients i climes per sobreviure i tenen algunes habilitats superiors a les dels gossos, que en general solen ser considerats intel·ligents. I fins hi ha estudis que afirmen que els porcs es comuniquen entre ells amb grunys i esgüells, però que si hi ha algun humà a prop, canvien els sons.

És molt probable que Orwell sabés aquestes coses —va viure algunes temporades al camp i va criar animals— i que, a part d'això, amb les seves dosis de sarcasme habitual, utilitzés justament els porcs, menystinguts pel seu aspecte que identifiquem amb la brutícia i pel fet que s'alimenten de deixalles, per representar la «classe dirigent» del mas, reconeixent en l'analogia alguns personatges humans a qui creia escaient qualificar amb l'adjectiu que solem utilitzar quan una persona és bruta o juga brut. De fet, quan tenia dificultats per publicar la novel·la, el poeta i professor T. S. Eliot va suggerir-li que, per endolcir la sàtira i evitar l'ofensa directa als personatges que tothom identificava, potser seria oportú que canviés els porcs per uns altres animals, a la qual cosa ell, naturalment, es va negar, suposem que perquè tenia molt clara la tria.

El mateix Orwell explica la singular capacitat porcina quan tot just els animals comencen a fer-se càrrec de l'organització del mas, i deixa definitivament clara la supremacia d'aquests animals amb una expli-

cació interessantíssima, que potser mereix una reflexió a fons, més enllà de la simple justificació:

> Llavors els porcs van revelar que durant els últims tres mesos havien après a llegir i escriure amb unes antigues beceroles dels fills del senyor Jones que havien trobat a les escombraries. (p. 113)

A part de la sensacional explicació per fer un xic més versemblants les habilitats autodidactes dels porcs, és molt significatiu que siguin els que saben llegir i escriure, els encarregats de dirigir la societat, com no podia ser d'altra manera.

Per això sembla convenient aturar-se a conèixer l'actitud i les característiques essencials dels porcs a qui Orwell va oferir els papers principals de la història.

MAJOR

Començarem, és clar, pel vell **Major**, el dirigent, el porc de dotze anys, que és qui inicia i anima a la rebel·lió amb el seu discurs i el seu somni. Sol ser identificat amb Lenin, el «pare» de la revolució, que va posar les bases teòriques i va dirigir amb energia la revolta i el primer estat bolxevic, i que, com Major, era l'autoritat de referència i un orador respectat, amb idees clares i raonaments crítics que exposava amb contundència i convenciment. Però podria considerar-se que, a l'hora de pensar en el personatge del porc Major, Orwell potser també hagués tingut en

compte la figura de Karl Marx, el filòsof que juntament amb Friedrich Engels va ser l'ideòleg iniciador del comunisme i va bastir-ne totes les teories ideològiques i econòmiques que van inspirar Lenin. La barreja dels dos personatges, Marx i Lenin, venerats per la revolució, referents històrics constants dels moviments obrers, podria correspondre's perfectament amb el personatge orwellià del Major.

A tall d'exemple i per veure que Orwell fa moure les bèsties amb l'ull i els sentits posats sobre els humans, en un moment del seu discurs, Major, per convèncer els animals de la situació injusta que cal canviar, explica de manera senzilla un concepte bàsic en la doctrina marxista: l'«alienació en el treball». És a dir, l'explotació a canvi de perpetuar l'existència dels treballadors/animals, mentre són productius, per desfer-se'n sense cap pietat quan deixen de ser-ho. Això, Karl Marx ho explica en el seu famós tractat d'economia política *El Capital* (1867), que és el fonament de tota la teoria marxista i, és clar, del comunisme que Lenin vol portar a terme a Rússia. I Major ho resumeix així, destacant ben bé la idea del món dividit entre explotadors i explotats, entre homes i animals:

> L'home és l'única criatura que consumeix sense produir. No dóna llet, no pon ous, és massa dèbil per estirar l'arada [...]. Malgrat tot, és l'amo i senyor de tots els animals. Els fa treballar a canvi de gairebé res, tot just perquè no es morin de gana, i la resta s'ho queda ell [...]. Vosaltres, vaques, que us veig

> aquí al davant, ¿quants milers de galons de llet heu donat aquest any? I ¿què se n'ha fet, d'aquesta llet amb què hauríeu hagut de criar vedells sans i forts? Fins a l'última gota, ha anat a parar a les goles dels nostres enemics. (p. 99)

És una explicació diàfana i un bon exemple de l'analogia que es mantindrà al llarg de tot el llibre. I més endavant, rebla el clau quan adverteix al cavall més fort i valuós del mas:

> ...el mateix dia que aquests grans músculs que tens perdin la força, el Jones et vendrà a l'escorxador... (p. 100)

En la mateixa línia ideològica del marxisme, al final del discurs deixa ben clar que «la lluita de classes és el motor de la història», com va establir Marx, i Lenin raonava. Major actualitza la frase per cridar a la rebel·lió:

> No en feu cap cas, quan us diguin que l'home i els animals tenen un interès comú, que la prosperitat de l'un és la prosperitat dels altres. És tot mentida. L'home no serveix els interessos de ningú que no sigui ell mateix [...]. Tots els homes són enemics. Tots els animals són camarades. (p. 101)

La lliçó —acabada amb l'apel·latiu usat habitualment pels comunistes: «camarades»— culminarà amb les consignes essencials del moviment que els uneix, que després anomenaran «animalisme». I tot seguit,

Major explicarà el somni de quan era infant, que li ha tornat a la memòria una cançó, «Animals d'Anglaterra» (p. 103-104), que cantaran tots els animals junts amb entusiasme i que esdevindrà el seu himne.

Veiem, doncs, que el vell Major explica i raona la situació en què viuen, dota la comunitat d'un programa d'acció, d'unes línies ideològiques, de les consignes que esdevindran lleis i fins d'un himne que els agrupa i els defineix. El paper de l'iniciador de la revolta que mostra el camí a seguir està ben dibuixat, a imatge dels models humans en què es fonamenta, de manera que, al lector, la identificació li resultarà fàcil.

I la revolució es produirà, però serà de la mà d'uns nous protagonistes: els dos joves marrans Napoleó i Snowball, secundats per un porcell grassonet, l'Squealer, un personatge inquietant. Tots tres són els que organitzaren un seguit de reunions durant la primavera, fins que van «convertir les ensenyances del vell Major en un sistema complet de pensament que van batejar amb el nom d'*animalisme*» (p. 107).

NAPOLEÓ

El primer que crida l'atenció d'aquest personatge és, naturalment, que tingui un nom tan diferent de la resta d'animals de la granja. La referència al general francès que va arribar a emperador, que es va comprometre amb la Revolució Francesa —la de Llibertat, Igualtat i Fraternitat— i va acabar coronant-se emperador, no és casual. Orwell ja indica, amb aquest

nom, les aspiracions d'un porc jove que defineix d'aquesta manera:

> [...] gros i d'aspecte una mica ferotge [...]; no era gaire parlador però tenia fama de sortir-se sempre amb la seva. (p. 106)

Efectivament, el porc Napoleó es guiarà ja des de l'inici per l'ambició i les ànsies de poder, disposat a aconseguir els seus propòsits com sigui, aprofitant la confusió de la nova societat, sense aturar-se per res ni per ningú. Ens trobem, doncs, davant d'un silenciós observador que maniobrarà sempre en benefici propi, simulant que ho fa pel bé de tots, que pensa en la comunitat, malgrat que hi hagi qui troba estranyes algunes de les seves decisions. És un professional de l'especulació i les intrigues, com tants hi ha hagut i hi ha, en el món de la política, que simulen servir el grup quan el que fan és servir-se'n. Hem d'afegir a tot això, que, en els moments d'enfrontaments amb els homes, quan el conflicte es torna violent i perillós, desapareix de l'escena, ningú no el veu... malgrat que després ell afirma haver-hi participat activament, però sense voler fer-se notar.

La seva actitud és la que es pot reconèixer en la majoria de dictadors, grans o petits, de totes les èpoques. El silenci que no compromet, acompanyat d'un aspecte ferotge, amb una clara disposició a la violència, que evita la confiança i crea una barrera de temor al seu entorn fa que els animals el vegin llunyà i el tinguin per algú diferent, impressió que es confirma

quan pren algunes decisions que no comprenen, però que no gosen discutir-li. És el tipus d'individu que confon la por amb el respecte. Fins i tot, en la seva recargolada obstinació per exercir la superioritat, arribarà a boicotejar decisions comunes, perquè res no surti bé, si no ho proposa ell. Orwell ja ho adverteix en presentar-lo: sempre se surt amb la seva, sigui com sigui. Com per exemple quan decideix separar els cadells de gos i tancar-los —cosa que ningú no entén però que per por ningú no pregunta—, fins que temps després descobrirem que ha estat alimentant i formant una guàrdia canina fidel i ferotge, que el protegeix i que quan convé ell mateix atia contra els possibles enemics.

És, com tot individu autoritari, reticent al diàleg i a qui molesten les assemblees i reunions amb què durant els primers anys els animals s'organitzen per tirar endavant el mas, repartint-se les tasques i prenent decisions que, sempre que pot, ell manipula. «[...] el Napoleó era millor a l'hora de recollir suports entre sessió i sessió. Sobretot tenia èxit amb els xais» (p. 135), aclareix Orwell, amb el punt d'ironia final sobre els animals mansois, gregaris i sense criteri, als quals abans de les assemblees oferia alguna cosa o amenaçava, per tal que després li fessin costat en les seves opinions.

Dictador implacable, manipulador, covard, traïdor a la confiança de la comunitat i als principis de la revolta... Deixem aquí incomplet, de manera bastant orientativa i aproximada, el dibuix que creix a cada capítol, el retrat del personatge representatiu de moltes figures històriques antigues o ben recents.

Orwell pensava en el general francès del segle XIX, com hem dit, però a cap lector que conegui l'escriptor anglès se li escaparà que tots els defectes i les actituds vils atribuïdes al porc Napoleó defineixen la figura de Iossif Stalin, que Orwell responsabilitzava directament de moltes atrocitats i de malmetre una doctrina que havia de ser alliberadora, convertint-la en una nova forma d'opressió. Dissortadament, però, la història no s'atura i el lector pot situar el personatge segons els seus coneixements de la realitat més immediata, perquè el mirall de l'analogia, intemporal, ofereix imatges diverses segons l'observador.

SNOWBALL

> Era un porc més vivaç que el Napoleó, amb més facilitat de paraula i més inventiva, però no se'l considerava tan fort de caràcter. (p. 106)

L'antagonista del Napoleó ens és presentat amb aquestes paraules, que ja denoten un cert interès positiu, per part del narrador. De seguida entendrem per què, si intentem descobrir el significat que oculta el seu nom, en una deducció que demana una certa complicitat.

Sempre s'ha dit que la novel·la enfronta dos dirigents comunistes: Stalin i Trotski. És del tot indiscutible que Orwell plantejava aquesta lluita, que es va produir en la realitat, com ja hem vist, i, per tant, se-

guint el raonament fet abans, la figura de l'Snowball representa Lev Trotski.

El cas és que aquest nom, Snowball —bola de neu— no sembla en absolut adequat per a un revolucionari, encara que no sigui tan violent com el seu contrincant. Però hi ha una explicació per al nom que, a més, fonamenta la identificació històrica.

Trotski feia servir l'expressió «bola de neu» com a imatge de la seva idea del que havia de ser la «revolució permanent». Segons ell —i aquest era un dels motius d'enfrontament amb Stalin— la revolució comunista s'havia d'escampar pel món, havia de rodolar i anar-se engrandint com una bola de neu que avança sense parar, cada vegada més grossa.

El Napoleó i l'Snowball, seguint les indicacions rebudes del vell Major, al principi «enviaven estols de coloms amb instruccions de barrejar-se amb els animals dels masos veïns, explicar-los la història de la rebel·lió i ensenyar-los la melodia d'"Animals d'Anglaterra"» (p. 125).

Però al cap d'un temps, «segons el Napoleó, el que els animals havien de fer era proveir-se d'armes de foc i aprendre a utilitzar-les. Segons l'Snowball, havien d'enviar cada vegada més coloms a l'exterior i promoure la rebel·lió entre els animals dels altres masos» (p. 138). La bola de neu que defensa l'Snowball és la revolució permanent i general que calia escampar, mentre que el Napoleó, imperial dominador, reclamava un ordre interior més fort, armar un exèrcit per defensar-se i, de passada, controlar-ho tot.

D'aquí, doncs, el nom de Snowball, el personatge

ple d'iniciatives per afavorir la comunitat, que convenç amb una privilegiada eloqüència. «Als mítings l'Snowball sovint es guanyava el favor de la majoria gràcies als seus discursos brillants» (p. 135), dient que cal organitzar el treball del mas i escampar la revolta als animals de les granges de l'entorn. A més es mostra com un revolucionari complet i un activista que és reconegut com un heroi que mereix la condecoració per la seva valenta actuació a «la Batalla de l'Estable de les Vaques» (p. 138), en què, per cert, no constava que el Napoleó hagués intervingut amb cap acció...

Orwell, doncs, sembla mostrar simpatia per l'Snowball, però no n'idealitza pas el caràcter. Tot i tenir un alt sentit del deure vers la comunitat, no dubta ni per un moment de la seva superioritat, com a porc i com a dirigent; està segur de tenir més capacitat que els altres, malgrat hi hagi altres animals que se sacrifiquen tant o més que ell, i es mostra orgullós de ser admirat i de destacar com a ideòleg. I Orwell, a través de l'actuació i el destí d'aquest personatge, sembla expressar la seva desconfiança en els «escollits» per exercir el poder, que sempre corren el perill d'acabar beneficiant-se'n, d'una manera o altra, en la línia que alerta la frase popular segons la qual «el poder corromp, i el poder absolut corromp absolutament». A més, l'Snowball, després de ser expulsat, abandona i sembla que oblida el mas i la seva lluita, perquè no torna mai més, malgrat que l'acusin d'instigar tots els mals.

Un complement imprescindible per a qualsevol estructura de poder que vulgui dominar amb eficàcia és l'aparell de propaganda, algú amb l'habilitat de justificar l'injustificable, d'explicar les actuacions incomprensibles i de convèncer que les decisions perjudicials per a la majoria són necessàries, inevitables o, fins i tot, positives. I en aquesta història, aquest paper imprescindible és a mans de l'Squealer, «un porcell grassonet amb unes galtes molt rodones, ulls espurnejants, àgil de moviments i amb una veu estrident [...] un conversador brillant» (p. 107).

El nom, com els que ja hem vist en els personatges principals, té un valor simbòlic: és una modificació del mot anglès *squeal*, que vol dit 'crit' o 'xiscle'. Fonèticament és proper al català «esgüell», que és la paraula amb què es designa precisament el so, l'esgarip estrident que fan els porcs quan criden. És, doncs, un altre nom al·lusiu a l'activitat de la bèstia que té la funció d'escampar, fer córrer i publicitar tots els arguments possibles per convèncer de la bondat i els encerts de totes les decisions del Napoleó. Es tracta, evidentment, d'una caricatura dels aparells de propaganda oficial —sovint la mateixa premsa a qui hem vist al principi que Orwell acusava de covardia— que difonen els missatges que interessen al poder, perquè hi estan sotmesos.

Tothom reconeix el paper de l'Squealer: «Els altres animals deien que l'Squealer podia convertir en blanc el que era negre» (p. 107). És una confirmació

i un reconeixement, sembla que admirat i tot!, de l'habilitat per manipular, del domini del llenguatge que li permet mentir fàcilment, com demostrarà al llarg de tota l'obra.

Aquestes aptituds constitueixen el que des del món clàssic s'anomena demagògia, això és l'«art» d'utilitzar el llenguatge per convèncer, conduir, espantar, incentivar desitjos o prometre, amb la finalitat d'aconseguir el suport, l'acceptació, la submissió o l'aplaudiment.

Els exemples de la incansable i exitosa activitat demagògica de l'Squealer són nombrosíssims. Per exemple, en el moment més tens de l'acció, quan, després d'expulsar l'Snowball, el Napoleó podríem dir que s'entronitza —elimina els mítings i s'autoproclama president del comitè que pren les decisions al mas—, i els animals no estan gens convençuts del tombant que prenen les coses ni de la decisió dictatorial de Napoleó, l'Squealer és enviat a convèncer tothom amb un discurs que pot ser considerat «modèlic», per entendre què és la demagògia. Llegim:

> —Camarades —va dir—, confio que tots els animals que hi ha aquí apreciïn el sacrifici que el camarada Napoleó ha fet en assumir aquesta feina extra. No us penseu, camarades, que el lideratge sigui cap plaer! Al contrari, és una responsabilitat dura i feixuga. Ningú creu més fermament que el camarada Napoleó que tots els animals són iguals. Seria més que feliç de deixar que vosaltres mateixos prenguéssiu les decisions. Però de vegades podríeu prendre decisions incorrectes, camarades, i llavors ¿on aniriem a

> parar? Imagineu-vos que haguéssiu decidit seguir el tocacampanes de l'Snowball, amb els seus molins de vent..., l'Snowball, que, com sabem ara, no era més que un criminal. (p. 142)

El parlament és molt hàbil. El Napoleó, que nosaltres sabem que és un sàdic ambiciós, delerós de poder, és presentat com un esforçat servidor de la comunitat que fa el sacrifici de posar-se a manar. Després dels elogis a l'auditori i del cínic esment de la igualtat, posa el dubte de què passaria si algú que no fos ell prengués decisions: cap animal dels que escolten s'imagina, aleshores, assumint la responsabilitat. Tot seguit fa que la figura de l'enemic comú tapi la de l'autèntic malvat. I, finalment, tallarà les possibles contradiccions i acabarà el discurs amb l'amenaça de la por definitiva:

> Disciplina, camarades, disciplina de ferro! Aquesta és la consigna avui dia. Un pas en fals i tindríem els nostres enemics a sobre. Segur que no voleu que torni el Jones, ¿oi que no, camarades? (p. 142-148)

Els camarades que l'escolten acaben de convertir-se en súbdits sense adonar-se'n. Sobretot després del temor d'imaginar-se el retorn de l'amo humà que els havia maltractat i explotat durant tota la vida. I així, mitjançant aquest magistral exercici de retòrica demagògica perfectament estructurat, accepten l'argument i el paper de submissió al nou dirigent.

Només cal un exemple per entendre que aquesta és la funció de l'Squealer, funció que li permet man-

tenir un estatus social privilegiat al costat del poder, perquè compleix en tot moment i amb una eficàcia absoluta la tasca demagògica al servei del seu amo. Només es necessita ser un individu d'un cinisme il·limitat, sense consciència ni ètica, que prescindeix del sentit de la justícia i de criteris morals, per dedicar-se a feina de propagandista, orador, emissari, discursaire i representant, com fa l'Squealer en moltes ocasions al llarg del llibre.

Animals de tir

El mas funciona amb el treball de tots els animals, segons les seves capacitats. Però la combinació de força, lleialtat i noblesa és gairebé patrimoni exclusiu dels equins; un cavall, una euga i un ase, que hi juguen tres papers diferents.

BOXER

De tots tres és el més important, perquè amb la seva força i dedicació no podem dubtar a atorgar-li la representació del treballador esforçat, senzill i noble.

> El Boxer era una bèstia molt grossa, de gairebé divuit pams d'alçada, i tan fort com dos cavalls mitjans junts. [...] de fet no era cap llumenera, però era respectat a tot arreu per la constància del seu caràcter i la seva extraordinària capacitat de treball. (p. 96)

Orwell fa el retrat del que per a ell és la imatge del proletariat. Segurament pensa en l'enormitat —la quantitat— i en la força que els treballadors units poden arribar a tenir, que fent-ne un ús correcte i constant poden transformar el món... I això malgrat l'evident manca de coneixements, que no han pas pogut adquirir, lliurats des de ben joves al treball per subsistir, que és el que millor saben fer.

El Boxer posa al servei de la causa comuna aquesta força de treball i la seva lleialtat, i al llarg de tot el llibre el veurem escarrassar-se fins a l'extenuació, ferit i tot, obeint les ordres de qui sap més que ell, pensant que així contribueix a la millora de la societat. Seria un retrat ideal, si no fos que, acceptant la seva inferioritat intel·lectual, quan gosa dubtar del que li diuen els superiors —l'Squealer, el Napoleó— acaba admetent que ell no sap res i declara una confiança cega en aquell que el dirigeix i el mana. I acaba amb una afirmació que certifica la seva bona fe sense fissures: «[...] "Treballaré encara més!", una frase que va adoptar com a lema personal» (p. 118). Així, més d'una vegada es mostra pensarós pel que succeeix i per l'actuació dels altres, i en una d'aquestes ocasions, conclou:

> No ho entenc. No hauria cregut mai que poguessin passar coses així al nostre mas. Deu ser culpa d'algun defecte per part nostra. La solució, tal com ho veig jo, és treballar encara més. (p. 168)

Convé observar que fa el contrari del que sol fer tanta gent davant les situacions difícils: en comptes

de donar la culpa als altres, ell se sent culpable, participa de l'error i està disposat a esmenar-lo de l'única manera que és capaç, amb tot el que pot oferir a la comunitat per ajudar a resoldre-les: treballar encara més.

I quan l'Squealer llança una acusació absolutament impensable contra l'Snowball per justificar l'actuació desmesurada del Napoleó, el Boxer acaba acceptant, amb tota la sincera bondat de què és capaç, perquè li resulta inconcebible que es pugui arribar a mentir tantíssim que:

> Si el camarada Napoleó ho diu, ha de ser veritat. (p. 165)

I aquesta no és una resposta servil, sinó la mostra que li resulta inconcebible la maldat contra la comunitat. Tota una lliçó, que peca, però, de l'excés d'innocència que el narrador insinua en més d'una ocasió, malgrat que a mesura que avança la novel·la, el Boxer va guanyant en interès, com a personatge, fins que es converteix en un autèntic símbol de la classe obrera noble, estimat per tothom.

CLOVER

És l'euga madura que sempre acompanya el Boxer i que en té cura quan està ferit. Té una actitud maternal amb la majoria dels animals i un capteniment amable i comprensiu amb tothom. Representa la fi-

gura del silenciós treball obrer femení, més sacrificat, però encara més menystingut, que aguanta amb fermesa pacient i valentia discreta totes les maltempsades, i sempre troba temps per ajudar els altres, que tothora hi troben refugi i no li senten mai ni una queixa:

> Els animals es van apinyar sense dir res al voltant de la Clover. Des del monticle on s'estaven tenien una àmplia vista del paisatge. [...] Mentre la Clover contemplava el vessant, els ulls se li van negar de llàgrimes. Si hagués pogut articular els seus pensaments hauria dit que això no era el que ells volien quan anys enrere havien començat a lluitar per enderrocar la raça humana. (p. 168-169)

És el complement bondadós a la innocència del Boxer, que respecta i estima. Feia temps que esperava que la vida de tots millorés i en un moment donat fa una llarga reflexió sobre el que veu, trista, però en silenci, perquè sent que el somni compartit se'ls està escapant. Aleshores, amb el sentiment a flor de pell, «creient que potser seria un substitut de les paraules que era incapaç de trobar, es va posar a cantar "Animals d'Anglaterra". Tots els animals que l'envoltaven s'hi van afegir [...]» (p. 170).

És una escena tendra i tensa, en què la personalitat de l'euga queda perfectament retratada.

I aquest «no trobar les paraules», probablement tingui molt a veure amb la limitada capacitat intellectual (que no moral!), que comparteix amb el seu amic Boxer, perquè quan van organitzar l'alfabetitza-

ció general, els primers dies de llibertat al mas, «la Clover es va aprendre l'alfabet sencer, però no sabia formar paraules» (p. 121).

L'apreciació d'Orwell és força interessant, perquè suggereix l'existència d'individus d'una enteresa i una rectitud indiscutible, de tota confiança, que han rebut una instrucció elemental i superficial, que potser no es poden considerar del tot analfabets —coneixen l'alfabet, però no són capaços d'utilitzar-lo— però no se saben expressar. I seria tan important, que poguessin transmetre tot el que porten dins!

BENJAMIN

És l'ase de la granja. La seva espècie ha estat identificada des de sempre amb la més rotunda ignorància, però l'ase d'aquesta granja és un personatge un pèl especial.

Durant la major part del llibre es limita a fer el paper que el narrador li ha donat al principi: «l'animal més vell del mas, i el més malcarat. Amb prou feines parlava, i quan obria la boca normalment era per fer algun comentari cínic [...] era l'únic animal del mas que no reia mai» (p. 96-97).

A aquesta descripció de caràcter, amb algun toc d'humor afegit per l'autor, ens presenta un individu solitari, rondinaire i misantrop, que no creu en res —tampoc en la revolució—, però que feia l'únic que deia saber fer: treballar amb obstinació. I, per contrast amb la seva amiga Clover, Benjamin sabia llegir,

però feia veure que no en sabia, perquè deia que «no hi havia res que valgués la pena llegir» (p. 121), motiu pel qual no s'amoïnava mai pel que deien les lletres. Fins que cap al final de l'obra llegeix l'única cosa que troba realment important, perquè comporta un perill per al seu amic Boxer.

El personatge ens fa pensar, posant-hi totes les distàncies i impregnats d'una certa dosi de l'humor habitual d'Orwell, que potser algun aspecte del Benjamin es correspon força amb l'autor. No pas pel caràcter sorrut, sinó pel sentit independent i les sortides sarcàstiques quan algú li fa alguna pregunta, així com també per la capacitat d'observació que el converteix en un animal singular. Just el contrari del que ens ve al cap en pensar en un ase. Això sí, l'ase conserva una tossuda llibertat, que el narrador vol mostrar quan escriu:

> Benjamin va ser l'únic animal que no es decantava per cap de les dues faccions. Es negava a creure que hi hauria abundància de menjar o que el molí de vent estalviaria feina. Amb molí de vent o sense, deia, la vida continuaria anant com sempre havia anat, és a dir, malament. (p. 138)

Distant, pessimista, observador, sorrut, cínic, desconfiat de les promeses... De tots els animals de la granja, sembla que és l'únic que comprèn el sentit dels moviments i canvis que es produeixen des del primer moment, i és tan escèptic com crític, amb les formes dels dirigents. Només una cosa el fa entrar en acció: l'amistat amb la Clover, i sobretot amb el Bo-

xer, que estima i admira, i al costat del qual pasturava cada diumenge en silenci.

Altres animals

El mas, naturalment, és ple d'animals de tota mena, que no tenen un paper tan decisiu o significat en la trama de la novel·la com els que hem vist fins ara, però que representen alguns aspectes de la societat que Orwell no va voler oblidar, perquè en els seus papers més anònims també tenen un cert relleu en el funcionament social de la comunitat.

MOSES

El corb de nom bíblic, que apareix només en dues ocasions directament en l'acció, és fàcilment identificable.

De bon començament, Orwell no deixa dubtes sobre el seu paper en la història, d'oposició a la revolta. Tots al mas coneixien «les mentides propagades per Moses, el corb domesticat. El Moses, que era la nineta dels ulls del senyor Jones, era un espieta i un xafarder, però també era un bon orador. Afirmava que coneixia l'existència d'un país misteriós, la Muntanya de Sucre Candi, on tots els animals anaven a parar quan morien. Era dalt del cel [...]» (p. 108).

No és gaire difícil entendre a qui es refereix l'autor ni la valoració del símbol que fa un ateu com

Orwell. «Els animals detestaven Moses perquè sempre s'inventava històries per no treballar» (p. 108), tot i que Moses i les seves fantasies encara eren seguides per alguns a qui van haver de convèncer de la vacuïtat de les mentides de l'ocellot.

Durant els temps més durs, quan la comunitat s'organitza amb un sistema que podríem anomenar democràtic i, sobretot, que funciona guiada per la finalitat de construir un món just lluitant pel bé comú i la igualtat, quan s'estableixen els «manaments» laics dels revoltats, Moses desapareix d'escena, no se sap cap on, però és fàcil suposar que acompanya Jones i els humans, a qui sempre ha estat útil. Fins que en els moments més dolorosos i difícils, quan sap que les conviccions s'han debilitat pels problemes i que comencen a aparèixer contradiccions; després de la comèdia amb què els animals han escollit Napoleó president de la República i no albiren un futur gens clar, «a mitjan estiu, el corb Moses va reaparèixer sobtadament al mas, després d'uns quants anys d'absència. [...] Molts animals se'l creien. Si ara tenien una vida de fam i sacrifici, argumentaven, ¿no era just que existís un món millor en un altre lloc?» (p. 194-195).

La tasca del corb és aquesta: aprofitar la debilitat, burxar en la ignorància i la innocència, prometre intangibles mons dolços per conformar, més que no aconsolar, i fer acceptar a tothom els problemes del present, evitar afrontar-los, recomanant paciència, insistint que l'important és admetre les coses tal com són, l'ordre establert, i viure amb l'esperança d'un in-

cert món ideal en el més enllà, reservat als pacients conformats que segueixin els seus «manaments».

MOLLIE

Tot i tractar-se d'un animal de tir, aquesta jove euga blanca l'hem considerada a part dels seus congèneres, perquè ella mateixa insisteix a apartar-se'n. Com que és qui tiba el cabriolé del senyor Jones, es considera més pròxima a l'amo humà i, per tant, d'una categoria superior als animals de tir que treballen juntament amb els altres de la granja.

Orwell aprofita per dibuixar-nos la jove presumida, «tan bonica com beneita» (p. 97), que no comparteix cap dels ideals de la comunitat i que, mentalment, viu en un altre món, abocada als seus capricis. «¿Hi continuarà havent sucre, després de la rebel·lió? [...] I em continuaran deixant que porti cintes a la crinera?» (p. 107-108), pregunta.

Sense més aspiracions que la superficialitat buida, la Mollie, que no està mai disposada a col·laborar i a treballar amb els altres, i que «es va negar a aprendre cap lletra a part de les cinc que constitueixen el seu propi nom» (p. 121), és la personificació de l'egoisme més banal, de la inconsistència retrògrada i ignorant, que no es deixa ajudar per un orgull ridícul, moguda pels instints més elementals, sense cap valor ni mèrit: una simple nosa insignificant però baladrera, com tantes n'hi ha, que urgeix oblidar.

La galeria d'habitants del mas és molt més àmplia i permet identificar una interessant varietat d'actituds davant de la realitat, totes suggeridores d'analogies que podem identificar fàcilment en la societat.

En alguns casos tenen un paper important i contribueixen a fer que la trama tingui girs significatius. És el cas dels *quatre porcells* que apareixen als capítols 5 i 7. O de les *tres gallines de Menorca* del capítol 7, que exemplifiquen les conseqüències d'exercir el seu dret a dir el que pensen i a defensar els seus punts de vista. En altres, pel seu fer distant, com ara *la gata*, que viu la realitat amb una actitud mandrosa, solitària i indiferent, mirant-s'ho tot sense cap entusiasme, dedicada a buscar el racó més calent i desaparèixer quan hi ha feina, aprofitant-se sempre de les situacions que li són favorables, sense comprometre's.

Hi ha també un gran nombre d'animals disciplinats, anònims i silenciosos que treballen i col·laboren en el que es decideix per al bé de tots, sense esperar més recompensa que la de poder viure sense massa angoixes, com ara les vaques o les cabres. O els coloms, que fan de missatgers de la causa.

Però, a l'altra banda del sistema, existeixen els *gossos* del Napoleó, la Bluebell i la Jessie, que faciliten a l'amo nou cadells que ell ensinistra en la brutalitat més extrema, per convertir-los en la seva guàrdia personal i els botxins de qualsevol dissidència.

Darrere de tots aquests animals, hi ha també els que Orwell considera «els animals més estúpids, com

ara els xais, les gallines i els ànecs» (p. 122), però que també compleixen la seva funció, sobretot les gallines, ponent ous, i els ànecs, amb la seva irada resposta als atacs humans. Els xais són un cas a part, probablement el grau més estúpid de l'estupidesa, que només serveixen per repetir una única consigna automàtica sempre que se'ls hi ordena... i de tergiversar-la sense cap criteri, seguint les ordres de l'Squealer, al cap d'un temps.

I encara hi ha els ocells, les rates i els conills —«Les bèsties salvatges, com ara les rates i els conills, ¿són amics o enemics nostres?» (p. 101)— que també han de tenir un lloc en la societat animal i per això voten acceptar-los, encara que ells mai no participin en res.

Cada una de les espècies d'aquesta nombrosa població animal té la seva funció en l'analogia de la nova organització del mas, i hem deixat per al final els expulsats del seu domini, els perjudicats de la revolta: els humans.

Els humans

Com succeeix en totes les aristocràcies i classes dirigents quan hi ha una revolta, els humans són foragitats del mas quan triomfa la rebel·lió dels animals, i es veuen forçats a fugir a l'exili. Allí es troben amb els de la seva espècie, els veïns dels masos del voltant, que no veuen pas amb bons ulls els esdeveniments i temen que els acabin afectant també directament, en les seves granges. Per això preveuen què fer, es malfien i, veient amb el temps que els animals tiren enda-

vant el mas requisat, comencen a difamar-los. «[...] van començar a parlar de la maldat terrible que ara imperava al Mas dels Animals. Van anunciar que els animals hi practicaven el canibalisme, es torturaven els uns als altres amb ferradures roents i compartien les femelles» (p. 126).

Però cap d'aquestes mentides malicioses van desestabilitzar la vida del mas, només van servir per escalfar-los els ànims de mala manera i culminar en el que s'anomenaria «la Batalla de l'Estable de les Vaques» (p. 131).

JONES

L'antic propietari del Mas Pairal que de seguida passa a dir-se Mas dels Animals (p. 113) és la personificació de l'amo maldestre i borratxo, incapaç de tenir cura de la seva granja, d'alimentar els animals que, en definitiva, són els que el mantenen, als quals encara menysprea i maltracta i que, és clar, se li rebel·len. Sembla fora de tot dubte que Jones és la figura que representa el tsar Nicolau II, que va ser enderrocat el 1917, quan comença la Revolució russa. I també la de tots els explotadors capitalistes inhumans.

> Havia quedat molt desmoralitzat després de perdre diners en un plet [...]. Es passava dies i dies escarxofat a la seva butaca [...] llegint diaris, bevent i alimentant de tant en tant el Moses. (p. 109)

A través del Jones, Orwell descriu la situació del tsar després de perdre la guerra amb el Japó el 1905. Aquell any comencen les insurreccions, que ell es mira displicent i passiu, mentre procura que l'església mantingui la població conformada. La situació del mas era de deixadesa absoluta, tot s'anava deteriorant, els animals patien privacions i la misèria s'escampava per la granja. L'únic que encara creia que podia salvar-lo eren les prèdiques obscurantistes del corb Moses. Però al cap de poc ni això. En aquesta situació, la revolta era inevitable i justificada. El fracàs de Jones era total, malgrat que ell pregonava a la taverna que es tractava d'una «monstruosa injustícia» (p. 125). Després de provar inútilment que algú li fes cas, en veure que la situació no es resolia per si sola —la falta de voluntat és una característica habitual de les classes parasitàries— Jones se'n va anar a viure a una altra banda del país.

FREDERICK

Propietari d'una de les granges veïnes del Mas dels Animals que tenia més ben cuidada que els altres, era «un home inflexible i sagaç, perpètuament implicat en plets i amb fama de bon negociant» (p. 126). S'explicaven històries de maltractaments cruels als animals de la seva granja. El seu nom alemany sembla apuntar cap a un altre dels dictadors sanguinaris del segle XX, Adolf Hitler. Com ell, Frederick farà un pacte inesperat amb el Napoleó, amb qui havia fet

tractes d'amagat; una decisió desconcertant, que va sorprendre tant al mas com quan Stalin va fer un pacte de no agressió amb Hitler... nou dies abans que els nazis entressin a Polònia per començar la Segona Guerra Mundial. Un pacte que es complica molt, com va passar el 1939.

PILKINGTON

L'hisendat amo de l'altra granja veïna, anglès, més tolerant que Frederick i enemic seu. Era un home despreocupat que vivia en «una gran propietat deixada, obsoleta i boscosa, amb els prats plens de clapes i les bardisses en unes condicions deplorables» (p. 125-126).

Els animals desconfiaven d'ell, però el preferien al Frederick. Manté les seves diferències amb els animals però, com a bon representant del capitalisme, quan el negoci funciona està encantat de fer tractes amb qui calgui. Fins d'oferir un generós brindis, com el que fa al final (p. 211).

WHYMPER

És un corredor de comerç que Napoleó nomena representant dels animals en la societat humana, perquè faci d'intermediari entre els dos fronts en les seves relacions comercials. És el primer humà que entra a la granja després de la rebel·lió, davant l'estranyesa i el temor dels animals que es complauen, però, de

veure «la imatge del Napoleó de quatre grapes i donant ordres al Whymper, dret sobre les dues cames» (p. 151). Són els típics gestos simbòlics que tranquil·litzen i enorgulleixen la plebs i fan que s'oblidin els fets o les accions difícils d'explicar que s'oculten amb aquestes accions supèrflues però carregades de significació.

Fa bons negocis venent els productes del mas. I no té pas miraments sobre la diferència entre homes i bèsties, perquè protegint els negocis dels animals protegeix els seus.

ESTIL I TÈCNICA

Una experiència estètica

En molts dels seus articles i conferències, Orwell insistia en la necessitat de fer entendre que la tasca d'un escriptor es fonamenta en la llibertat individual, en la capacitat per exposar amb honestedat una visió del món i de les coses, que no havia pas de deixar-se influenciar ni condicionar per prejudicis morals ni polítics, perquè creia rotundament en l'obligació dels intel·lectuals d'afrontar la realitat, més enllà de simpaties ideològiques. Així ho va exposar a la revista *New Leader* de Nova York, el 1948:

> Simplement, l'acceptació de *qualsevol* disciplina política sembla incompatible amb la integritat literària.

I més endavant, concretava:

> Quan un escriptor es compromet políticament ha de fer-ho com a ciutadà, com a ésser humà, no *com a escriptor* [...]. Igual que qualsevol altra persona, l'escriptor hauria d'estar disposat a donar conferències en sales inhòspites, fer pintades a les parets, sondejar votants, distribuir pamflets, fins a participar en guerres, si calgués. Però encara que fes qualsevol cosa pel seu partit, mai no hauria d'escriure una ratlla per al partit.

Després de conèixer una mica les intencions polítiques de *La rebel·lió dels animals*, hem de recordar que la seva crítica ideològica no se situa a favor de cap grup polític, sinó que es fonamenta precisament en la llibertat de qui observa la realitat i recull el que d'inconseqüent, fals, injust i il·lògic pot tenir una determinada actuació política, sigui qui sigui que la faci. Per això es fa difícil d'adscriure Orwell: l'han titllat de trostkista, anticomunista, liberal, anarquista... Tot plegat són simples etiquetes que no defineixen res, sinó que només serveixen per encasellar. Però Orwell és dels que no es deixen encasellar, dels que sorprenen perquè exerceixen una llibertat d'expressió total.

La seva actitud es referma a cada nou text, com explica en les reflexions publicades el 1946 sota el títol *Per què escric*:

> Quan m'assec a escriure un llibre, no dic: «Ara faré una obra d'art». L'escric perquè hi ha alguna mentida que vull desemmascarar, algun fet sobre el qual

> vull cridar l'atenció, i la meva preocupació essencial és fer-me sentir. Però no podria fer la feina d'escriure un llibre o ni tan sols un article llarg de revista, si no es tractés també d'una experiència estètica.

El text neix quan hi ha una «mentida» per denunciar. Tot seguit cal trobar la manera de fer entenedora i efectiva la denúncia. El material, la qüestió que vol deixar clara, la idea recurrent que l'inquieta, l'escriptor va perfilant-la fins que troba la manera d'exposar-la. I llavors comença a elaborar-la i a buscar el camí expressiu que s'adeqüi més a la finalitat del que vol dir i, sobretot, que connecti amb els lectors per desvetllar-los les pròpies idees. Si això, a més, decideix fer-ho a través de la ficció narrativa —no es tracta tant d'un assaig per fer pensar, com d'una obra per fer sentir; perquè es tracta de somoure la consciència, més que d'activar els raonaments—, aleshores, indefectiblement, cal treballar la idea per convertir-la en una experiència estètica capaç de captar, d'endur-se el lector cap a una realitat que el situï davant dels problemes, de fer-li viure el relat imaginat amb una intensitat que potser l'experiència quotidiana no permet.

I per fer això, cada art té el seu instrument i les seves eines. La pintura, el traç, el dibuix i el color. La música, els sons, el ritme i els silencis. Evidentment, l'instrument imprescindible de la literatura són les paraules, el llenguatge. El fil que uneix autor i lector és el llenguatge, el codi que comparteixen, però que l'autor ha de saber modular amb ofici per tal que es-

devingui un instrument capaç d'ordir complicitats entenedores, que posi a l'abast la realitat nova, creada, inexistent fins aleshores, que vol proposar.

El valor del llenguatge

La importància que Orwell confereix al llenguatge és capital. En molts escrits, en articles que publicarà al llarg dels anys, insistirà en el valor del domini del llenguatge, element primordial, instrument imprescindible de comunicació i de pensament. Sense llenguatge no hi ha societat ni possibilitats de fer-la avançar. L'autor sosté durant tota l'obra una idea essencial: qui domina el llenguatge, domina el món.

Per això, les paraules del Major són el punt de partida de la rebel·lió: sense els seus raonaments, sense el discurs ben travat, que culmina en els mots de l'himne «Animals d'Anglaterra» que és la base de tot el que s'esdevindrà després, no hi hauria rebel·lió ni canvi social. El poder transformador del llenguatge és inigualable.

I el llenguatge també pot ser usat com una eina perversa, ja ho hem vist.

Però no és tan sols el llenguatge oral, sinó el segon estadi de la capacitat de comunicació i pensament, el llenguatge escrit. Està clar des de les primeres hores de la revolta, quan l'autor aclareix que «els porcs van revelar que durant els últims tres mesos havien après a llegir i escriure amb unes antigues beceroles dels fills del senyor Jones que havien trobat a

les escombraries» (p. 113). Per això són ells els que establiran els «principis de l'animalisme» i alfabetitzaran a tots els animals del mas. «Les classes de llegir i escriure, en canvi, van ser un gran èxit. A la tardor gairebé tots els animals del mas, poc o molt, estaven alfabetitzats» (p. 121).

La capacitat de lectura, però, en la majoria de casos no passarà del nivell més elemental, cosa que facilitarà el domini dels més cultes, com l'Snowball, que «havia fet una anàlisi minuciosa d'alguns números endarrerits de la revista *Grangers i ramaders* que havia trobat a la casa, i tenia un munt de projectes per fer innovacions i millores. Parlava amb erudició sobre drenatge de camps, ensitjament i escòria bàsica [...]» (p. 135). S'explica en un fragment que no deixa cap dubte sobre la superioritat de la classe dirigent, que es basa en els coneixements adquirits amb la lectura, amb el domini del llenguatge. Han pres els textos escrits: han pres la iniciativa de les seves vides.

Per si no quedés prou clara la idea del valor del llenguatge, hi ha l'escena en la qual se'ns demostra que els ignorants estan exposats a la trampa que els pot costar la vida, com descobreix Benjamin, l'ase, quan crida «Beneits! Beneits! [...] Beneits! ¿Que no veieu què hi diu, al costat d'aquest furgó?» (p. 198).

Sí, la importància del domini del llenguatge, imprescindible per viure, i més, és clar, per a l'assagista, periodista i escriptor, és, doncs, objecte lògic d'atenció d'Orwell. Per això, l'any 1946 va publicar l'assaig *Politics and the English Language* (*La política i la llengua anglesa*), en el qual criticava els mals hàbits de molts

escriptors, que li resultaven feixucs, que ocultaven, sovint, rere l'escriptura excessivament abarrocada, la buidor dels arguments. Ell defensava la claredat, el llenguatge sense pretensions, i va sintetitzar sis regles que aconsellava de seguir a tothom qui volgués escriure bé. Encara que estiguin pensats per a la llengua anglesa, són sis consells que val la pena conèixer, si més no per orientar-se:

1) No feu servir mai una metàfora, un símil o altres recursos estilístics que hagueu llegit sovint.
2) No feu servir mai una paraula llarga si podeu utilitzar-ne una de curta.
3) Si és possible suprimir una paraula, suprimiu-la.
4) No utilitzeu mai la veu passiva, si podeu utilitzar l'activa.
5) No utilitzeu mai una paraula estrangera, un mot científic o una expressió d'argot, si podeu trobar l'equivalent en el vostre idioma.
6) Rebutgeu qualsevol d'aquestes regles sempre que calgui, per evitar escriure una barbaritat.

Amb aquest sisè consell, ja es veu que es tracta d'uns manaments que apel·len, sobretot, al sentit comú, a la humilitat, a la senzillesa. Com insisteix a dir, amb una imatge ben entenedora, en el ja citat *Per què escric:*

> La bona prosa és com el vidre d'un aparador [...]; repassant la meva obra, veig de manera invariable que he escrit els llibres més insulsos quan no tenia

propòsit polític, i això es posa de manifest en els passatges grandiloqüents, les frases sense sentit, els adjectius decoratius i els disbarats en general.

El llenguatge ha de ser clar i precís, perquè hem de ser conscients que pot ser utilitzat com un instrument de manipulació política, que dóna forma als pensaments i pot desviar-los. I hem d'estar molt atents perquè el llenguatge pot limitar la nostra capacitat de pensament crític fins a anul·lar-nos. Alguns dels personatges de *La rebel·lió dels animals* són un bon exemple d'aquest ús espuri del llenguatge.

Alguns recursos tècnics

Escriure és, doncs, un art que necessita un bon domini del llenguatge, per donar tot el sentit complet i profund a les paraules. Nosaltres, els lectors de *La rebel·lió dels animals*, ja sabem que un «porc» no és un «porc», ni un «corb» és un «corb». I que Trotski no es deia Snowball. Ha estat l'ofici, l'art d'Orwell, que ha fet que, mitjançant l'al·legoria, aparegui un món versemblant que ens facilita la comprensió del món en què vivim.

I això és la literatura. Més enllà del contingut polític, la literatura és aquest art que treballa el llenguatge en el seu sentit més profund per fer-nos sentir i atansar-nos a noves realitats.

Com a bon escriptor, Orwell es planteja sempre la manera de treballar les idees i els arguments, que ma-

nipula amb la seva visió particular, amb la seva manera de ser, de mirar i d'entendre. Aquesta barreja, la tria d'unes determinades tècniques i la petja personal de l'artista, conformen el que podem anomenar «estil».

A *La rebel·lió dels animals*, com en les altres novel·les —i en no pocs articles— una de les constants orwellianes són els tocs d'ironia, a vegades d'humor, que serveixen per subratllar elements o accions.

Trobem, per exemple, un detall d'humor negre quan els animals fan el reconeixement de la casa dels humans, d'on es van «emportar alguns pernils que penjaven a la cuina per enterrar-los» (p. 113). O senzilles bromes que fan somriure el lector, com quan la gata del mas es va «incorporar al Comitè de Reeducació [...]. Un dia se la va veure asseguda en una teulada, parlant amb uns quants pardals que estaven fora del seu abast. Els explicava que ara tots els animals eren camarades i que qualsevol pardal que volgués podia posar-se a la seva pota; els pardals, però, mantenien les distàncies» (p. 120). Es podia explicar potser de manera més breu, però calia aquest joc amb les paraules, aquesta cadència en les frases, per aconseguir l'efecte d'humor final que subratlla la malfiança lògica en l'instint que probablement és incontrolable, per més bona disposició que es pugui suposar en els primers temps de canvi social.

Però a la novel·la abunda sobretot la ironia, aquest recurs mitjançant el qual es dóna a entendre el contrari del que es diu, que Orwell sol presentar subratllada pel context d'una acció, interessat a cridar

l'atenció del lector i posar-lo alerta d'alguna barbaritat que es vol fer passar com si fos normal.

És el cas de la ironia hiperbòlica que podem veure en aquest fragment:

> S'havia convertit en habitual atribuir al Napoleó el mèrit de qualsevol fita important i de qualsevol cop de bona sort. Sovint se sentia que una gallina comentava a una altra: «Sota el guiatge del nostre Líder, el camarada Napoleó, he post cinc ous en sis dies»; o dues vaques, en abeurar-se a la bassa, s'exclamaven: «Gràcies al lideratge del camarada Napoleó, i que n'és de bona, aquesta aigua!». (p. 174)

Aquí el ridícul de la situació esdevé desproporcionat... si no fos que la realitat li fa ombra!

A vegades, però, aquest recurs obeeix a la clara intenció de donar més força als arguments, com en les modificacions de determinats manaments, símbols o consignes, segons les circumstàncies que el poder vol manipular. Com quan la massa de xais «entusiastes», després de repetir «Quatre potes sí, dues potes no!» en un bon nombre d'ocasions, canvien l'eslògan per dir «Quatre potes sí, dues potes millor!» (p. 208), amb l'entusiasme intacte dels cretins.

La major part de les intervencions de l'Squealer contenen també una càrrega de llenguatge irònic que parla al lector per indicar-li els deliris demagògics, com és el cas de les císniques «Manifestacions espontànies» obligatòries (p. 193), una denominació que perverteix el llenguatge fins que deixa de tenir sentit per convertir-se en un insult a la intel·ligència.

Més enllà de la ironia, existeix el sarcasme, com podríem considerar les paraules del senyor Pilkington: «"Si vostès han de bregar amb els seus animals inferiors", va dir, "nosaltres també tenim les nostres classes inferiors!". Aquest *bon mot* va fer esclatar una riallada a la taula» (p. 212-213). I aquí ja no es tracta tan sols de les paraules, sinó de l'actitud general, de la «riallada», que converteix la crueltat en normalitat i ens posa davant d'uns personatges que celebren la superioritat i el classisme amb joiosa autoestima, mentre provoquen en el lector el fàstic i el menyspreu.

Aquestes són les breus mostres d'uns recursos que el lector podrà anar trobant gairebé en cada pàgina de la novel·la: ironia, sarcasme, dues formes de denunciar la gran mentida que l'al·legoria orwelliana denuncia.

Finalment, i a manera d'informació general, direm que Orwell mereix ser destacat com a creador de mots i expressions, en les seves diverses obres i articles, que han esdevingut habituals en el llenguatge actual.

En aquesta mateixa novel·la hi apareix l'anomenada *policia del pensament*, una barreja de Gestapo nazi i KGB soviètica, dedicada a arrestar els ciutadans que cometen el delicte de pensar qualsevol cosa que va contra les directrius del partit dominant o del *Gran Germà*, una altra creació orwelliana d'èxit per denominar el dictador suprem que, irònicament, denominen «germà». És la màxima autoritat que «vetlla», organitza, mana i legisla «pel bé de tots» i vigila què es diu i què es pensa, i si algú es desvia de les normes

dictades o «pensa malament» se'l sotmet a captiveri, tortura i, finalment, si no es penedeix, «desapareix».

També va ser ell qui va utilitzar per primera vegada el terme *guerra freda*, referit a l'enfrontament amenaçador de tensió latent entre dos bàndols o blocs de països.

I l'expressió *neollengua*, un idioma nou i simplificat, només útil per a coses immediates, però no per a elaborar pensaments.

Aquests són alguns exemples de l'innegable interès de George Orwell pel treball amb el llenguatge, convertit en un dels seus recursos tècnics predilectes, constant en la seva obra.

PER QUÈ LLEGIR GEORGE ORWELL

Com s'ha insistit a deixar clar, més enllà de l'interès partidista, l'obra d'Orwell és difícil d'encasellar en un dels molts «ismes» que van dominar el segle XX. Molts lectors s'acosten a *La rebel·lió dels animals* atrets pel contingut ideològic de base marxista que propicia una revolta il·lustrativa de la lluita de classes que Marx va establir com a motor de la història. I aleshores es troben amb una obra que va molt més enllà del seu aparent missatge doctrinari, perquè s'obre a la crítica i avança cap al concepte que més li interessava remarcar a l'autor anglès: la llibertat individual i la denúncia dels perills que, en una societat que diu pretendre la felicitat dels ciutadans, té el preu paradoxal d'haver de renunciar a la llibertat en nom de la seguretat.

I això pot passar, es digui com es digui la societat: democràtica, comunista, igualitària, revolucionària... Els noms no fan la cosa. Ho diu així en el pròleg a *La rebel·lió dels animals*, que va escriure però que va quedar inèdit fins fa ben poc:

> Podria ser que, quan es publiqui aquest llibre, els meus punts de vista sobre el règim soviètic s'hagin generalitzat. Però, ¿i què? Canviar una ortodòxia per una altra no suposa pas forçosament un avenç.

El problema és l'ortodòxia que no permet la llibertat de la dissidència, la crítica o el desacord amb el sistema establert. Una societat autoritària que passi per damunt de l'individu no serà res més que una forma de feixisme més o menys disfressat i encobert. Aquesta és la base del treball orwellià, sobretot en les seves dues darreres novel·les.

I d'aquest fonament, d'aquesta base de crítica política, naixerà la crítica moral, el plantejament de molts altres problemes ètics que interpel·len l'individu. És més fàcil acceptar els defectes d'un «sistema», culpar-lo, fins i tot condicionar-nos i abocar les persones a determinades pràctiques poc ètiques, que afrontar la part de responsabilitat individual que cadascú té en les decisions que pren en diferents moments de la seva vida.

Així, en les obres d'Orwell podem veure, representats a través de diversos personatges, els defectes humans més comuns que mouen el món. L'ambició, l'enveja, la mentida i l'engany com a mètode... però també la comoditat i la covardia, la justificació de la

injustícia, la manipulació de la realitat en benefici propi —no només en els més poderosos, sinó en les relacions quotidianes més habituals—, la indiferència davant els fets socials que ens impliquen a tots, la violència com a mostra de poder, el xantatge sentimental, l'acceptació i l'exercici de l'arbitrarietat i l'abús com a mal menor, l'apoliticisme que oculta l'egoisme mesquí, el menyspreu de la bondat i la innocència, la proclamació dels drets particulars tot ignorant els deures envers els altres, l'exercici indiferent del mal...

Tots aquests aspectes del nostre conviure passen per la ment del lector atent, que no pot ignorar-los. I formen, tant o més que els missatges polítics o la crítica històrica que tothom hi sol veure, la definitiva voluntat d'Orwell en la seva literatura: posar les persones davant del mirall i fer que es vegin tal com són i com actuen. D'aquesta manera, observant-nos dins del món, potser aconseguirem dilucidar les falsedats que també contribuïm a mantenir amb el nostre silenci i la nostra complicitat còmoda. Perquè mantenir l'esperit crític ens farà més lliures i segurament possibilitarà una societat més justa i humana. Dit amb paraules de Rosa Luxemburg, una autora que Orwell llegia amb assiduïtat: «Un món on siguem socialment iguals, humanament diferents i totalment lliures».

LA REBEL·LIÓ DELS ANIMALS

I

El senyor Jones, del mas pairal, havia tancat els galliners abans d'anar a dormir, però estava massa begut per recordar-se de passar la balda de les finestrelles. Amb el cercle lluminós de la llanterna ballant d'un costat a l'altre, va travessar el pati fent tentines, es va treure les botes a la porta del darrere, va engolir un últim vas de cervesa del barril que hi havia al rebost i va pujar cap al llit, on la senyora Jones ja roncava.

Tan bon punt es va apagar el llum del dormitori, va començar el bellugueig i l'enrenou a tots els edificis del mas. Durant el dia havia corregut la veu que el vell Major, el premiat marrà de Yorkshire, havia tingut un somni estrany la nit anterior i volia comunicar-lo als altres animals. S'havia acordat que es reunirien tots al graner principal tan bon punt no hi hagués perill que el senyor Jones voltés per allà. El vell Major (així li deien sempre, malgrat que l'havien exhibit amb el nom de la Perla de Willingdon) era tan venerat al mas que tothom estava disposat a perdre una hora de son per escoltar el que tingués a dir.

Al fons del graner, en una mena de plataforma, el Major ja estava arrepapat al seu jaç de palla, sota una

llanterna que penjava d'una biga. Tenia dotze anys i últimament s'havia inflat una mica, però encara era un porc majestuós, d'aparença sàvia i benevolent, tot i que no li havien retallat mai els ullals. De seguida van arribar els altres animals, que es van anar instal·lant, cadascun a la seva manera. Primer van aparèixer els tres gossos, la Bluebell, la Jessie i el Pincher, i després els porcs, que es van acomodar sobre la palla que hi havia immediatament davant de la plataforma. Les gallines es van enfilar als ampits de les finestres, els coloms van voletejar fins als cabirons de la teulada, els xais i les vaques es van ajeure darrere dels porcs i es van posar a remugar. Els dos cavalls de tir, el Boxer i la Clover, van entrar junts, caminant molt a poc a poc i vigilant on posaven els seus unglots enormes i peluts, no fos cas que hi hagués algun animaló amagat entre la palla. La Clover era una euga maternal i corpulenta que s'acostava a la maduresa i que no havia acabat de recuperar la silueta després de parir el quart poltre. El Boxer era una bèstia molt grossa, de gairebé divuit pams d'alçada, i tan fort com dos cavalls mitjans junts. Al llarg del morro hi tenia una franja blanca que li donava un aspecte una mica estúpid, i de fet no era cap llumenera, però era respectat a tot arreu per la constància del seu caràcter i la seva extraordinària capacitat de treball. Després dels cavalls van arribar la Muriel, la cabra blanca, i el Benjamin, l'ase. El Benjamin era l'animal més vell del mas, i el més malcarat. Amb prou feines parlava, i quan obria la boca normalment era per fer algun comentari cínic —per exemple, deia que Déu li havia

donat una cua per espolsar-se les mosques, però que s'hauria estimat més no tenir cua ni mosques. Era l'únic animal del mas que no reia mai. Si li preguntaven per què, deia que no veia que hi hagués cap motiu per riure. De totes maneres, sense reconèixer-ho obertament, sentia devoció pel Boxer; solien passar els diumenges junts al petit prat que hi havia darrere de l'hort, pasturant costat per costat i sense dir mai res.

Quan els dos cavalls s'acabaven d'ajeure, una covada d'aneguets que havien perdut la mare va desfilar cap a dins del graner, piulant dèbilment i anant d'un costat a l'altre per trobar un lloc on no els poguessin trepitjar. La Clover els va envoltar formant una mena de barrera amb la seva gran pota del davant, i els aneguets s'hi van arraulir i es van adormir a l'acte. A l'últim moment, la Mollie, l'euga blanca que estirava el cabriolé del senyor Jones, i que era tan bonica com beneita, va entrar caminant amb passets curts i delicats tot mastegant un terròs de sucre. Va ocupar un lloc cap al davant i va començar a jugar amb la seva crinera blanca, esperant que es fixessin en les cintes vermelles que s'hi havia trenat. L'últim de tots va ser la gata, que, com sempre, va buscar amb la mirada el lloc més calent, i finalment es va entaforar entre el Boxer i la Clover; allà es va quedar roncant satisfeta al llarg de tot el discurs del Major sense escoltar ni una sola paraula del que va dir.

Ara ja hi eren tots els animals excepte el Moses, el corb domesticat, que dormia dalt d'una perxa darrere de la porta que donava al pati. Quan el Major va veu-

re que tots s'havien posat còmodes i esperaven atents, es va escurar la gola i va començar:

—Camarades, ja heu sentit a parlar de l'estrany somni que vaig tenir ahir a la nit. Aquest somni, però, ja us l'explicaré més tard. Primer us haig de dir una altra cosa. No crec pas, camarades, que estigui entre vosaltres gaires mesos més, i abans que em mori em veig en el deure de transmetre-us la saviesa que he adquirit. He tingut una vida llarga, he tingut molt temps per pensar mentre he estat tot sol al meu compartiment, i crec que puc dir que entenc tan bé com qualsevol altre animal vivent l'essència de la vida en aquest món. És sobre això, que m'agradaria parlar-vos.

»Bé, doncs, camarades, ¿quina és l'essència d'aquesta vida nostra? Afrontem-ho, les nostres vides són miserables, escarrassades i curtes. Naixem, ens donen el menjar just per mantenir-nos l'alè al cos, i als que en som capaços se'ns obliga a treballar fins a l'última engruna de les nostres forces; i en el precís instant en què deixem de ser útils ens maten amb una crueltat espantosa. Cap animal d'Anglaterra coneix el significat de la felicitat o del lleure un cop arriba a l'any de vida. Cap animal d'Anglaterra és lliure. L'animal viu en la misèria i l'esclavitud: aquesta és la pura veritat.

»Però ¿que potser és que, simplement, això forma part de l'ordre de la natura? ¿Que potser aquesta terra nostra és tan pobra que no pot proporcionar una vida decent als que l'habiten? No, camarades, mil vegades no! Anglaterra té un sòl fèrtil, un bon clima, és

capaç d'aportar menjar en abundància a un nombre d'animals molt més elevat dels que hi viuen actualment. El nostre mas mateix mantindria una dotzena de cavalls, vint vaques, centenars de xais..., i tots ells podrien tenir una vida confortable i digna que ara per nosaltres és gairebé inimaginable. Aleshores, ¿per què continuem en aquestes condicions miserables? Doncs perquè pràcticament tot el que produïm ens ho roben els éssers humans. Aquesta, camarades, és la resposta a tots els nostres problemes. Es resumeix en una sola paraula: l'home. L'home és l'únic enemic real que tenim. Elimineu l'home de l'escena i la causa fonamental de la fam i l'excés de treball desapareix per sempre.

»L'home és l'única criatura que consumeix sense produir. No dóna llet, no pon ous, és massa dèbil per estirar l'arada, no és prou ràpid per caçar conills. Malgrat tot, és l'amo i senyor de tots els animals. Els fa treballar a canvi de gairebé res, tot just perquè no es morin de gana, i la resta s'ho queda ell. Amb el nostre esforç conreem la terra, els nostres excrements la fertilitzen i, així i tot, ningú de nosaltres té res llevat de la seva pròpia pell. Vosaltres, vaques, que us veig aquí al davant, ¿quants milers de galons de llet heu donat aquest any? I ¿què se n'ha fet, d'aquesta llet amb què hauríeu hagut de criar vedells sans i forts? Fins a l'última gota, ha anat a parar a les goles dels nostres enemics. I vosaltres, gallines, ¿quants ous heu post aquest últim any, i quants d'aquests ous els heu pogut covar perquè en naixessin pollets? Tota la resta se'ls han endut al mercat perquè el Jones i els

seus homes n'obtinguessin diners. I tu, Clover, ¿on són els poltres que vas parir, que haurien d'haver sigut el costat i el goig de la teva vellesa? Els van vendre tots quan tenien un any: no els tornaràs a veure mai més. Per compensar els teus quatre parts i tot el teu esforç al camp, ¿què has tingut mai excepte unes minses racions i un compartiment?

»I ni tan sols ens deixen que les miserables vides que portem facin el seu curs natural. Jo no em puc queixar, perquè sóc un dels afortunats. He arribat als dotze anys i he tingut més de quatre-cents fills. Aquesta és la vida natural d'un porc. Però al final cap animal s'escapa del ganivet cruel. Vosaltres que seieu davant meu, joves porcells, cadascun de vosaltres morireu xisclant al piló abans que s'acabi l'any. A tots ens ha d'arribar aquest horror: vaques, porcs, gallines, xais, a tothom. Ni tan sols el destí dels cavalls i els gossos és millor. A tu, Boxer, el mateix dia que aquests grans músculs que tens perdin la força, el Jones et vendrà a l'escorxador, que et degollarà i et bullirà per alimentar els gossos guineuers. Pel que fa als gossos, quan són vells i desdentegats, el Jones els lliga un totxo al coll i els ofega a la bassa més propera.

»¿No és clar com l'aigua, doncs, camarades, que tots els mals d'aquesta vida nostra provenen de la tirania dels éssers humans? Només que ens desempalleguéssim de l'home, el producte del nostre esforç seria per a nosaltres. Gairebé d'un dia per l'altre podríem ser rics i lliures. ¿Què hem de fer, doncs? És evident: treballar nit i dia, en cos i ànima, per enderrocar la raça humana! Aquest és el meu missatge, ca-

marades: rebel·lió! Jo no sé quan arribarà aquesta rebel·lió, pot ser que d'aquí a una setmana o d'aquí a cent anys, però sé, amb la mateixa certesa que veig aquesta palla sota els meus peus, que tard o d'hora es farà justícia. No perdeu de vista això, camarades, durant el poc temps que us queda de vida! I sobretot, transmeteu aquest missatge meu als que vinguin després de vosaltres perquè les generacions futures continuïn la lluita fins a la victòria.

»I recordeu, camarades, la vostra determinació no ha de vacil·lar mai. Cap argument us ha de confondre. No en feu cap cas, quan us diguin que l'home i els animals tenen un interès comú, que la prosperitat de l'un és la prosperitat dels altres. És tot mentida. L'home no serveix els interessos de ningú que no sigui ell mateix. I intenteu que entre nosaltres, els animals, hi hagi una harmonia perfecta, una camaraderia perfecta en la lluita. Tots els homes són enemics. Tots els animals són camarades.

En aquell moment hi va haver un gran rebombori. Mentre el Major parlava, quatre rates enormes havien sortit sigil·losament del cau i s'havien assegut sobre els quarters posteriors per escoltar-lo. De sobte, els gossos les havien vist, i si les rates no haguessin corregut com un llampec cap al cau no haurien salvat la pell. El Major va aixecar l'unglot per demanar silenci:

—Camarades —va dir—, vet aquí una qüestió que cal solucionar. Les bèsties salvatges, com ara les rates i els conills, ¿són amics o enemics nostres? Sotmetem-ho a votació. Proposo aquesta pregunta a la reunió: ¿són camarades les rates?

Seguidament es va fer la votació i es va decidir per majoria aclaparadora que les rates eren camarades. Només hi va haver quatre dissensions, els tres gossos i la gata, que, segons es va descobrir després, va votar les dues opcions. El Major va continuar:

—Tinc poca cosa més a dir. Em limitaré a repetir que recordeu sempre el vostre deure d'enemistat envers l'home i tots els seus costums. Tot el que camini sobre dues potes és un enemic. Tot el que camini sobre quatre potes, o tingui ales, és un amic. I recordeu també que lluitant contra l'home no hem d'acabar assemblant-nos-hi. Ni tan sols un cop l'hàgiu vençut, heu d'adoptar els seus vicis. Cap animal ha de viure mai en una casa, ni dormir en un llit, ni portar roba, ni beure alcohol, ni fumar, ni tocar diners ni dedicar-se al comerç. Tots els hàbits de l'home són dolents. I, sobretot, cap animal ha de tiranitzar els seus congèneres. Forts o dèbils, llestos o beneits, som tots germans. Tots els animals som iguals.

»I ara, camarades, us parlaré del meu somni d'ahir a la nit. No sé com descriure-us-el. Vaig somiar com serà el món un cop n'hagi desaparegut l'home. Però el somni em va recordar una cosa que feia molt de temps que havia oblidat. Fa molts anys, quan jo era tot just un garrí, la meva mare i les altres truges cantaven una cançó molt antiga de la qual només coneixien la melodia i les tres primeres paraules. Quan era petit me la sabia, aquesta melodia, però d'aleshores ençà feia temps que se me n'havia anat del cap. Ahir a la nit, però, la vaig recordar en el meu somni. I, encara més, també vaig recordar les paraules de la

cançó —paraules, n'estic segur, que els animals cantaven temps era temps i de les quals s'ha perdut el record des de fa generacions. Ara us cantaré aquesta cançó, camarades. Sóc vell i tinc la veu enrogallada, però quan us hagi ensenyat la melodia vosaltres mateixos la podreu cantar millor. Es titula «Animals d'Anglaterra».

El vell Major es va escurar la gola i va començar a cantar. Com havia dit, tenia la veu enrogallada, però cantava prou bé, i era una melodia commovedora, una barreja entre «Clementine» i «La Cucaracha». La lletra deia:

Animals d'Anglaterra i d'Irlanda,
animals de ponent i llevant,
escolteu ara la bona nova
del futur que tenim al davant.

Tard o d'hora arribarà el gran dia,
enderrocarem l'home tirà;
pels camins verds i rics d'Anglaterra
tan sols les bèsties passaran.

Com que ja no durem jous ni arades
—ni tampoc anelles ni morrals—
es rovellaran les ferradures
i els cruels fuets no sonaran.

I serem rics, ben rics, tots nosaltres,
més del que puguem imaginar:
serà nostre el fenc, l'ordi i la palla,
la civada, les bledes i el blat.

Seran més verds els camps d'Anglaterra,
i les seves aigües més brillants,
i farà sempre un suau oratge
quan tinguem a la fi llibertat.

Treballarem perquè arribi el dia
encara que alguns morin abans;
oques i indiots, cavalls i vaques,
per ser lliures lluitarem plegats.

Animals d'Anglaterra i d'Irlanda,
animals de ponent i llevant,
escolteu atents la bona nova
del futur que tenim al davant.

Aquesta cançó va despertar un gran entusiame entre els animals. El Major amb prou feines havia arribat al final que ja començaven a cantar-la tot sols. Fins i tot els més estúpids n'havien pescat la melodia i unes quantes paraules, i pel que fa als més llestos, com ara els porcs i els gossos, ja se sabien tota la cançó de memòria al cap de pocs minuts. I llavors, després d'algunes temptatives, el mas sencer va entonar «Animals d'Anglaterra» en un uníson impressionant. Les vaques la bramaven, els gossos la bordaven, els xais la belaven, els cavalls la renillaven, els ànecs la clacaven. Estaven tan meravellats amb la cançó que la van cantar fins a cinc vegades seguides, i haurien continuat cantant-la si no els haguessin interromput.

Desgraciadament, el rebombori va despertar el senyor Jones, que va sortir del llit d'un salt, conven-

çut que hi havia una guineu al pati. Va arreplegar l'escopeta que sempre tenia en un racó del dormitori i va disparar un cartutxo del sis en la foscor. Els perdigons es van incrustar a la paret del graner i la reunió es va desfer de pressa i corrents. Tothom es va precipitar cap al jaç. Els ocells van volar cap a les seves perxes, els animals es van estirar a la palla, i al cap d'un moment tot el mas dormia.

2

Tres nits més tard el vell Major va morir plàcidament mentre dormia. El seu cos va ser enterrat al peu de l'hort.

Això passava a principi de març. Durant els tres mesos següents hi va haver moltes activitats secretes. El discurs del Major havia donat als animals més intel·ligents del mas una perspectiva completament nova sobre la vida. No sabien quan arribaria la rebel·lió que havia predit el Major, no tenien motius per pensar que es produís en vida seva, però veien ben clar que el seu deure era anar preparant el terreny. La feina d'instruir i organitzar els altres va recaure d'una manera natural sobre els porcs, que en general eren considerats els animals més llestos. D'entre els porcs destacaven dos joves marrans, anomenats Snowball i Napoleó, que el senyor Jones criava per vendre. El Napoleó, gros i d'aspecte una mica ferotge, era l'únic Berkshire del mas; no era gaire parlador però tenia fama de sortir-se sempre amb la seva. L'Snowball era un porc més vivaç que el Napoleó, amb més facilitat de paraula i més inventiva, però no se'l considerava tan fort de caràcter. Tots els altres porcs mascles del

mas eren garrins capats per engreixar. Entre aquests el més conegut es deia Squealer, un porcell grassonet amb unes galtes molt rodones, ulls espurnejants, àgil de moviments i amb una veu estrident. Era un conversador brillant, i quan discutia sobre algun tema complicat tenia el costum de saltironar d'un costat a l'altre tot remenant la cua, cosa que, en certa manera, era molt persuasiva. Els altres animals deien que l'Squealer podia convertir en blanc el que era negre.

Aquest trio va convertir les ensenyances del vell Major en un sistema complet de pensament, que van batejar amb el nom d'*animalisme*. Unes quantes nits a la setmana, quan el senyor Jones ja dormia, mantenien reunions secretes al graner i exposaven els principis de l'animalisme als altres. Al principi van topar amb molta estupidesa i apatia. Alguns dels animals parlaven de la lleialtat deguda al senyor Jones, al qual es referien com l'«amo», o feien comentaris elementals com ara: «El senyor Jones ens alimenta. Si no hi fos, ens moriríem de gana». Altres feien preguntes com ara: «¿Què ens importa el que passi un cop siguem morts?», o bé: «Si aquesta rebel·lió ha de venir de totes maneres, ¿què canvia que nosaltres lluitem perquè arribi?», de manera que els porcs van tenir moltes dificultats per fer-los entendre que això era contrari a l'esperit de l'animalisme. Les preguntes més estúpides sempre sortien de la Mollie, l'euga blanca. La primera pregunta que va fer a l'Snowball va ser: «¿Hi continuarà havent sucre després de la rebel·lió?».

—No —li va dir l'Snowball amb fermesa—. No

tenim mitjans per fabricar sucre al mas. A més a més, no en necessites, de sucre. Tindràs tota la civada i el fenc que vulguis.

—¿I em continuaran deixant que porti cintes a la crinera? —va preguntar la Mollie.

—Camarada —va dir l'Snowball—, aquestes cintes que t'agraden tant són un símbol de l'esclavitud. ¿Que no veus que val més la llibertat que les cintes?

La Mollie va fer que sí amb el cap, però no va semblar gaire convençuda.

Els porcs encara van haver de fer un esforç més gran per contrarestar les mentides propagades pel Moses, el corb domesticat. El Moses, que era la nineta dels ulls del senyor Jones, era un espieta i un xafarder, però també era un bon orador. Afirmava que coneixia l'existència d'un país misteriós, la Muntanya de Sucre Candi, on tots els animals anaven a parar quan morien. Era dalt del cel, en un lloc que hi havia no gaire enllà dels núvols, deia el Moses. A la Muntanya de Sucre Candi cada dia era diumenge, s'hi feia el trèvol durant tot l'any i els terrossos de sucre i els pastissets de lli creixien a les bardisses. Els animals detestaven el Moses perquè sempre s'inventava històries per no treballar, però alguns creien en la Muntanya de Sucre Candi, i els porcs van haver d'enraonar molt amb ells per convence'ls que aquell lloc no existia.

Els seguidors més fidels eren els dos cavalls de tir, el Boxer i la Clover. A tots dos els costava molt pensar res per si sols, però un cop van haver acceptat que els porcs eren els seus mestres, assimilaven tot el que els deien, i ho transmetien als altres animals amb

uns arguments molt simples. No deixaven mai d'assistir a les reunions secretes del graner, i eren els primers a cantar l'«Animals d'Anglaterra» amb què sempre s'acabaven les reunions.

Ara bé, resulta que la rebel·lió va arribar més aviat i més fàcilment del que tothom s'esperava. En anys anteriors, el senyor Jones, tot i ser un amo dur, s'havia ocupat força del mas, però darrerament vivia una temporada funesta. Havia quedat molt desmoralitzat després de perdre diners en un plet, i ara tenia tirada a beure més del compte. Es passava dies i dies escarxofat a la seva butaca Windsor de la cuina, llegint diaris, bevent i alimentant de tant en tant el Moses amb rosegons de pa sucats en cervesa. Els seus homes eren ganduls i deshonestos, els camps estaven plens de males herbes, els sostres de les corts s'havien de reparar, les cledes estaven deixades i els animals anaven curts de menjar.

Va arribar el juny i faltava ben poc per segar el fenc. La vigília de Sant Joan, que era un dissabte, el senyor Jones va anar al Red Lion de Willingdon i es va emborratxar tant que no va tornar fins al diumenge al migdia. Els homes havien munyit les vaques de bon matí i després havien marxat a caçar conills, sense preocupar-se de donar menjar als animals. Quan el senyor Jones va tornar, se'n va anar a dormir directament al sofà del saló amb el *News of the World* obert sobre la cara, de manera que quan va arribar el vespre els animals encara no havien menjat. Finalment, no ho van poder aguantar més. Una de les vaques va esbotzar la porta del magatzem d'una enves-

tida i tots els animals van començar a devorar el que hi havia als cubells. Va ser aleshores que el senyor Jones es va despertar. Al cap d'un moment, ell i els seus quatre homes eren al magatzem amb el fuet a la mà, descarregant cops a tort i a dret. Això era més del que els afamats animals podien suportar. Tots a l'una, malgrat que no havien planejat res d'allò, es van abraonar sobre els seus torturadors. De sobte, el Jones i els seus homes es van trobar rebent envestides i coces per tots costats. Havien perdut completament el control de la situació. No havien vist mai uns animals que es comportessin així, i aquesta sobtada sublevació d'unes bèsties a qui acostumaven a fustigar i maltractar quan els venia de gust els va espantar com una mala cosa. Al cap d'un moment van deixar d'intentar defensar-se i van tocar el dos. Un minut després, tots cinc corrien cames ajudeu-me pel camí de carro que portava a la carretera, amb els animals perseguint-los triomfalment.

La senyora Jones va treure el cap per la finestra del dormitori, va veure el que passava, va ficar a correcuita algunes coses en una bossa d'espart, i es va escapolir del mas per una altra sortida. El Moses va saltar de la perxa i la va seguir batent les ales i grallant sorollosament. Mentrestant els animals havien encalçat el Jones i els seus homes fins a la carretera i havien tancat d'un cop fort la reixa de ferro. I vet aquí que gairebé sense que sabessin com, la rebel·lió havia reeixit; havien expulsat el Jones i el Mas Pairal era seu.

Durant els primers minuts, els animals amb prou feines es creien la seva sort. El primer que van fer va

ser recórrer tots junts, al galop, els límits del mas, com si es volguessin assegurar que no hi havia cap ésser humà amagat en algun lloc; després van tornar d'una correguda cap als edificis del mas per eliminar fins a l'últim rastre de l'odiat domini del Jones. Van irrompre a l'habitació dels arreus que hi havia al fons dels estables; els frens, les argolles, les cadenes dels gossos, els cruels ganivets que el senyor Jones utilitzava per capar els porcells i els xais: tot ho van llençar al pou. Les regnes, els cabestres, els aclucalls i els humiliants morrions, els van tirar a la foguera que cremava al pati. També hi van anar a parar els fuets. Tots els animals van fer cabrioles d'alegria quan van veure els fuets convertits en flames. L'Snowball també va tirar al foc les cintes destinades a guarnir les crineres i les cues dels cavalls els dies de mercat.

—Les cintes —va dir— s'han de considerar com a roba, que és l'empremta de l'ésser humà. Tots els animals haurien d'anar despullats.

Quan el Boxer va sentir això va anar a buscar el barretet de palla que portava a l'estiu perquè les mosques no se li fiquessin a les orelles i el va llençar al foc amb la resta.

En un tres i no res, els animals havien destruït tot el que els recordava el senyor Jones. A continuació, el Napoleó els va fer anar al magatzem i va servir una ració doble de blat per a tothom, amb dues galetes per a cada gos. Després van cantar «Animals d'Anglaterra» de dalt a baix set vegades seguides i tot seguit es van acomodar per passar la nit i van dormir com no ho havien fet mai.

Però es van despertar a punta de dia com de costum, i de sobte, al recordar la gloriosa gesta que havien protagonitzat, van córrer tots junts cap al prat. Una mica més enllà del prat hi havia un turó des d'on s'albirava la major part del mas. Els animals hi van pujar corrents i, en la llum clara del matí, van guaitar embadalits el que els envoltava. Sí, allò era seu: tot el que veien era seu! Extasiats per aquesta idea, es van posar a saltironar enjogassats i a llançar-se en l'aire amb grans bots d'eufòria. Es van rebolcar en la rosada, van fer queixalades a l'herba dolça de l'estiu, van aixecar a coces gleves de terra negra i van ensumar-ne l'olor intensa. Després van fer un recorregut per inspeccionar tot el mas i van contemplar muts d'admiració els conreus, el camp de fenc, l'hort, la bassa, el bosquet. Era com si no haguessin vist mai aquelles coses, i encara ara els costava creure que tot allò els pertanyia.

Llavors van tornar en fila cap als edificis del mas i es van aturar en silenci davant de la porta de la casa. Tot i ser seva, tenien por d'entrar en aquella casa. Al cap d'un moment, però, l'Snowball i el Napoleó van esbotzar la porta amb l'espatlla i els animals van ficar-s'hi en fila índia, caminant amb peus de plom per por d'alterar alguna cosa. Anaven de puntetes d'una habitació a l'altra, sense gosar aixecar la veu per sobre d'un murmuri i admirant amb una mena de temor reverencial aquell luxe increïble, els llits amb els matalassos de plomes, els miralls, el sofà apelfat, la catifa de Brussel·les, la litografia de la reina Victòria sobre la lleixa de la llar de foc. Quan ja baixaven les escales

es van adonar que faltava la Mollie. En recular, van descobrir que s'havia entretingut en el millor dormitori. Havia agafat un tros de cinta blava de les estovalles de la senyora Jones i, posant-se-la sobre l'espatlla, es contemplava al mirall amb un aire tot beneit. Els altres la van recriminar secament; després, van sortir de la casa. Es van emportar alguns pernils que penjaven a la cuina per enterrar-los, i el Boxer va rebentar d'una coça el barril de cervesa del rebost, però a part d'això no van tocar res més. Allà mateix, es va decidir de manera unànime que la casa s'hauria de conservar com a museu. Tots van estar d'acord que cap animal hi havia de viure mai.

Els animals van esmorzar i de seguida l'Snowball i el Napoleó els van tornar a convocar.

—Camarades —els va dir l'Snowball—, són dos quarts de set i ens espera un dia molt llarg. Avui comencem la collita del fenc. Però primer ens hem d'ocupar d'un altre assumpte.

Llavors els porcs van revelar que durant els últims tres mesos havien après a llegir i escriure amb unes antigues beceroles dels fills del senyor Jones que havien trobat a les escombraries. El Napoleó va enviar algú a buscar pots de pintura negra i blanca i, seguit per tots, es va dirigir cap a la reixa que donava a la carretera. Aleshores, l'Snowball (perquè l'Snowball era qui escrivia millor) va agafar una brotxa amb l'unglot, va cobrir de pintura MAS PAIRAL, escrit al barrot més alt de la reixa, i a sobre hi va pintar MAS DELS ANIMALS. D'ara endavant aquell seria el nom del mas. A continuació, van tornar cap als edificis, on

l'Snowball i el Napoleó es van fer portar una escala, que van repenjar contra la paret del fons del graner principal. Els porcs van explicar que gràcies als seus estudis dels últims tres mesos havien aconseguit reduir els principis de l'animalisme a set manaments. Ara inscriurien aquells set manaments a la paret; constituirien una llei inalterable d'acord amb la qual tots els animals del mas haurien de viure per sempre més. Amb una certa dificultat (perquè per a un porc no és fàcil mantenir l'equilibri enfilat dalt d'una escala), l'Snowball hi va pujar i va posar fil a l'agulla, amb l'Squealer uns quants graons sota seu aguantant-li el pot de pintura. Els manaments van quedar escrits a la paret enquitranada en grans lletres blanques que es podien llegir des de vint-i-cinc metres de distància. Deien així:

ELS SET MANAMENTS

1. Tot el que camini sobre dues potes és un enemic.
2. Tot el que camini sobre quatre potes o tingui ales és un amic.
3. Cap animal portarà roba.
4. Cap animal dormirà en un llit.
5. Cap animal beurà alcohol.
6. Cap animal matarà un altre animal.
7. Tots els animals són iguals.

Estava escrit amb molta pulcritud, i deixant de banda que en lloc d'«amic» hi deia «amig» i que una de les esses estava capgirada, no hi havia cap més in-

correcció ortogràfica. L'Snowball ho va llegir en veu alta per als altres animals. Tots van fer que sí amb el cap, i els més llestos es van començar a aprendre els manaments de memòria.

—Ara, camarades —va cridar l'Snowball, després de desfer-se de la brotxa—, tots cap al camp de fenc! Prenguem-nos-ho com una qüestió d'honor: hem de fer la collita més de pressa que el Jones i els seus homes.

Però en aquell moment, les tres vaques, que feia una bona estona que passaven ànsia, van engegar uns forts bramuls. Feia vint-i-quatre hores que no les munyien, i tenien les mamelles a punt d'esclatar. Després de pensar una mica, els porcs van fer anar a buscar cubells i van munyir les vaques prou satisfactòriament: els unglots s'adaptaven bé a aquella tasca. Aviat hi va haver cinc cubells de llet cremosa i escumejant que molts animals van mirar amb força interès.

—¿Què se'n farà, de tota aquesta llet? —va dir algú.

—El Jones de vegades en barrejava una mica en el nostre segó —va dir una de les gallines.

—No us preocupeu per la llet, camarades! —va cridar el Napoleó, que es va situar davant de tots els cubells—. Ja ens n'ocuparem. La collita és més important. Seguiu el camarada Snowball. Jo vindré d'aquí a una estona. Endavant, camarades! El fenc us espera.

Així doncs, els animals van desfilar cap al camp de fenc per començar la collita, i quan van tornar al vespre van veure que la llet havia desaparegut.

3

Com van haver d'escarrassar-se i suar per recollir el fenc! Però els seus esforços es van veure recompensats, perquè la collita va ser un èxit encara més gran del que havien esperat.

De vegades la feina era dura; les eines estaven destinades als éssers humans i no pas als animals, i era un gran desavantatge el fet que els animals no poguessin utilitzar cap estri que obligués a aixecar-se sobre els quarters posteriors. Però els porcs eren tan intel·ligents que trobaven una manera de solucionar totes les dificultats. Pel que fa als cavalls, es coneixien el camp pam a pam, i de fet dominaven molt millor la feina de segar i rastellar que el Jones i els seus homes. Els porcs, en realitat, no treballaven, sinó que dirigien i supervisaven els altres. Amb els seus coneixements superiors era natural que assumissin aquest lideratge. El Boxer i la Clover es junyien ells mateixos a la segadora o al rastell (aleshores, és clar, ja no calien frens ni regnes), i amb pas feixuc però constant donaven voltes i més voltes al camp amb un porc al darrere que els cridava: «Arri, camarada!», o «Xo, camarada!», segons els casos. I cadascun dels animals,

fins al més humil, treballava per collir el fenc. Fins i tot els ànecs i les gallines es passaven el dia al sol trescant sense parar, transportant petits brins de fenc al bec. Al final van acabar la collita en dos dies menys del que normalment trigaven el Jones i els seus homes. A més a més, va ser la collita més abundosa que hi havia hagut mai al mas. No s'hi va malgastar res; les gallines i els ànecs, amb la seva bona vista, havien recollit fins a l'última tija de fenc. I cap animal del mas n'havia robat ni un sol bocí.

Al llarg d'aquell estiu la feina del mas va anar com un rellotge. Els animals van ser feliços com mai s'haurien imaginat. Cada mos de menjar era un veritable i intens plaer, ara que es tractava realment del seu propi menjar, produït per ells i per a ells, i no els el distribuïa un amo garrepa. Sense els éssers humans, menyspreables i parasitaris, hi havia més menjar per a tothom. També hi havia més temps de lleure, malgrat la inexperiència dels animals. Van topar amb moltes dificultats —per exemple, més endavant, quan van collir el blat, van haver d'aixafar-lo a l'antiga i ventar la pellofa bufant, perquè el mas no disposava de màquina de batre—, però la intel·ligència dels porcs i els músculs extraordinaris del Boxer sempre els treien les castanyes del foc. El Boxer era l'admiració de tothom. Ja havia estat un treballador molt fort en temps del Jones, però ara semblava que tingués la força de tres cavalls en lloc d'un; hi havia dies en què tota la feina del mas semblava reposar sobre els seus músculs enormes. S'estava de sol a sol empenyent i estirant, sempre allà on la feina era més dura. S'havia

posat d'acord amb un dels galls més joves perquè als matins el cridés mitja hora abans que a tots els altres, i treballava voluntàriament en allò que li semblava més necessari, abans que comencés la jornada laboral. La seva resposta a qualsevol problema, a qualsevol adversitat, era «Treballaré encara més!», una frase que va adoptar com a lema personal.

Ara bé, tothom treballava d'acord amb les seves capacitats. Les gallines i els ànecs, per exemple, van estalviar cinc faneques de blat de la collita recollint els grans esbarriats. Ningú robava, ningú es queixava de les seves racions; les disputes, les mossegades i la gelosia característiques de la vida d'altres temps gairebé havien desaparegut. Ningú defugia la feina, o gairebé ningú. A la Mollie, és veritat, li costava llevar-se als matins, i acostumava a plegar d'hora amb l'argument que se li havia ficat una pedra a la peülla. I el comportament de la gata era una mica peculiar. Aviat es va veure que, quan hi havia feina a fer, la gata no hi era mai. S'esfumava durant hores i hores, i després reapareixia en el moment dels àpats, o al vespre, quan ja s'havia acabat la feina, com si no hagués passat res. Però sempre tenia unes excuses tan perfectes, i es justificava amb tanta dolçor, que era impossible no creure en les seves bones intencions. El vell Benjamin, l'ase, no semblava que hagués canviat gaire des de la rebel·lió. Feia la seva feina amb la mateixa lenta obstinació amb què havia treballat en temps del Jones, sense gandulejar però tampoc sense oferir-se mai per treballar més del compte. No expressava cap mena d'opinió sobre la rebel·lió i els seus resultats.

Quan se li preguntava si no era més feliç ara que el Jones no hi era, es limitava a dir: «Els ases vivim molt de temps. Cap de vosaltres ha vist mai un ase mort», i els altres s'havien de conformar amb aquesta resposta tan críptica.

Els diumenges no es treballava. L'esmorzar era una hora més tard que els dies de cada dia, i en acabat hi havia una cerimònia que s'observava cada setmana sens falta. Primer s'enarborava la bandera. L'Snowball havia trobat a l'habitació dels arreus unes antigues estovalles verdes de la senyora Jones i hi havia pintat una banya i una peülla blanques. Cada diumenge al matí, la bandera s'hissava fins al capdamunt d'un pal plantat al jardí de la casa. Era verda, va explicar l'Snowball, per representar els camps verds d'Anglaterra, mentre que la banya i la peülla significaven la futura República dels Animals que sorgiria quan la raça humana hagués estat definitivament enderrocada. Després d'enarborar la bandera tots els animals desfilaven cap al graner principal per fer una assemblea general que es coneixia amb el nom de *míting*. Aquí es planificava la feina de la setmana següent i es presentaven i es debatien les propostes. Sempre eren els porcs, els que presentaven les propostes. Els altres animals havien après a votar, però mai eren capaços de pensar una proposta pel seu compte. L'Snowball i el Napoleó eren de molt els més actius en els debats. Però de seguida es va veure que no estaven mai d'acord: qualsevol proposta que fes un d'ells era invariablement rebatuda per l'altre. Fins i tot quan es va plantejar de destinar el petit prat que hi havia darrere

de l'hort a espai de repòs per als animals retirats —una cosa a la qual ningú es podia oposar en si mateixa—, hi va haver un debat tempestuós sobre l'edat de jubilació correcta per a cada classe d'animal. El míting sempre s'acabava cantant «Animals d'Anglaterra», i la tarda es destinava a l'esbarjo.

Els porcs s'havien reservat l'habitació dels arreus com a quarter general. Als vespres, hi estudiaven els oficis de ferrer, de fuster i altres arts necessàries gràcies als llibres que s'havien emportat de la casa. L'Snowball també s'ocupava d'organitzar els altres animals en el que ell en deia els Comitès d'Animals. Hi treballava de manera infatigable. Va formar el Comitè de Producció d'Ous per a les gallines; la Lliga de les Cues Netes per a les vaques; el Comitè de Reeducació dels Camarades Salvatges, que tenia com a objectiu domesticar les rates i els conills; el Moviment de la Llana Blanca per als xais, i uns quants més, a part d'instituir les classes de llegir i escriure. En general aquests projectes van ser un fracàs. L'intent de domesticar els animals salvatges, per exemple, se'n va anar en orris gairebé d'entrada. Van continuar comportant-se si fa no fa com abans, i quan se'ls tractava amb generositat simplement se n'aprofitaven. La gata es va incorporar al Comitè de Reeducació i va tenir-hi un paper molt actiu durant alguns dies. Un dia se la va veure asseguda en una teulada, parlant amb uns quants pardals que estaven fora del seu abast. Els explicava que ara tots els animals eren camarades i que qualsevol pardal que volgués podia posar-se a la seva pota; els pardals, però, mantenien les distàncies.

Les classes de llegir i escriure, en canvi, van ser un gran èxit. A la tardor gairebé tots els animals del mas, poc o molt, estaven alfabetitzats.

Pel que fa als porcs, ja sabien llegir i escriure perfectament. Els gossos van aprendre a llegir força bé, però no els interessava llegir res que no fossin els Set Manaments. La Muriel, la cabra, llegia una mica millor que els gossos, i de vegades, al vespre, llegia als altres retalls de diari que trobava a les escombraries. El Benjamin sabia llegir tan bé com qualsevol porc, però no feia mai ús d'aquesta capacitat. Que ell sabés, deia, no hi havia res que valgués la pena llegir. La Clover es va aprendre l'alfabet sencer, però no sabia formar paraules. El Boxer no passava de la lletra D. Dibuixava amb la seva enorme peülla A, B, C, D sobre la pols, i després es quedava mirant fixament les lletres amb les orelles enrere, sacsejant de tant en tant la cabellera, intentant recordar en cos i ànima el que venia després, però no ho aconseguia mai. Es va arribar a aprendre les lletres E, F, G, H, però un cop se les havia après resultava que s'havia oblidat d'A, B, C i D. Finalment va decidir conformar-se amb les quatre primeres lletres, i les escrivia una o dues vegades al dia per refrescar la memòria. La Mollie es va negar a aprendre cap lletra a part de les cinc que constituïen el seu propi nom. Les formava amb branquillons d'una manera molt polida, i després les decorava amb un parell de flors i hi caminava al voltant tot contemplant-les.

Cap dels altres animals del mas va poder passar de la lletra A. També es va descobrir que els animals més

estúpids, com ara els xais, les gallines i els ànecs, eren incapaços d'aprendre's els Set Manaments de memòria. Després de pensar-hi molt l'Snowball va declarar que, de fet, els Set Manaments es podien reduir a una única màxima, que era: «Quatre potes sí, dues potes no». Aquesta màxima, deia, contenia el principi essencial de l'animalisme. Els que l'haguessin copsat del tot quedarien fora del perill de les influències humanes. Al principi els ocells s'hi van oposar, perquè els semblava que ells també tenien dues potes, però l'Snowball els va demostrar que no era així.

—L'ala d'un ocell, camarades —va dir—, és un òrgan de propulsió, no pas de manipulació. Per tant, s'hauria de considerar com una pota. El tret distintiu de l'home és la mà, l'instrument amb què duu a terme tot el mal.

Els ocells no van entendre el llarg raonament de l'Snowball, però van acceptar aquesta explicació, i els animals més humils van posar-se a aprendre el nou lema de memòria. La màxima QUATRE POTES SÍ, DUES POTES NO es va inscriure a la paret del fons del graner, al damunt dels Set Manaments, en lletres més grans. Un cop se la van saber de memòria, els xais hi van agafar una gran afició, i sovint, ajaguts al prat, es posaven a belar «Quatre potes sí, dues potes no! Quatre potes sí, dues potes no!», i s'hi passaven hores i hores sense cansar-se'n mai.

Al Napoleó no li interessaven els comitès de l'Snowball. Segons ell, l'educació dels petits era més important que qualsevol cosa que es pogués fer per als que ja eren adults. I vet aquí que la Jessie i la Blue-

bell van parir poc temps després de la collita del fenc, i entre totes dues van tenir nou cadells sans i forts. Un cop deslletats, el Napoleó els va separar de les mares dient-los que ell mateix es faria responsable de la seva educació. Els va portar a una pallissa a la qual només es podia accedir per una escala de l'habitació dels arreus, i els tenia allà tan aïllats que la resta del mas de seguida es va oblidar que existien.

El misteri sobre on anava a parar la llet es va aclarir ben aviat. Es barrejava diàriament amb el segó dels porcs. Les pomes primerenques començaven a madurar, i l'herba de l'hort n'estava plena. Els animals havien donat per sobreentès que es repartirien de manera equitativa; un dia, però, va córrer l'ordre que tota la fruita caiguda dels arbres s'havia de recollir i posar-la a disposició dels porcs a l'habitació dels arreus. Això va provocar alguns murmuris de protesta per part dels altres animals, però no va servir de res. Tots els porcs estaven completament d'acord sobre aquesta qüestió, incloent-hi l'Snowball i el Napoleó. L'Squealer va ser l'encarregat de donar les explicacions necessàries als altres.

—Camarades! —va cridar—. Espero que no us imagineu que els porcs fem això amb cap esperit d'egoisme i de privilegi... De fet, a molts de nosaltres no ens agraden la llet i les pomes. A mi mateix no m'agraden. Si prenem aquests aliments és només amb l'objectiu de preservar la nostra salut. La llet i les pomes (està demostrat científicament, camarades) contenen substàncies imprescindibles perquè un porc estigui en bones condicions. Els porcs fem anar el

cervell per treballar. Tota l'administració i organització d'aquest mas depèn de nosaltres. Vetllem dia i nit pel vostre benestar. És pel vostre propi bé que bevem aquesta llet i mengem aquestes pomes. ¿Sabeu què passaria si els porcs no poguéssim complir el nostre deure? El Jones tornaria! Sí, el Jones tornaria! I estic segur, camarades —va cridar l'Squealer gairebé en to de súplica, saltironant d'un costat a l'altre i remenant la cua—, estic segur que no hi ha ningú entre vosaltres que vulgui que el Jones torni, ¿oi?

Si hi havia alguna cosa que els animals tenien completament clara era que no volien que el Jones tornés. Plantejada d'aquella manera, no veien que la situació tingués volta de full. La importància que els porcs tinguessin una bona salut era més que òbvia. Per tant, es va acordar sense més discussions que la llet i les pomes caigudes de l'arbre (i també la collita principal de pomes quan maduressin) s'haurien de reservar exclusivament per als porcs.

4

Cap a final d'estiu la notícia sobre el que havia passat al Mas dels Animals s'havia difós per mig comtat. Cada dia l'Snowball i el Napoleó enviaven estols de coloms amb instruccions de barrejar-se amb els animals dels masos veïns, explicar-los la història de la rebel·lió i ensenyar-los la melodia d'«Animals d'Anglaterra».

La major part d'aquest temps el senyor Jones se l'havia passat a la taverna Red Lion de Willingdon, on es lamentava a qualsevol que el volgués escoltar de la monstruosa injustícia de què havia estat víctima en ser expulsat de la seva propietat per una colla d'animals inútils. Els altres propietaris se'n van compadir per principi, però des d'un bon començament no li van oferir gaire ajuda. En el fons, cadascun d'ells es preguntava secretament si hi havia alguna manera d'aprofitar la desgràcia del Jones en benefici propi. Era una sort que els amos dels dos masos que limitaven amb el dels animals estiguessin sempre en males relacions. Un dels masos, que es deia Foxwood, era una gran propietat deixada, obsoleta i boscosa, amb els prats plens de clapes i les bardisses en unes condi-

cions deplorables. L'amo, el senyor Pilkington, era un terratinent flegmàtic que es passava la major part del temps pescant i caçant segons l'estació de l'any. L'altre mas, que es deia Pinchfield, era més petit i estava més ben cuidat. L'amo era el senyor Frederick, un home inflexible i sagaç, perpètuament implicat en plets i amb fama de bon negociant. Es tenien tanta antipatia que els costava molt arribar a cap acord, encara que fos en defensa dels seus propis interessos.

No obstant això, tots dos estaven veritablement espantats per la rebel·lió del Mas dels Animals, i els inquietava molt que els seus propis animals en sabessin gaire cosa. Al principi van fer veure que es burlaven de la idea que uns animals poguessin administrar un mas per si sols. Tot plegat s'acabaria en quinze dies, deien. Van fer córrer la veu que els animals del Mas Pairal (insistien a dir-ne Mas Pairal, no estaven disposats a tolerar el nom de Mas dels Animals) es barallaven sense parar i a més s'estaven morint de gana ràpidament. Quan va passar el temps i es va evidenciar que els animals no s'havien mort de gana, el Frederick i el Pilkington van canviar de discurs i van començar a parlar de la maldat terrible que ara imperava al Mas dels Animals. Van anunciar que els animals hi practicaven el canibalisme, es torturaven els uns als altres amb ferradures roents i compartien les femelles. Aquest era el resultat de rebel·lar-se contra les lleis de la natura, deien el Frederick i el Pilkington.

Aquestes històries, però, ningú se les va arribar a creure mai del tot. Els rumors d'un mas meravellós, del qual s'havien expulsat els éssers humans i on els

animals manegaven els seus propis assumptes, van continuar circulant en diverses versions més o menys vagues i distorsionades, i al llarg d'aquell any una onada de rebel·lió es va estendre per la contrada. Toros que sempre havien estat dòcils de sobte es tornaven salvatges, els xais trencaven les bardisses i devoraven el trèvol, les vaques engegaven a rodar les galledes, els cavalls de caça es negaven a saltar les tanques i llançaven el genet a l'altra banda... Sobretot la melodia d'«Animals d'Anglaterra», i fins i tot la lletra, era coneguda pertot arreu. S'havia escampat a una velocitat increïble. Els éssers humans no podien contenir la ràbia quan sentien aquesta cançó, tot i que feien veure que simplement els semblava ridícula. Ni tan sols entenien, deien, que els mateixos animals es veiessin amb cor de cantar aquella cançonota odiosa. Qualsevol animal que enxampaven cantant-la era fuetejat a l'acte. I malgrat tot, la cançó era irreprimible. Les merles la cantaven des de les bardisses, els coloms la parrupejaven dels oms estant, es va introduir en l'estrèpit de les fargues i en el repic de les campanes de les esglésies. I quan els éssers humans l'escoltaven tremolaven secretament: hi sentien el presagi de la seva dissort.

A principi d'octubre, quan el blat s'havia tallat i garberat i ja es començava a batre, un estol de coloms va travessar rabent el cel i va aterrar al pati del Mas dels Animals amb una gran excitació. El Jones i tots els seus homes, i mitja dotzena més de Foxwood i Pinchfield, havien creuat la reixa i pujaven pel camí de carro que portava a la casa del mas. Tots portaven

bastons, excepte el Jones, que anava al capdavant amb una escopeta a les mans. Evidentment, volien intentar recuperar el mas.

Això feia temps que es veia venir, i s'havien fet tota mena de preparacions. L'Snowball, que havia estudiat un antic llibre de les campanyes de Juli Cèsar que havia trobat a la casa del mas, s'encarregava de les operacions defensives. De seguida va donar les ordres, i al cap d'un parell de minuts tots els animals s'havien situat al seu lloc.

Mentre els éssers humans s'acostaven als edificis del mas, l'Snowball va llançar el primer atac. Tots els coloms, fins a un nombre de trenta-cinc, van voletejar sobre els caps dels homes i van deixar anar els seus excrements des de mig aire; i mentre els homes trampejaven això, les oques, que s'havien amagat darrere de la bardissa, s'hi van abalançar a tota velocitat i els van picotejar ferotgement el panxell de les cames. Però això només era una petita maniobra de distracció, destinada a crear una certa confusió, i els homes van foragitar fàcilment les oques a cops de bastó. Ara l'Snowball va llançar la segona línia d'atac. La Muriel, el Benjamin i tots els xais, amb l'Snowball al capdavant, van sortir al galop cap als homes i els van envestir i empènyer des de tots els costats, mentre el Benjamin es girava per clavar-los coces amb les seves petites peülles. Però un cop més, els homes, amb els bastons i les botes ferrades, van ser massa forts; i de sobte, en sentir un esgarip de l'Snowball que era el senyal de retirada, tots els animals van girar cua i es van esmunyir per l'entrada del pati.

Els homes van fer un crit triomfal. Van veure —així s'ho imaginaven ells— que els enemics fugien, i es van precipitar darrere seu en desordre. Això era precisament el que l'Snowball pretenia. Tan bon punt van ser dins del pati, els tres cavalls, les vaques i la resta dels porcs, que havien esperat emboscats a l'estable de les vaques, els van sortir de sobte per la rereguarda i els van tallar la retirada. Ara l'Snowball va fer el senyal de càrrega. Ell mateix va sortir com una exhalació cap al Jones. El Jones el va esperar on era, va aixecar l'escopeta i va disparar. Els perdigons van dibuixar unes ratlles sangonoses al llom de l'Snowball i un xai va caure mort. Sense aturar-se ni un moment, l'Snowball va anar a topar amb els seus cent quilos contra les cames del Jones. L'home va sortir projectat fins a caure dins d'una pila de fems, i l'escopeta li va volar de les mans. Però l'espectacle més terrorífic de tots era el Boxer, que s'aixecava sobre les potes del darrere i, com un semental, anava ventant cops amb les seves enormes peülles de ferro. La primera coça va impactar en el cap d'un mosso d'estable de Foxwood, que va quedar estenallat sobre el fang. Davant d'això, uns quants homes van deixar anar els bastons i van intentar córrer. El pànic es va apoderar d'ells, i al cap d'un moment tots els animals els encalçaven donant voltes i més voltes al pati. Van rebre coces, envestides, queixalades i trepitjades. No hi va haver ni un sol animal al mas que no es vengés d'ells, cadascun a la seva manera. Fins i tot la gata va saltar de cop i volta des d'una teulada per caure sobre les espatlles d'un vaquer i clavar les urpes al coll de

l'home, que va deixar anar un udol terrible. Aprofitant un moment en què hi havia via lliure, els homes no van dubtar a sortir corrents del pati per fugir com uns esperitats cap a la carretera. Així doncs, cinc minuts després de la seva invasió, es batien en ignominiosa retirada per allà on havien vingut, amb un esbart d'oques bufegant darrere seu i picotejant-los els panxells.

Van marxar tots els homes excepte un. Al pati, el Boxer donava copets amb la peülla al mosso d'estable, estès de bocaterrosa, per intentar girar-lo. El noi estava immòbil.

—És mort —va dir el Boxer tot compungit—. Jo no ho volia fer. No recordava que anava amb ferradures de ferro. ¿Qui s'ho creurà, que no ho he fet intencionadament?

—Res de sentimentalismes, camarada! —va cridar l'Snowball, amb les ferides encara regalimant—. La guerra és la guerra. L'únic ésser humà bo és el que és mort.

—Jo no desitjo treure-li la vida a ningú, encara que sigui una vida humana —va insistir el Boxer, amb els ulls negats de llàgrimes.

—¿On és la Mollie? —va exclamar algú.

La Mollie, efectivament, no hi era. Per uns instants es va estendre el pànic; es va témer que els homes li haguessin pogut fer mal, o fins i tot que se l'haguessin emportat. Finalment, però, la van trobar amagada al seu compartiment, amb el cap enfonsat en el fenc de la menjadora. Havia fugit tan bon punt havia sentit el tret de l'escopeta. I quan van tornar al

pati, va resultar que el mosso d'estable, que en realitat només havia quedat estabornit, ja s'havia refet i havia tocat el dos.

Ara els animals s'havien tornat a reunir d'allò més excitats, i cadascú relatava les proeses de la batalla a plena veu. Immediatament es va celebrar la victòria de manera improvisada. Van hissar la bandera, van cantar «Animals d'Anglaterra» unes quantes vegades, i després es va fer un funeral solemne per al xai que havia mort i es va plantar un arç a la seva tomba. Al costat de la tomba l'Snowball va pronunciar un breu discurs en què va destacar la conveniència que tots els animals estiguessin disposats a morir pel Mas dels Animals si era necessari.

Els animals van decidir unànimement crear una condecoració militar, l'Heroi Animal de Primera Categoria, que va ser atorgada en aquell mateix moment a l'Snowball i el Boxer. Consistia en una medalla de llautó (de fet eren uns vells adorns de llautó per a cavalls que havien trobat a l'habitació dels arreus), i s'havia de portar els diumenges i els dies festius. També hi havia la medalla a l'Heroi Animal de Segona Categoria, que es va atorgar pòstumament al xai mort.

Es va discutir molt sobre el nom que havia de rebre la batalla. Al final es va batejar com la Batalla de l'Estable de les Vaques, ja que allà era on s'havia originat l'emboscada. Havien trobat l'escopeta del senyor Jones sobre el fang, i se sabia que hi havia una provisió de cartutxos a la casa. Es va decidir instal·lar l'escopeta al peu del pal de la bandera, com una peça

d'artilleria, i disparar-la dues vegades a l'any: una el 12 d'octubre, aniversari de la Batalla de l'Estable de les Vaques, i l'altra per Sant Joan, aniversari de la rebel·lió.

5

A mesura que s'acostava l'hivern, la Mollie esdevenia més i més conflictiva. Cada matí arribava tard a treballar i s'excusava dient que s'havia adormit, i es queixava d'uns dolors misteriosos, tot i que de gana no en deixava de tenir mai. Amb qualsevol pretext s'escapava de la feina i anava a la bassa, on s'estava contemplant com una beneita el seu propi reflex a l'aigua. Però també hi havia rumors d'una cosa més seriosa. Un dia, quan la Mollie va entrar alegrement al pati, tot bellugant la seva llarga cua amb coqueteria i mastegant un bri de palla, la Clover li va dir en un apart:

—Mollie, haig de parlar amb tu d'una cosa molt seriosa. Aquest matí t'he vist mirant per sobre de la bardissa que separa el Mas dels Animals del Mas Foxwood. Un dels homes del senyor Pilkington s'estava a l'altra banda de la bardissa. Jo era molt lluny, però estic gairebé segura d'haver vist que parlava amb tu, i que tu li deixaves que t'acariciés el morro. ¿Què vol dir això, Mollie?

—No m'acariciava! No és veritat! —va cridar la Mollie, que va començar a encabritar-se i a piafar.

—Mollie! Mira'm a la cara. ¿Em dónes la teva paraula d'honor que aquell home no t'acariciava el morro?

—No és veritat! —va repetir la Mollie, però no es va veure amb cor de mirar la Clover a la cara, i tot seguit va arrencar a córrer i es va allunyar al galop camp enllà.

La Clover va tenir un pressentiment. Sense dir res als altres, va anar al compartiment de la Mollie i va regirar la palla amb la peülla. Amagats sota la palla hi havia uns quants manyocs de cintes de diferents colors i una pileta de terrossos de sucre.

Al cap de tres dies la Mollie va desaparèixer. Durant algunes setmanes no es va saber què se n'havia fet, fins que els coloms van informar que l'havien vista a l'altra punta de Willingdon. Estava entre les vares d'una elegant calessa pintada de negre i vermell, davant d'una taverna. Un home gras i cara-roig amb aspecte de taverner, vestit amb uns bombatxos de quadres i polaines, li acariciava el morro i li donava sucre. Se la veia acabada d'esquilar, i una cinta escarlata li adornava la cabellera. Semblava que s'ho passés bé, segons van dir els coloms. Cap animal va tornar a parlar de la Mollie mai més.

Al gener va començar a fer un temps molt cru. La terra s'havia tornat com el ferro, i als camps no s'hi podia fer res de res. Es van celebrar molts mítings al graner principal, i els porcs es van ocupar de planificar la feina de la temporada següent. Ja era una cosa acceptada que els porcs, que eren clarament més intel·ligents que els altres animals, decidien totes les

qüestions polítiques del mas, tot i que les seves decisions havien de ser ratificades pel vot de la majoria. Aquest sistema hauria funcionat prou bé si no hagués estat per les disputes entre l'Snowball i el Napoleó, que discrepaven sobre qualsevol punt en què la discrepància fos possible. Si un d'ells proposava sembrar més ordi, l'altre demanava indefectiblement sembrar més civada, i si un d'ells deia que aquest i aquell altre camp eren ideals per a les cols, l'altre afirmava que només servien per plantar-hi tubercles. Cadascun tenia els seus propis seguidors, i hi va haver alguns debats força violents. Als mítings l'Snowball sovint es guanyava el favor de la majoria gràcies als seus discursos brillants, però el Napoleó era millor a l'hora de recollir suports entre sessió i sessió. Sobretot tenia èxit amb els xais. Últimament els xais tenien tendència a belar «Quatre potes sí, dues potes no» tant si tocava com si no, i sovint interrompien els mítings amb això. Els animals van veure que acostumaven a entonar el «Quatre potes sí, dues potes no» sobretot en els moments crucials dels discursos de l'Snowball. L'Snowball havia fet una anàlisi minuciosa d'alguns números endarrerits de la revista *Grangers i ramaders* que havia trobat a la casa, i tenia un munt de projectes per fer innovacions i millores. Parlava amb erudició sobre drenatge de camps, ensitjament i escòria bàsica, i havia ideat un complicat sistema perquè tots els animals fessin els seus excrements directament als camps, en un lloc diferent cada dia, per estalviar-se la feina de carretejar-los. Pel que fa al Napoleó, no aportava cap projecte, sinó que deia

tranquil·lament que els de l'Snowball no anaven enlloc, i semblava que estigués esperant un moment propici per actuar. Però de totes les seves controvèrsies cap va ser tan agra com la que hi va haver a propòsit del molí de vent.

Al prat llarg, no gaire lluny dels edificis, hi havia un petit monticle que era el punt més alt del mas. Després d'explorar el terreny, l'Snowball va declarar que aquell era el lloc ideal per a un molí de vent, el qual podria accionar una dinamo que subministrés electricitat al mas. Això proporcionaria llum als estables i els escalfaria a l'hivern, i també faria anar una serra circular, una trituradora de palla, una talladora de remolatxa farratgera i una munyidora elèctrica. Els animals no havien sentit a parlar mai d'aquestes coses (perquè el mas era antiquat i només disposava de la maquinària més rudimentària), de manera que escoltaven astorats mentre l'Snowball evocava imatges de màquines fantàstiques que farien la feina mentre ells pasturaven còmodament o es culturitzaven amb la lectura i la conversa.

Al cap de poques setmanes, els plans de l'Snowball per al molí de vent estaven acabats. Els detalls mecànics els va treure sobretot de tres llibres que havien pertanyut al senyor Jones —*Mil coses útils per fer a la casa*, *Tothom pot ser el seu propi paleta* i *Electricitat per a principiants*. L'Snowball utilitzava com a estudi un cobert on hi havia hagut les incubadores i que tenia un terra de fusta llisa sobre el qual es podia dibuixar bé. S'hi tancava hores i hores. Amb una pedra sobre els llibres per mantenir-los oberts, i amb un guix pin-

çat amb l'unglot, es desplaçava frenèticament amunt i avall, dibuixant línies i línies i emetent lleugers gemecs d'excitació. De mica en mica, els plans es van anar convertint en un complicat garbuix de manovelles i rodes dentades que ocupava mig terra i que els altres animals van trobar completament inintel·ligible però molt impressionant. Tots anaven a veure els dibuixos de l'Snowball almenys una vegada al dia. Fins i tot s'hi arribaven les gallines i els ànecs, que vigilaven molt de no trepitjar els traços de guix. Només el Napoleó se'n mantenia distanciat. S'havia declarat contrari al molí de vent des d'un bon principi. Un dia, però, va anar a examinar els plans de manera inesperada. Va recórrer feixugament el cobert, va observar amb atenció tots els detalls dels plans, els va ensumar un parell de vegades i després es va estar una estona contemplant-los de cua d'ull; llavors, de sobte, va aixecar una pota, va orinar sobre els plans i va marxar sense dir ni una paraula.

Tot el mas estava profundament dividit respecte al tema del molí de vent. L'Snowball no negava que construir-lo fos una cosa difícil. Haurien d'extreure les pedres de la pedrera i aixecar les parets, després haurien de fer les veles de les aspes i llavors necessitarien dinamos i cables. (L'Snowball no va dir com aconseguirien tot això.) Però sostenia que es podia fer tot en un any. I a partir d'aleshores, va afirmar, els animals s'estalviarien tanta feina que només haurien de treballar tres dies a la setmana. El Napoleó, d'altra banda, argumentava que la gran necessitat del moment era incrementar la producció de menjar, i que si

perdien el temps en el molí de vent es moririen tots de gana. Els animals es van alinear en dues faccions sota els eslògans «Vota l'Snowball i la setmana de tres dies» i «Vota el Napoleó i la menjadora plena». El Benjamin va ser l'únic animal que no es decantava per cap de les dues faccions. Es negava a creure que hi hauria abundància de menjar o que el molí de vent estalviaria feina. Amb molí de vent o sense, deia, la vida continuaria anant com sempre havia anat, és a dir, malament.

Deixant de banda les desavinences pel molí de vent, hi havia la qüestió de la defensa del mas. Tothom era ben conscient que els éssers humans, malgrat haver estat derrotats a la Batalla de l'Estable de les Vaques, podien fer un altre intent, aquesta vegada més decidit, per reconquerir el mas i reinstituir-hi el senyor Jones. Ara encara tenien més motius per ferho, perquè la notícia de la seva derrota s'havia escampat per tota la contrada i havia fet que els animals dels masos del voltant estiguessin més descontents que mai. Com de costum, l'Snowball i el Napoleó no es posaven d'acord. Segons el Napoleó, el que els animals havien de fer era proveir-se d'armes de foc i aprendre a utilitzar-les. Segons l'Snowball, havien d'enviar cada vegada més coloms a l'exterior i promoure la rebel·lió entre els animals dels altres masos. L'un argumentava que si no es podien defensar era segur que els envairien, mentre que l'altre argumentava que si la rebel·lió es produïa a tot arreu no hi hauria necessitat de defensar-se. Els animals escoltaven ara el Napoleó ara l'Snowball, i no podien deci-

dir qui de tots dos tenia raó; de fet, es trobaven que sempre estaven d'acord amb l'últim que havia parlat.

Finalment va arribar el dia en què l'Snowball va enllestir els seus plans. Al míting del diumenge següent s'havia de sotmetre a votació si començaven a treballar en el molí de vent o no. Quan els animals s'havien reunit al graner principal, l'Snowball es va aixecar i, tot i que de tant en tant era interromput pels bels dels xais, va plantejar els seus motius per propugnar la construcció del molí de vent. Després el Napoleó es va aixecar per replicar-lo. Amb molta calma, va dir que el molí de vent era una bestiesa i que aconsellava que ningú hi votés a favor, i de seguida va tornar a seure; havia parlat tot just mig minut, i va semblar gairebé indiferent respecte a l'efecte que hagués produït. Davant d'això, l'Snowball es va aixecar d'un salt i, dirigint-se a crits als xais, que havien començat a belar una altra vegada, va prorrompre en una defensa apassionada del molí de vent. Fins ara les simpaties dels animals s'havien dividit de manera més o menys equitativa, però en un moment l'eloqüència de l'Snowball els havia deixat entusiasmats. Amb frases enlluernadores, va pintar la imatge del que podria ser el Mas dels Animals quan el treball infame deixés de pesar sobre les seves espatlles. Ara la seva imaginació havia anat bastant més enllà de les màquines de triturar i tallar. L'electricitat, va dir, podria fer anar trilladores, arades, escarificadores, corrons i segadores i garbelladores, a més a més de subministrar a cada compartiment la seva pròpia llum elèctrica, aigua calenta i freda i calefacció elèctrica. Quan va ha-

ver acabat, no hi havia dubte de com aniria la votació. Però en aquell instant, el Napoleó es va aixecar i, amb una peculiar mirada de reüll a l'Snowball, va llançar un esgarip agudíssim com ningú li havia sentit mai.

Tot seguit, es van sentir uns udols esgarrifosos a fora, i nou gossots proveïts amb collars de tatxes van irrompre al graner a grans salts. Es van llançar directament cap a l'Snowball, que va fer un bot just a temps per escapar-se de les seves dentegades. Al cap d'un segon, sortia per la porta i els gossos li anaven a l'encalç. Massa esbalaïts i espantats per parlar, tots els animals es van aglomerar davant de la porta per veure la persecució. L'Snowball fugia com un llamp pel prat llarg que portava a la carretera. Corria com només un porc pot córrer, però els gossos l'estalonaven. De sobte, va relliscar i va semblar que ja el tenien. Però es va tornar a aixecar i va córrer més de pressa que mai, i després els gossos van guanyar terreny una altra vegada. Un d'ells va estar a punt de clavar queixalada a la cua de l'Snowball, que la va moure just a temps per salvar-se'n. Llavors va fer una última embranzida i, amb només un pam d'avantatge, es va esmunyir per un forat de la bardissa i no se'l va veure més.

Callats i aterrits, els animals van anar tornant al graner. Al cap d'un moment, els gossos van reaparèixer amb els seus salts. Al principi ningú havia estat capaç d'imaginar-se d'on havien sortit aquelles bèsties, però aviat el misteri es va aclarir: eren els cadells que el Napoleó havia separat de les seves mares i ha-

via criat en secret. Tot i que no havien acabat de créixer, eren uns gossos enormes, amb un aspecte tan ferotge com els llops. Sempre es mantenien a prop del Napoleó i en veure'l remenaven la cua de la mateixa manera que els altres gossos havien fet amb el senyor Jones.

Ara el Napoleó, amb els gossos al darrere, es va enfilar en aquella plataforma on el Major havia pronunciat el seu discurs. Va anunciar que a partir de llavors els mítings del diumenge al matí s'havien acabat. Eren innecessaris, va dir, una pèrdua de temps. En el futur hi hauria un comitè especial de porcs, presidit per ell mateix, que solucionaria totes les qüestions relacionades amb el funcionament del mas. Aquest comitè es reuniria en privat i després comunicaria les decisions als altres. Els animals continuarien reunint-se els diumenges al matí per saludar la bandera, cantar l'«Animals d'Anglaterra» i rebre les ordres de la setmana; però no hi hauria més debats.

Quan es va anunciar això, els animals, que ja estaven molt impressionats per l'expulsió de l'Snowball, van quedar del tot abatuts. Alguns haurien protestat si haguessin pogut trobar els arguments adequats. Fins i tot al Boxer se'l veia una mica capficat. Va tibar les orelles enrere, va sacsejar la cabellera unes quantes vegades i va intentar ordenar-se les idees; però al final no se li va acudir res per dir. Entre els porcs mateixos, però, hi va haver qui es va saber expressar millor. Quatre porcells de la fila del davant van llançar uns crits estridents de desaprovació, i tots quatre es van aixecar d'un bot i van començar a parlar a la

vegada. Però de sobte els gossos que envoltaven el Napoleó van deixar anar uns grunyits greus i amenaçadors, i els porcs van callar i van tornar a seure. Llavors els xais van prorrompre en bels ensordidors de «Quatre potes sí, dues potes no!», cosa que es va allargar durant gairebé un quart d'hora i va posar punt final a qualsevol possibilitat de discussió.

Després l'Squealer va ser enviat a recórrer el mas per explicar la nova organització a la resta.

—Camarades —va dir—, confio que tots els animals que hi ha aquí apreciïn el sacrifici que el camarada Napoleó ha fet en assumir aquesta feina extra. No us penseu, camarades, que el lideratge sigui cap plaer! Al contrari, és una responsabilitat dura i feixuga. Ningú creu més fermament que el camarada Napoleó que tots els animals són iguals. Seria més que feliç de deixar que vosaltres mateixos prenguéssiu les decisions. Però de vegades podríeu prendre decisions incorrectes, camarades, i llavors ¿on aniríem a parar? Imagineu-vos que haguéssiu decidit seguir el tocacampanes de l'Snowball, amb els seus molins de vent..., l'Snowball, que, com sabem ara, no era més que un criminal.

—Va lluitar amb valentia a la Batalla de l'Estable de les Vaques —va dir algú.

—Amb la valentia no n'hi ha prou —va dir l'Squealer—. La lleialtat i l'obediència són més importants. I pel que fa a la Batalla de l'Estable de les Vaques, crec que arribarà el dia en què veurem que el paper que hi va fer l'Snowball s'ha exagerat molt. Disciplina, camarades, disciplina de ferro! Aquesta és la con-

signa avui dia. Un pas en fals i tindríem els nostres enemics a sobre. Segur que no voleu que torni el Jones, ¿oi que no, camarades?

Un cop més aquest argument va ser irrebatible. Certament els animals no volien que tornés el Jones; si el fet de celebrar debats els diumenges al matí podia comportar que tornés, els debats s'havien d'acabar. El Boxer, que ara havia tingut temps de reflexionar-hi bé, va expressar el sentiment general dient: «Si el camarada Napoleó ho diu, deu ser veritat». I des de llavors va adoptar la màxima: «El Napoleó sempre té raó», juntament amb el seu lema particular: «Treballaré encara més».

Aleshores el temps ja havia fet el tomb i havia començat la llaura de la primavera. El cobert on l'Snowball havia dibuixat els plans del molí de vent estava tancat i se suposava que s'havien esborrat els plans dibuixats a terra. Cada diumenge a les deu del matí els animals es reunien al graner principal per rebre les ordres de la setmana entrant. La calavera del vell Major, ara neta de carn, havia estat desenterrada de l'hort i col·locada sobre una soca al peu de l'asta, al costat de l'escopeta. Després d'enarborar la bandera, els animals havien de desfilar pel costat de la calavera amb pas reverencial i entrar al graner. Actualment ja no seien tots junts com abans. El Napoleó, amb l'Squealer i un altre porc que es deia Minimus i que tenia un do per compondre cançons i poemes, seien al davant de la plataforma, amb els nou gossos joves envoltant-los en semicercle i els altres porcs asseguts al darrere. La resta dels animals seien

de cara a ells en el cos principal del graner. El Napoleó llegia en veu alta les ordres de la setmana amb un posat sever i marcial, i després de cantar una sola vegada «Animals d'Anglaterra» els animals es dispersaven.

El tercer diumenge després de l'expulsió de l'Snowball, els animals es van sorprendre una mica quan el Napoleó els va anunciar que finalment el molí de vent es construiria. No va explicar per què havia canviat de parer, sinó que es va limitar a avisar els animals que aquesta tasca suplementària significaria que haurien de treballar de valent; fins i tot potser caldria racionar el menjar. Els plans, però, s'havien preparat fins a l'últim detall. Un comitè especial de porcs hi havia estat treballant durant les tres últimes setmanes. Es preveia que la construcció del molí de vent, juntament amb un seguit de millores, duraria dos anys.

Aquell vespre l'Squealer va explicar en privat als altres animals que, de fet, el Napoleó no s'havia oposat mai a la construcció del molí. Al contrari, des d'un bon principi era ell qui havia advocat per construir-lo, i el pla que l'Snowball havia dibuixat al terra del cobert de la incubadora en realitat havia estat robat d'entre els papers del Napoleó. En el fons, el molí de vent era una creació del mateix Napoleó. ¿Llavors, va preguntar algú, per què hi havia estat en contra? L'Squealer va fer cara de murri. Aquí, va dir, era on es veia l'astúcia del camarada Napoleó. Allò d'oposar-se al molí només ho havia simulat, simplement com una maniobra per desempallegar-se de l'Snow-

ball, que era un personatge perillós i una mala influència. Ara que s'havien tret l'Snowball de sobre, el pla podia tirar endavant sense que ell hi interferís. D'això se'n deia estratègia, els va dir l'Squaler. Ho va repetir unes quantes vegades: «Estratègia, camarades, estratègia!», mentre saltironava en cercle tot remenant la cua i fent una alegre rialla. Els animals no acabaven d'entendre el significat d'aquesta paraula, però l'Squealer enraonava d'una manera tan persuasiva, i els tres gossos que, curiosament, l'acompanyaven grunyien d'una manera tan amenaçadora que van acceptar la seva explicació sense fer-li més preguntes.

6

Tot aquell any els animals van treballar com esclaus. Però eren feliços treballant; no escatimaven esforços ni sacrificis, conscients que tot el que feien era per al seu propi benefici i per als del seu gènere que vindrien després, i no pas per a una colla d'éssers humans desvagats i lladres.

Al llarg de la primavera i l'estiu van treballar seixanta hores a la setmana, i a l'agost el Napoleó va anunciar que també s'hauria de treballar els diumenges a la tarda. Aquest treball era estrictament voluntari, però qualsevol animal que se n'absentés veuria reduïda la seva ració de menjar a la meitat. Així i tot, es van haver de deixar algunes feines sense fer. La collita no va ser tan bona com l'any anterior, i dos camps que s'haurien d'haver sembrat de tubercles a principi d'estiu no es van sembrar perquè no s'havien llaurat amb prou antelació. Era de preveure que l'hivern seria dur.

El molí de vent va presentar unes dificultats inesperades. Hi havia una bona pedrera de roca calcària al mas, i els animals havien trobat sorra i ciment abundants en un dels edificis annexos, de manera que

tenien a l'abast tots els materials de construcció. Però hi va haver un problema que d'entrada no van poder solucionar: trencar la pedra en trossos d'una mida adequada. No semblava que hi hagués manera de fer-ho sense l'ajuda de pics i palanques, unes eines que cap animal sabia utilitzar perquè cap animal s'aguantava dret sobre les potes del darrere. Només després de setmanes d'esforços inútils a algú se li va acudir la solució, és a dir, aprofitar la força de la gravetat. El fons de la pedrera estava tot ple de roques enormes, massa grans per utilitzar-les tal com eren. Els animals les lligaven amb cordes, i després, tots junts, vaques, cavalls, xais, qualsevol animal que pogués estirar la corda —en els moments crítics fins i tot s'hi afegien els porcs—, les arrossegaven amb lentitud exasperant pendent amunt fins al cim de la pedrera, des d'on les estimbaven perquè s'esmicolessin a baix. Transportar la pedra un cop trencada era relativament senzill. Els cavalls la traginaven a carretades, els xais arrossegaven els blocs d'un en un, fins i tot la Muriel i el Benjamin es van junyir a un vell cabriolé i van donar un cop de mà. Cap a final d'estiu havien acumulat prou quantitat de pedra, i llavors va començar la construcció, sota la vigilància dels porcs.

Però va ser un procés lent i laboriós. Sovint necessitaven tot un dia per arrossegar una sola roca fins al cim de la pedrera, i de vegades quan l'estimbaven pel precipici no es trencava. No haurien pogut aconseguir res sense el Boxer, que semblava que tingués una força equivalent a la de tots els altres animals junts. Quan la roca començava a relliscar i els animals cri-

daven de desesperació en veure's emportats vessant avall, sempre era el Boxer qui feia un últim esforç per estirar la corda i aconseguir aturar la roca. Veure'l remuntar el pendent amb penes i treballs, pam a pam, esbufegant, amb les peülles enfonsades a la terra i els flancs enormes impregnats de suor, deixava tothom admirat. La Clover de vegades l'avisava que vigilés de no cansar-se més del compte, però el Boxer no li feia mai cap cas. Els seus dos lemes, «Treballaré encara més» i «El Napoleó sempre té raó», li semblaven una resposta suficient a tots els problemes. S'havia posat d'acord amb el gall perquè als matins el cridés tres quarts d'hora abans en lloc de mitja hora. I, quan tenia estones lliures, que ja no eren gaires, anava tot sol a la pedrera, recollia un carregament de pedra trencada i, sense l'ajuda de ningú, l'arrossegava fins al solar del molí de vent.

Als animals no els va anar malament durant aquell estiu, malgrat la duresa de la feina. Si no tenien més menjar que a l'època del senyor Jones, com a mínim tampoc en tenien menys. L'avantatge d'haver-se d'alimentar només a ells mateixos, i no haver de mantenir a més a més cinc éssers humans malbaratadors, era tan gran que hauria calgut una col·lecció de fracassos per neutralitzar-lo. I en molts sentits el sistema de treball dels animals era més eficaç i estalviava feina. L'eixarcolament, per exemple, es podia fer amb una eficiència que per als éssers humans era impossible. I atès que, com ja s'ha dit, ara no hi havia cap animal que robés, les tanques que separaven les pastures dels conreus no eren necessàries, cosa que estal-

viava molta feina de manteniment de bardisses i palissades. Tanmateix, a mesura que avançava l'estiu, un seguit de mancances imprevistes van començar a fer-se sentir. Es necessitava oli de parafina, claus, cordes, galetes per als gossos i ferro per a les ferradures dels cavalls: res d'això es podia fabricar al mas. Més tard, també necessitarien llavors i adobs artificials, a part d'un seguit d'eines i, finalment, la maquinària per al molí de vent. Ningú era capaç d'imaginar com s'aconseguirien totes aquestes coses.

Un diumenge al matí en què els animals s'havien reunit per rebre les ordres, el Napoleó va anunciar que havia decidit iniciar una nova política. A partir d'aleshores el Mas dels Animals comerciaria amb els masos veïns: per descomptat no pas amb cap objectiu mercantil, sinó només per obtenir alguns materials que es necessitaven amb urgència. Les necessitats del molí de vent havien de prevaler sobre tota la resta, va dir. Per consegüent, estava arribant a un acord per vendre una garbera de fenc i una part de la collita de blat d'aquell any, i més endavant, si es necessitaven més diners, s'haurien d'aconseguir per mitjà de la venda d'ous, per als quals sempre hi havia compradors a Willingdon. Les gallines, va dir el Napoleó, haurien d'estar contentes de fer aquest sacrifici, que seria la seva contribució particular a la construcció del molí de vent.

Un cop més els animals van sentir una vaga inquietud. No tenir mai cap mena de tractes amb els éssers humans, no dedicar-se mai al comerç, no fer mai ús dels diners: ¿que potser no eren algunes de les pro-

postes aprovades en aquell primer míting triomfal després d'expulsar el Jones? Tots els animals recordaven l'aprovació d'aquestes propostes: o, almenys, creien que se'n recordaven. Els quatre porcells que havien protestat quan el Napoleó va abolir els mítings van aixecar la veu tímidament, però uns grunyits esgarrifosos dels gossos els van fer callar tot seguit. Llavors, com de costum, els xais van esclatar amb el «Quatre potes sí, dues potes no!», i aquell neguit momentani es va dissipar. Finalment el Napoleó va aixecar l'unglot per demanar silenci i va anunciar que ja ho havia organitzat tot. No seria necessari que cap animal entrés en contacte amb els éssers humans, una cosa que, no cal dir-ho, seria d'allò més indesitjable. Tenia la intenció de deixar que tot el pes d'aquella responsabilitat recaigués sobre les seves pròpies espatlles. Un tal senyor Whymper, un corredor de comerç que vivia a Willingdon, havia acceptat fer d'intermediari entre el Mas dels Animals i el món exterior, i visitaria el mas cada dilluns al matí per rebre instruccions. El Napoleó va acabar el discurs amb el seu crit habitual de «Llarga vida al Mas dels Animals», i un cop cantat l'«Animals d'Anglaterra», va donar permís als animals per retirar-se.

A continuació l'Squealer va recórrer el mas per tranquil·litzar els animals. Els va assegurar que les propostes en contra de les operacions comercials i l'ús de diners no s'havien aprovat mai, ni tan sols s'havien plantejat. Allò era pura imaginació seva, probablement originada per les mentides que havia fet circular l'Snowball. Alguns animals continuaven

tenint uns certs dubtes, però l'Squealer els va preguntar sagaçment: «¿Esteu segurs que no es tracta d'una cosa que heu somiat, camarades? ¿Teniu alguna prova d'aquestes resolucions? ¿Estan escrites en algun lloc?». I com que evidentment era veritat que no existia res de tot allò per escrit, els animals es van convèncer que s'havien confós.

Cada dilluns, tal com s'havia acordat, el senyor Whymper visitava el mas. Era un homenet amb patilles i aire astut, un corredor sense gaire volum de feina, però prou llest per haver-se adonat abans que ningú que el Mas dels Animals necessitaria un agent i que hi hauria comissions sucoses. Els animals observaven les seves anades i vingudes amb un cert pànic, i l'evitaven tant com podien. Tanmateix, la imatge del Napoleó de quatre grapes i donant ordres al Whymper, dret sobre les dues cames, despertava el seu orgull i els reconciliava en part amb la nova situació. Ara les seves relacions amb la raça humana no eren ben bé com abans. Els éssers humans no odiaven pas menys el Mas dels Animals ara que era pròsper; de fet l'odiaven més que mai. Qualsevol ésser humà tenia com a article de fe que el mas tard o d'hora faria fallida i, sobretot, que el molí de vent seria un fracàs. Es trobaven a les tavernes i es demostraven els uns als altres a través d'esquemes que el molí de vent s'enfonsaria inevitablement, o bé que si es mantenia dret no funcionaria mai. I malgrat tot, a contracor, havien desenvolupat un cert respecte per l'eficiència amb què els animals manegaven els seus assumptes. Un símptoma d'això era que havien començat a referir-se

al Mas dels Animals amb el seu veritable nom i havien deixat de fer veure que es deia Mas Pairal. També havien deixat de defensar el Jones, que havia perdut les esperances de recuperar el mas i se n'havia anat a viure a una altra banda del país. Llevat del cas del Whymper, de moment encara no hi havia contacte entre el Mas dels Animals i el món exterior, però corrien rumors persistents que el Napoleó estava a punt d'entrar en un negoci definitiu amb el senyor Pilkington de Foxwood o bé amb el senyor Frederick de Pinchfield —però mai, segons semblava, amb tots dos simultàniament.

Va ser cap a aquesta època que, de sobte, els porcs es van traslladar a la casa del mas i la van convertir en la seva residència. Un cop més, als animals els va semblar recordar que en els vells temps s'havia aprovat una proposta contrària a això, i un cop més l'Squealer va aconseguir convence'ls que no era així. Era absolutament necessari, els va dir, que els porcs, que eren els cervells del mas, disposessin d'un lloc tranquil per treballar. D'altra banda, viure en una casa s'adeia més amb la dignitat del Líder (perquè últimament quan es referia al Napoleó el tractava de Líder) que viure en una simple cort de porcs. Tanmateix, alguns animals es van quedar trasbalsats quan van sentir que els porcs no solament feien els àpats a la cuina i ocupaven el saló com a sala d'esbarjo, sinó que també dormien als llits. El Boxer hi va treure importància com de costum dient: «El Napoleó sempre té raó!», però la Clover, que creia recordar una norma molt precisa contrària als llits, es va arribar fins al

fons del graner i va intentar desxifrar els Set Manaments que hi havia inscrits. Com que només es va veure capaç de llegir unes quantes lletres aïllades, va anar a buscar la Muriel.

—Muriel —li va dir—, llegeix-me el quart manament. ¿Oi que diu alguna cosa sobre no dormir mai en un llit?

La Muriel va llegir amb una certa dificultat.

—Diu: «Cap animal dormirà en un llit *amb llençols*» —va anunciar finalment.

Curiosament, la Clover no recordava que el Quart Manament parlés de llençols; però com que era allà a la paret, devia ser així. I l'Squealer, que casualment passava per allà acompanyat per dos o tres gossos, va saber donar un enfocament adequat a tota la qüestió.

—O sigui que heu sentit a dir, camarades —va preguntar—, que nosaltres els porcs ara dormim en llits a la casa del mas, ¿oi? ¿I per què no? Suposo que no heu pensat que hi hagi hagut mai una norma contra els llits... Un llit és senzillament un lloc per dormir-hi. Ben mirat, un jaç de palla també és un llit. La norma era contra els llençols, que són una invenció humana. Hem retirat els llençols dels llits de la casa del mas i dormim entre mantes. I ben confortables que són, els llits! Però ja us dic jo que no ho són pas massa, camarades, tenint en compte com hem de fer treballar el cervell avui dia. Vosaltres no ens privaríeu del repòs que ens correspon, ¿oi que no, camarades? ¿Oi que no voldríeu que anéssim massa cansats per complir les nostres obligacions? Suposo que cap de vosaltres vol que torni el Jones, ¿oi?

Immediatament, els animals el van tranquil·litzar respecte a aquest últim punt, i ja no es va dir res més sobre el fet que els porcs dormissin als llits de la casa. I quan, al cap d'uns quants dies, es va anunciar que a partir de llavors els porcs es llevarien una hora més tard que els altres animals, tampoc hi va haver cap queixa.

A la tardor, els animals estaven cansats però feliços. Havien passat un any dur i, després de la venda d'una part del fenc i del blat, les reserves de menjar per a l'hivern no eren gaire abundants, però el molí de vent ho compensava tot. Ara ja estava gairebé a mig construir. Després de la collita, hi havia hagut una tongada de bon temps, i els animals van trescar com mai, pensant que valia la pena passar-se el dia traginant blocs de pedra amunt i avall si així podien aixecar un pam més de paret. El Boxer fins i tot sortia a les nits i treballava durant una o dues hores tot sol a la llum de la lluna plena de tardor. Quan tenien un moment lliure, els animals es dedicaven a donar voltes i més voltes a l'entorn del molí a mig acabar, admirant la força i la verticalitat de les seves parets i meravellant-se del fet que haguessin estat capaços de construir una cosa tan imponent. Només el vell Benjamin es resistia a entusiasmar-se amb el molí, i, com de costum, es limitava a fer aquell comentari críptic sobre la llarga vida dels ases.

Va arribar el novembre, amb vents furiosos del sud-oest. La construcció es va haver d'aturar perquè ara plovia massa per fer el ciment. Fins que va arribar una nit en què el temporal va ser tan violent que va

fer trontollar els fonaments dels edificis del mas i el vent es va endur algunes teules de la teulada del graner. Les gallines es van despertar escatainant aterrides perquè totes havien somiat simultàniament que sentien una canonada a la llunyania. Al matí, quan els animals van sortir dels compartiments van descobrir que una ventada havia tirat l'asta de la bandera i que un om que hi havia al peu de l'hort estava arrencat de soca-rel com si fos un rave. Tot just acabaven de veure això quan un crit desesperat va sortir de la gola de tots els animals. Tenien davant dels ulls una imatge terrible. El molí de vent estava en ruïnes.

Es van precipitar tots alhora cap al lloc. El Napoleó, que rarament anava més enllà d'una passejadeta, corria al capdavant dels animals. Sí, allà van trobar el fruit de tots els seus esforços, arrasat fins als fonaments, les pedres que havien esberlat i traginat amb penes i treballs totes escampades. Al principi, incapaços de parlar, es van quedar contemplant amb tristesa el munt de pedres enrunades. El Napoleó caminava amunt i avall en silenci, ensumant el terra de tant en tant. La cua se li havia enravenat i la bellugava ràpidament d'un costat a l'altre, cosa que en el seu cas indicava una intensa activitat mental. De sobte, es va parar en sec com si hagués pres una decisió.

—Camarades —va dir serenament—, ¿sabeu qui és el responsable d'això? ¿Sabeu qui és l'enemic que ha vingut a plena nit i ha enderrocat el nostre molí? L'SNOWBALL! —va bramar de cop i volta amb veu de tro—, això ho ha fet l'Snowball! Amb absoluta malignitat, decidit a entorpir els nostres plans i venjar-se

per la seva ignominiosa expulsió, aquest traïdor s'ha arrossegat fins aquí emparat en la nit i ha destruït la nostra feina de gairebé un any. Camarades, ara i aquí declaro la pena de mort per l'Snowball. La medalla d'Heroi Animal de Segona Categoria i mig cubell de pomes per a l'animal que l'enxampi. Un cubell ple per a qui el capturi viu!

Els animals van quedar profundament commocionats en saber que algú com l'Snowball pogués ser culpable d'una acció com aquella. Hi va haver un clam d'indignació, i tothom va començar a pensar maneres d'atrapar l'Snowball si mai tornava. Gairebé immediatament, no gaire lluny del monticle, es van descobrir les petjades d'un porc a l'herba. Es perdien al cap d'uns quants metres, però semblava que portaven fins a un forat que hi havia a la bardissa. El Napoleó les va ensumar intensament i va declarar que eren de l'Snowball. Al seu entendre, va dir, l'Snowball devia haver vingut del costat del Mas Foxwood.

—Ja ens hem entretingut prou, camarades! —va cridar el Napoleó un cop examinades les petjades—. Hi ha feina a fer. Aquest mateix matí comencem a reconstruir el molí de vent, i hi treballarem tot l'hivern, plogui o nevi. Ensenyarem a aquest miserable traïdor que no pot desbaratar la nostra feina així com així. Recordeu, camarades, els nostres plans no s'han d'alterar ni una mica: els complirem puntualment. Endavant, camarades! Llarga vida al molí de vent! Llarga vida al Mas dels Animals!

7

Va ser un hivern rigorós. Les tempestes van anar seguides d'aiguaneu i neu, i a continuació hi va haver una glaçada molt forta que va durar fins ben entrat el mes de febrer. Els animals van continuar com van poder la reconstrucció del molí de vent, amb la consciència que el món exterior els vigilava i que els envejosos éssers humans saltarien d'alegria si el molí no quedava enllestit a temps.

Per despit, els éssers humans feien veure que no creien que l'Snowball fos qui havia destruït el molí de vent: deien que havia anat per terra perquè les parets eren massa primes. Els animals sabien que això no era així. De totes maneres, s'havia decidit que aquesta vegada les parets es construirien un pam més gruixudes, cosa que implicava recollir molta més pedra. Durant una llarga temporada, la neu va quedar acumulada a la pedrera, de manera que no es va poder fer res. Quan va arribar el temps sec i glacial, es va avançar una mica més, però la feina era cruel, i els animals no podien sentir-se tan il·lusionats com abans. Sempre tenien fred i, generalment, també gana. Els únics que no perdien els ànims eren el Boxer i la Clover.

L'Squealer feia grans discursos sobre el goig del servei a la comunitat i la dignitat del treball, però els animals trobaven més inspiració en la força del Boxer i el seu renill infatigable de «Treballaré encara més!».

Al gener el menjar va començar a ser escàs. La ració de blat es va reduir dràsticament, i es va anunciar que per compensar-ho es repartiria una ració extra de patates. Llavors es va descobrir que la major part de la collita de patates s'havia gelat a les sitges, que no havien quedat prou ben aïllades. Les patates s'havien estovat i descolorit, i n'hi havia ben poques de comestibles. Els animals van estar dies i dies sense res per menjar excepte palla i remolatxa. La fam semblava cada vegada més a la vora.

Era vital amagar aquest fet al món exterior. Encoratjats per l'enfonsament del molí, els éssers humans s'inventaven noves mentides sobre el Mas dels Animals. Un cop més corria el rumor que els animals es morien de gana i de malalties, i que lluitaven contínuament entre ells mateixos i havien caigut en el canibalisme i l'infanticidi. El Napoleó era ben conscient que si se sabien els fets reals sobre la situació alimentària les conseqüències podrien ser nefastes, i va decidir utilitzar el senyor Whymper per escampar la idea contrària. Fins ara, en les seves visites setmanals, els animals havien tingut poc contacte, o cap, amb el Whymper: ara, però, uns quants animals escollits, la majoria xais, van rebre instruccions de comentar com qui no vol la cosa, i prou a prop d'ell perquè ho sentís, que les racions havien augmentat. A més a més, el Napoleó va ordenar que els cubells

del magatzem, pràcticament buits, s'omplissin gairebé fins dalt de sorra i després es cobrissin amb el que quedava de gra i menjar. Amb alguna excusa apropiada van fer passar el Whymper pel magatzem i van deixar que donés un cop d'ull als cubells. El Whymper s'ho va empassar i va continuar informant el món exterior que al Mas dels Animals no hi havia escassetat de menjar.

Tanmateix, cap a final de gener es va fer evident que caldria aconseguir una mica més de gra d'algun lloc. Aleshores, el Napoleó ja no apareixia gairebé mai en públic: es passava la major part del temps a la casa del mas, protegida per uns gossos d'aspecte ferotge situats a cada porta. Quan sortia ho feia de manera cerimonial, amb una escorta de sis gossos que l'envoltaven de molt a prop i que grunyien si algú s'hi acostava massa. Sovint ni tan sols apareixia els diumenges al matí, sinó que publicava les ordres a través d'algun dels altres porcs, normalment l'Squealer.

Un diumenge al matí l'Squealer va anunciar que les gallines, que havien començat a pondre una altra vegada, estaven obligades a lliurar els ous. El Napoleó, a través del Whymper, havia arribat a un acord per subministrar quatre-cents ous setmanals. Amb els diners que se'n traguessin es podria comprar prou gra i menjar per mantenir el mas en funcionament fins que arribés l'estiu i les condicions fossin més propícies.

Quan les gallines van sentir això van esclatar en una gran cridòria de protesta. Tot i que les havien avisat que potser caldria fer aquest sacrifici, no es

pensaven que arribés a passar de veritat. Tot just estaven deixant a punt els nius per a la covada de la primavera, i afirmaven que emportar-se els ous ara era un crim. Per primera vegada des de l'expulsió del Jones hi va haver una cosa semblant a una rebel·lió. Encapçalades per tres polles negres de Menorca, les gallines es van proposar decididament frustrar els desitjos del Napoleó. El seu sistema va ser volar fins als cabirons del graner i, des d'allà dalt, pondre els ous, que s'esclafaven a terra. El Napoleó va actuar ràpidament i sense contemplacions. Va ordenar suprimir les racions de les gallines i va decretar que qualsevol animal que donés un sol gra de blat a una gallina seria castigat amb la pena de mort. Els gossos es van ocupar de fer complir aquestes ordres. Les gallines van aguantar cinc dies fins que van capitular i van tornar als covadors. Entretant, nou gallines havien mort. Van enterrar els seus cossos a l'hort i es va esbombar que havien estat víctimes de la coccidiosi. El Whymper no en va saber res, de tot això, i els ous es lliuraven puntualment: cada setmana arribava al mas un furgó de comestibles i se'ls emportava.

Durant tot aquest temps ningú havia vist l'Snowball. Corria la brama que s'amagava en un dels masos veïns, a Foxwood o a Pinchfield. Aleshores les relacions del Napoleó amb els altres masos havien millorat una mica. Va resultar que al pati hi havia un munt de fusta apilada deu anys enrere, quan es va buidar un bosquet de fajos. Estava ben seca, i el Whymper va aconsellar el Napoleó de vendre-la; tant el senyor Pilkington com el senyor Frederick estaven ansiosos

per comprar-la. El Napoleó dubtava entre l'un i l'altre: era incapaç de decidir-se. Resultava que sempre que semblava estar a punt d'arribar a un acord amb el Frederick, es proclamava que l'Snowball s'amagava a Foxwood, mentre que quan s'inclinava pel Pilkington, es deia que l'Snowball era a Pinchfield.

De cop i volta, a principi de la primavera, es va descobrir una cosa molt alarmant. L'Snowball freqüentava secretament el mas a les nits! Els animals es van esverar tant que amb prou feines podien aclucar l'ull. Cada nit, es deia, l'Snowball entrava sigil·losament, protegit per la foscor, i cometia tota mena de barbaritats. Robava blat, tombava les galledes de la llet, rebentava els ous, trepitjava els planters de llavors, rosegava l'escorça dels arbres fruiters. Es va convertir en un hàbit atribuir a l'Snowball qualsevol desgràcia. Si es trencava una finestra o s'embussava un desaigüe, sempre hi havia algú que deia que l'Snowball havia vingut de nit i ho havia fet, i quan es va perdre la clau del magatzem tot el mas estava convençut que l'Snowball l'havia llançat al pou. Curiosament, es va continuar creient després que la clau extraviada aparegués sota un sac de menjar. Les vaques declaraven de manera unànime que l'Snowball entrava silenciosament als compartiments i les munyia mentre dormien. També es deia que les rates, que aquell hivern havien estat conflictives, s'havien conxorxat amb l'Snowball.

El Napoleó va decretar que s'havia de fer una investigació a fons de les activitats de l'Snowball. Acompanyat pels gossos, va emprendre un rigorós

recorregut d'inspecció pels edificis del mas, amb els altres animals a una distància respectuosa. A cada pocs passos, el Napoleó s'aturava i ensumava el terra per trobar rastres de les petjades de l'Snowball, a qui, segons deia, detectava per l'olor. Va ensumar tots els racons, al graner, als estables de les vaques, als galliners, a l'hort, i va trobar rastres de l'Snowball gairebé a tot arreu. Acostava el morro a terra, feia unes quantes ensumades profundes i exclamava amb una veu terrible: «Snowball! Ha passat per aquí! M'ha arribat clarament la seva olor!», i quan sentien la paraula *Snowball* tots els gossos ensenyaven les dents i llançaven uns grunyits que glaçaven la sang.

Els animals estaven espantats com una mala cosa. Els semblava que l'Snowball era una mena d'influència invisible que corrompia l'aire que respiraven i que els amenaçava amb tota mena de perills. Al vespre, l'Squealer els va convocar i amb posat d'inquietud els va dir que els havia d'informar d'una notícia molt seriosa.

—Camarades! —va cridar l'Squealer, fent els seus saltets nerviosos—, s'ha descobert una cosa horripilant. L'Snowball s'ha venut al Frederick, del Mas Pinchfield, que ara mateix deu estar conspirant per atacar-nos i arrabassar-nos el mas! L'Snowball li farà de guia quan comenci l'atac. Però encara hi ha una cosa pitjor. Ens havíem pensat que la rebel·lió de l'Snowball era deguda simplement a la seva vanitat i ambició. Però ens equivocàvem, camarades. ¿Sabeu quina era la veritable raó? L'Snowball estava conxorxat amb el Jones des d'un bon principi! Sempre ha

sigut l'agent secret del Jones. Tot això ha quedat demostrat per uns documents que va deixar i que acabem de descobrir. Això, al meu entendre, explica moltes coses, camarades. ¿Que potser no vam veure amb els nostres propis ulls com intentava, afortunadament sense èxit, que fóssim derrotats i destruïts a la Batalla de l'Estable de les Vaques?

Els animals van quedar estupefactes. Aquesta era una perversitat per part de l'Snowball molt més greu que la destrucció del molí de vent. Però van trigar uns quants minuts a assumir-la plenament. Tots recordaven, o creien recordar, que havien vist com l'Snowball encapçalava la càrrega a la Batalla de l'Estable de les Vaques, com els reorganitzava i els encoratjava a cada pas, com havia continuat sense defallir un instant quan els perdigons de l'escopeta del Jones l'havien ferit al llom. Al principi va ser una mica difícil entendre com encaixava tot això amb la idea que lluités a favor del Jones. Fins i tot el Boxer, que no es qüestionava gairebé res, estava perplex. Es va ajeure, va arronsar les potes del davant sota seu, va tancar els ulls i amb un gran esforç va aconseguir articular els seus pensaments.

—No m'ho crec —va dir—. L'Snowball va lluitar molt valentament a la Batalla de l'Estable de les Vaques. Jo mateix el vaig veure. ¿Que potser, just després, no li vam concedir la medalla d'Heroi Animal de Primera Categoria?

—Aquest va ser el nostre error, camarada. Perquè ara sabem, gràcies als documents secrets que hem trobat, que en realitat volia portar-nos a la perdició.

—Però el van ferir —va dir el Boxer—. Tots vam veure com li rajava la sang.

—Això formava part del pacte! —va cridar l'Squealer—. El tret del Jones només li va fer una esgarrinxada. Us ho podria demostrar amb el que ell mateix va escriure, si poguéssiu llegir-ho. El complot era que l'Snowball, en el moment més crític, fes el senyal de fugir per deixar via lliure a l'enemic. I va estar ben a punt d'aconseguir-ho; encara més: jo diria, camarades, que ho hauria aconseguit si no hagués sigut pel nostre heroic Líder, el camarada Napoleó. ¿No recordeu com, just en el moment en què el Jones i els seus homes havien entrat al pati, l'Snowball de sobte va girar cua i va fugir, i molts animals el van seguir? ¿I no recordeu, també, que va ser just en aquest moment, quan el pànic s'anava estenent i tot semblava perdut, que el camarada Napoleó es va llançar a l'atac amb el crit de «Mort a la humanitat!» i va clavar les dents a la cama del Jones? Això sí que ho recordeu, ¿oi, camarades? —va exclamar l'Squealer, bellugue-jant-se d'un costat a l'altre.

Ara que l'Squealer descrivia l'escena d'una manera tan gràfica, als animals els va semblar que sí que la recordaven. En tot cas, recordaven que en el moment més crític de la batalla l'Snowball havia girat cua i havia fugit. Però el Boxer encara estava una mica intranquil.

—Jo no crec que l'Snowball fos un traïdor al principi —va dir finalment—. El que ha fet a partir de llavors és una altra cosa. Però crec que a la Batalla de l'Estable de les Vaques va ser un bon camarada.

—El nostre Líder, el camarada Napoleó —va anunciar l'Squealer, parlant de manera lenta i categòrica—, ha afirmat rotundament, rotundament, camarada, que l'Snowball va ser agent del Jones des d'un bon principi; sí, i des de molt temps abans que ni tan sols es pensés en la rebel·lió.

—Ah, això és diferent! —va dir el Boxer—. Si el camarada Napoleó ho diu, ha de ser veritat.

—Aquest és l'esperit, camarada! —va cridar l'Squealer, però es va veure que enviava una mirada esfereïdora al Boxer amb els seus ulletes espurnejants. Després es va girar per anar-se'n, es va aturar i va afegir amb un to de veu imponent—: Aviso tots els animals d'aquest mas que estiguin ben alerta. Perquè tenim raons per pensar que alguns dels agents secrets de l'Snowball s'amaguen entre nosaltres en aquest precís instant!

Al cap de quatre dies, el Napoleó va ordenar que tots els animals es reunissin al pati. Quan van estar tots junts, el Napoleó va sortir de la casa amb les seves dues medalles (perquè feia poc s'havia autoatorgat la d'Heroi Animal de Primera Categoria i la d'Heroi Animal de Segona Categoria) i amb els seus nou gossots, que es movien inquiets al seu voltant i llançaven uns grunyits que feien esgarrifar tothom. Els animals es van encongir en silenci, com si sabessin per endavant que estava a punt de passar una cosa terrible.

El Napoleó va examinar la seva audiència amb una mirada severa; després va fer un esgarip agut. Immediatament els gossos van saltar endavant, van arreple-

gar quatre porcs per l'orella i els van arrossegar xisclant de dolor i de pànic fins als peus del Napoleó. Les orelles dels porcs sagnaven; els gossos havien tastat la sang, i per uns moments va semblar que es tornaven bojos. Davant de l'esbalaïment de tothom, tres dels gossos es van abraonar sobre el Boxer. El Boxer els va esperar on era, va allargar una de les seves potes enormes, va atrapar un gos en l'aire i el va immobilitzar contra terra. El gos va udolar demanant pietat i els altres dos van fugir amb la cua entre cames. El Boxer va mirar el Napoleó per saber si havia d'esclafar el gos fins a matar-lo o bé deixar-lo anar. El Napoleó va semblar que canviava la cara i va ordenar secament al Boxer que deixés anar el gos. Davant d'això el Boxer va aixecar la pota i el gos es va esquitllar humiliat i gemegant de dolor.

Aviat el tumult es va calmar. Els quatre porcs esperaven, tremolant, amb la culpabilitat escrita a cada tret del rostre. Ara el Napoleó els va instar a confessar els seus crims. Eren els mateixos quatre porcs que havien protestat quan el Napoleó va abolir els mítings del diumenge. Sense cap més incitació, van confessar que havien estat secretament en contacte amb l'Snowball des de l'expulsió, que havien col·laborat amb ell en la destrucció del molí de vent i que havien acordat amb ell entregar el Mas dels Animals al senyor Frederick. Van afegir que l'Snowball els havia reconegut en privat que era l'agent secret del Jones des de feia molts anys. Quan van haver acabat la confessió, els gossos els van arrencar la gola a mossegades ràpidament, i amb una veu terrible el Napoleó

va preguntar si hi havia algun altre animal que tingués res a confessar.

Ara les tres gallines que havien encapçalat l'intent de rebel·lió dels ous es van avançar i van afirmar que l'Snowball se'ls havia aparegut en un somni i les havia instigat a desobeir les ordres del Napoleó. També elles van ser degollades. Després es va avançar una oca i va confessar que havia amagat sis espigues de blat durant la collita de l'últim any i que, de nit, se les havia menjat. A continuació, un xai va confessar que havia orinat a la bassa —a instàncies, segons va dir, de l'Snowball— i dos xais més van confessar que havien matat un vell moltó, un seguidor especialment fidel de Napoleó, perseguint-lo sense parar al voltant d'una foguera quan tenia un refredat. Tots van ser executats a l'acte. I així va continuar la rècula de confessions i execucions, fins que hi va haver una pila de cadàvers estesos als peus del Napoleó i l'atmosfera es va carregar de l'olor de la sang, cosa insòlita al mas des de l'expulsió del Jones.

Quan es va acabar tot, la resta dels animals que quedaven, excepte els porcs i els gossos, van marxar silenciosament. Estaven trasbalsats i tristos. No sabien què era més desconcertant: la traïció dels animals que s'havien conxorxat amb l'Snowball, o el càstig cruel que acabaven de presenciar. En els vells temps sovint hi havia hagut escenes sagnants igual de terribles, però a tots els semblava molt pitjor ara que allò passava entre ells mateixos. Des que el Jones havia marxat del mas fins a aquell dia, cap animal havia matat un altre animal. Ni tan sols havien matat una

rata. Els animals es van arribar fins al monticle on hi havia el molí a mig construir, i s'hi van ajeure tots plegats, ben junts, com si busquessin escalfor: la Clover, la Muriel, el Benjamin, les vaques, els xais i tot un estol d'oques i gallines... De fet, hi eren tots excepte la gata, que havia desaparegut de sobte just abans que el Napoleó els hagués convocat a la reunió. Durant una estona ningú va dir res. Només el Boxer continuava dret. Es movia nerviosament amunt i avall, fent picar la seva llarga cua negra contra els flancs i llançant de tant en tant algun lleuger renill d'estupor. Finalment, va dir:

—No ho entenc. No hauria cregut mai que poguessin passar coses així al nostre mas. Deu ser culpa d'algun defecte per part nostra. La solució, tal com ho veig jo, és treballar encara més. D'ara endavant em llevaré cada matí una hora abans.

I, amb el seu trot pesant, es va allunyar en direcció a la pedrera. Un cop allà, va carregar i transportar fins al molí dues carretades de pedra seguides abans d'anar-se'n a dormir.

Els animals es van apinyar sense dir res al voltant de la Clover. Des del monticle on s'estaven tenien una àmplia vista del paisatge. Veien gairebé tot el Mas dels Animals —el llarg prat que s'estenia fins a la carretera, el camp de fenc, el bosquet, la bassa, els camps llaurats on el blat tendre creixia espès i verd, i les teulades vermelles dels edificis del mas amb les volutes de fum que sortien de les xemeneies. Era un vespre serè de primavera. Els rajos esbiaixats del sol dauraven l'herba i les bardisses frondoses. Els va

semblar que el mas —i amb una certa sorpresa van recordar que era seu, que els pertanyia de cap a cap— no havia estat mai un lloc tan desitjable. Mentre la Clover contemplava el vessant, els ulls se li van negar de llàgrimes. Si hagués pogut articular els seus pensaments, hauria dit que això no era el que ells volien quan anys enrere havien començat a lluitar per enderrocar la raça humana. Aquelles escenes de terror i mort no era el que havien anhelat tan fervorosament aquella nit en què el vell Major els va moure a la rebel·lió. Ella mateixa, si alguna imatge s'havia fet del futur, era la d'una societat d'animals lliures de la gana i del fuet, tots iguals, tots treballant segons les seves capacitats, els forts protegint els dèbils, tal com ella havia protegit aquells aneguets orfes amb una pota del davant la nit del discurs del Major. En lloc d'això —no sabia per què—, s'havia arribat a un moment en què ningú gosava dir què pensava, en què uns gossos ferotges i intimidadors voltaven pertot arreu, i en què havies de presenciar com esquarteraven els teus camarades després de confessar crims horribles. A la Clover ni tan sols li passava pel cap la idea de rebel·lió o desobediència. Sabia que, malgrat aquest estat de coses, la situació era molt millor que en temps del Jones, i que era primordial evitar que tornessin els éssers humans. Passés el que passés ella es mantindria fidel, treballaria de valent, compliria les ordres que li donessin i acceptaria el lideratge del Napoleó. Però, de totes maneres, no era això el que ella i tots els altres animals havien desitjat, no era per a això que havien lluitat. No era per a això que havien construït el

molí i havien plantat cara a l'escopeta del Jones. Aquests eren els seus pensaments, però li faltaven paraules per expressar-los.

Al final, creient que potser seria un substitut de les paraules que era incapaç de trobar, es va posar a cantar «Animals d'Anglaterra». Tots els animals que l'envoltaven s'hi van afegir, i la van cantar tres vegades —amb veu molt melodiosa, però amb lentitud i tristesa, d'una manera com no l'havien cantada mai.

Quan la van haver cantat per tercera vegada, l'Squealer, acompanyat per dos gossos, se'ls va acostar amb l'aire de qui té una cosa important a dir. Els va anunciar que, per un decret especial del camarada Napoleó, «Animals d'Anglaterra» havia estat abolida. D'ara endavant estava prohibit cantar-la.

Els animals no se'n sabien avenir.

—¿Per què? —va cridar la Muriel.

—Ja no cal, camarada —va dir l'Squealer fredament—. «Animals d'Anglaterra» era la cançó de la rebel·lió. Però ara la rebel·lió s'ha acabat. L'execució dels traïdors, aquesta mateixa tarda, n'ha sigut l'acte final. Tant l'enemic extern com l'intern han sigut derrotats. A «Animals d'Anglaterra» expressàvem el nostre anhel que un dia tinguéssim una societat millor. Ara l'establiment d'aquesta societat és un fet. No hi ha dubte que aquesta cançó ja no té raó de ser.

Tot i la por que tenien, probablement alguns animals haurien protestat, però en aquell instant els xais van iniciar els seus bels habituals de «Quatre potes sí, dues potes no», que es van allargar durant uns quants minuts i van posar punt final a la discussió.

Així doncs, «Animals d'Anglaterra» no es va tornar a sentir més. Per substituir-la, el poeta Minimus havia compost una altra cançó que començava així:

> Mas dels Animals, Mas dels Animals,
> lluitaré per allunyar-te dels mals!

Es cantava cada diumenge al matí després d'hissar la bandera. Ara bé, als animals els semblava que, en certa manera, ni la lletra ni la melodia estaven a l'altura d'«Animals d'Anglaterra».

8

Uns quants dies després, quan el terror causat per les execucions havia anat minvant, alguns animals van recordar —o van creure recordar— que el Sisè Manament decretava: «Cap animal matarà un altre animal». I tot i que cap d'ells s'atrevia a parlar-ne quan els porcs o els gossos estaven prou a prop per sentir-ho, consideraven que la matança que hi havia hagut no encaixava amb això. La Clover va demanar al Benjamin que li llegís el Sisè Manament, i quan el Benjamin, com de costum, va dir que no volia ficar-se en aquests assumptes, l'euga va anar a buscar la Muriel. La Muriel li va llegir el manament. Deia: «Cap animal matarà un altre animal *sense motiu*». Era com si les dues últimes paraules s'haguessin esborrat de la memòria dels animals. Però ara veien que el manament no havia estat violat; perquè sens dubte hi havia un bon motiu per matar els traïdors que s'havien conxorxat amb l'Snowball.

Al llarg d'aquell any els animals van treballar encara més del que havien treballat l'any anterior. Reconstruir el molí de vent, amb unes parets el doble de gruixudes, i tenir-lo acabat el dia previst, juntament

amb el treball habitual del mas, va comportar un esforç terrible. De vegades els animals tenien la sensació que treballaven més hores i en canvi no menjaven millor que a l'època del Jones. Els diumenges al matí, l'Squealer, subjectant amb l'unglot una llarga tira de paper, els llegia llistes de xifres que demostraven que la producció de cada aliment havia augmentat un dos-cents per cent, un tres-cents per cent o un cinc-cents per cent, segons el cas. Els animals no veien motius per malfiar-se'n, sobretot perquè ja no recordaven gaire clarament quina era la situació abans de la rebel·lió. En tot cas, hi havia dies en què creien que s'haurien estimat més tenir menys xifres i més menjar.

Ara totes les ordres les anunciava l'Squealer o un dels altres porcs. Al Napoleó no se'l veia en públic més d'una vegada cada quinze dies. Quan apareixia anava acompanyat no solament pel seu seguici de gossos sinó també per un gall negre que el precedia i que actuava com una mena de trompeta: abans que el Napoleó comencés a parlar llançava un fort quiquiriquí. Fins i tot a la casa del mas, es deia, el Napoleó vivia en cambres separades dels altres. Feia els àpats tot sol, amb dos gossos que el servien, i sempre menjava amb la vaixella Crown Derby que hi havia hagut a la vitrina del saló. També es va anunciar que l'escopeta es dispararia cada any per l'aniversari del Napoleó, a part del dia dels altres dos aniversaris.

Ara ningú es referia al Napoleó simplement com a «Napoleó». Sempre s'utilitzava un tractament formal com ara «el nostre Líder Napoleó, el camarada Napoleó», i als porcs els agradava inventar-se títols

com Pare de Tots els Animals, Flagell de la Humanitat, Protector del Ramat, Amic dels Aneguets, i d'altres per l'estil. En els seus discursos, l'Squealer vessava llàgrimes quan parlava de la saviesa del Napoleó, del seu bon cor i del gran amor que sentia pels animals de tot arreu, fins i tot, i especialment, pels animals infeliços que encara vivien en la ignorància i l'esclavitud als altres masos. S'havia convertit en habitual atribuir al Napoleó el mèrit de qualsevol fita important i de qualsevol cop de bona sort. Sovint se sentia que una gallina comentava a una altra: «Sota el guiatge del nostre Líder, el camarada Napoleó, he post cinc ous en sis dies»; o dues vaques, en abeurar-se a la bassa, s'exclamaven: «Gràcies al lideratge del camarada Napoleó, i que n'és de bona, aquesta aigua!». El sentiment general del mas s'expressava en un poema titulat «El camarada Napoleó», que va ser compost per Minimus i que deia el següent:

Oh, amic dels qui no tenen pare
i font de l'aigua clara
de la felicitat! Senyor
de la grípia, el cor se'ns inflama
si us mirem la mirada
serena com el sol o la nit estelada,
camarada Napoleó!

Vós, que sou el donant
de tot allò que els vostres fills estan desitjant:
dos cops al dia panxa plena, i palla per dormir,
tot animal, gros o petit,

dorm arraulit al seu racó:
vós vetlleu per nosaltres dia i nit,
camarada Napoleó!
Si tingués un garrí
es faria llarg i rodó
com una ampolla o un corró
només pel fet de créixer aquí.
Us seria ben fidel, sí,
i amb el primer esgüell ja us voldria dir
«camarada Napoleó»!

El Napoleó va donar el vistiplau a aquest poema i el va fer inscriure en una paret del graner principal, davant per davant dels Set Manaments. El coronava un retrat del Napoleó de perfil, fet per l'Squealer amb pintura blanca.

Mentrestant, per mitjà del Whymper, el Napoleó va entrar en complicades negociacions amb el Frederick i el Pilkington. Encara no havia venut la pila de fusta. De tots dos, el Frederick era el que estava més ansiós per aconseguir-la, però no oferia un preu raonable. Al mateix temps tornaven a córrer rumors que el Frederick i els seus homes ordien un pla per atacar el Mas dels Animals i enderrocar el molí de vent, la construcció del qual havia provocat en el Frederick una enveja furibunda. Se sabia que l'Snowball continuava amagat al Mas Pinchfield. A mitjan estiu els animals es van alarmar al saber que tres gallines havien confessat que, instigades per l'Snowball, havien participat en un complot per matar el Napoleó. Van ser executades immediatament, i es van prendre no-

ves precaucions per a la seguretat del Napoleó. A les nits, quatre gossos vigilaven el seu llit, un a cada cantonada, i a un porcell que es deia Pinkeye se li va encomanar la missió de tastar tot el que menjava el Napoleó abans no li servissin els àpats perquè no l'enverinessin.

Cap a la mateixa època es va fer saber que el Napoleó havia decidit vendre la pila de fusta al senyor Pilkington; també estava a punt d'arribar a un acord per a l'intercanvi regular d'un seguit de productes entre el Mas dels Animals i Foxwood. Ara les relacions entre el Napoleó i el Pilkington, tot i que es duien a terme només a través del Whymper, eren gairebé amistoses. Els animals desconfiaven del Pilkington, com a ésser humà, però el preferien clarament al Frederick, a qui temien i odiaven alhora. A mesura que passava l'estiu i el molí de vent anava quedant enllestit, els rumors d'un imminent atac a traïció eren cada vegada més intensos. El Frederick, es deia, volia atacar-los amb vint homes armats amb escopetes, i ja havia subornat els jutges i la policia perquè, en cas que aconseguís apoderar-se dels títols de propietat del Mas dels Animals, no li fessin preguntes. A més a més, des de Pinchfield es filtraven històries terribles sobre les crueltats que el Frederick cometia contra els animals. Havia fuetejat un cavall vell fins a matar-lo, feia passar gana a les vaques, havia matat un gos llançant-lo de viu en viu al forn, als vespres es divertia fent lluitar els galls amb resquills de fulles d'afaitar subjectats als esperons... Als animals els bullia la sang d'ira quan sentien que feien

aquestes coses als seus camarades, i de vegades clamaven que els deixessin sortir tots alhora per atacar el Mas Pinchfield, expulsar-ne els humans i alliberar els animals. Però l'Squealer els recomanava que evitessin les accions precipitades i confiessin en l'estratègia del camarada Napoleó.

Tanmateix, l'animadversió envers el Frederick continuava creixent. Un diumenge al matí el Napoleó es va presentar al graner i va explicar que ell no s'havia plantejat mai vendre la pila de fusta al Frederick; considerava indigne d'ell, deia, tenir tractes amb canalles de tan baixa estofa. Als coloms que encara eren enviats a difondre notícies sobre la rebel·lió se'ls va prohibir posar els peus a Foxwood, i també se'ls va ordenar que deixessin el seu antic eslògan de «Mori la humanitat» en favor de «Mori el Frederick». A les acaballes de l'estiu, encara es va destapar una nova maquinació de l'Snowball. Els camps de blat estaven plens de males herbes, i es va descobrir que en una de les seves incursions nocturnes l'Snowball havia barrejat llavors de males herbes amb les del blat. Una oca, còmplice d'aquest complot, havia confessat la seva culpa a l'Squealer i s'havia suïcidat immediatament empassant-se unes quantes baies mortals de belladona. Ara els animals també van saber que l'Snowball no havia rebut mai —tal com es pensaven molts— l'orde d'Heroi Animal de Primera Categoria. Això només era una llegenda que l'Snowball mateix havia esbombat poc després de la Batalla de l'Estable de les Vaques. No solament no l'havien condecorat, sinó que havia estat censurat per demos-

trar covardia a la batalla. Un cop més, alguns animals es van estranyar força al sentir això, però l'Squealer de seguida va ser capaç de convence'ls que la memòria els havia traït.

A la tardor, gràcies a un esforç duríssim i extenuant —perquè la collita es va haver de fer de manera gairebé simultània—, el molí de vent va quedar enllestit. Encara s'hi havia d'instal·lar la maquinària —el Whymper en negociava la compra—, però l'estructura estava acabada. Malgrat totes les dificultats, malgrat la inexperiència, les eines rudimentàries, la mala sort i la perfídia de l'Snowball, la feina s'havia acabat puntualment el dia que tocava! Exhausts però orgullosos, els animals donaven voltes i més voltes a l'entorn de la seva obra mestra, que als seus ulls era encara més bonica que la primera vegada que l'havien construït. A més a més, les parets eren el doble de gruixudes que abans. Res llevat d'explosius podria tirar-les a terra! I quan pensaven en els tips que s'havien fet de treballar i en els obstacles que havien superat, i l'enorme canvi que experimentarien les seves vides quan les aspes comencessin a girar i les dinamos funcionessin..., quan pensaven en tot això el cansament els desapareixia i es posaven a fer cabrioles a l'entorn del molí llançant crits triomfals. El Napoleó mateix, acompanyat pels gossos i el gall, va anar a inspeccionar l'obra acabada; va felicitar personalment els animals pel seu èxit i va anunciar que el molí es diria Molí de Napoleó.

Al cap de dos dies els animals van ser convocats a una reunió especial al graner. Tots van quedar muts

de sorpresa quan el Napoleó els va anunciar que havia venut la pila de fusta al Frederick. L'endemà arribarien els furgons del Frederick i començarien a emportar-se-la. Al llarg de tot el període de la seva aparent amistat amb el Pilkington, el Napoleó havia estat fent tractes secrets amb el Frederick.

Totes les relacions amb Foxwood s'havien trencat; s'havien enviat missatges insultants al Pilkington. Els coloms havien rebut ordres d'evitar el Mas Pinchfield i canviar el seu eslògan de «Mori el Frederick» pel de «Mori el Pilkington». El mateix Napoleó va assegurar als animals que els rumors sobre un atac imminent al Mas dels Animals eren completament falsos, i que aquelles històries sobre la crueltat del Frederick amb els seus animals s'havien exagerat de mala manera. Probablement totes aquestes tergiversacions havien sortit de l'Snowball i els seus agents. Ara semblava que, comptat i debatut, l'Snowball no s'amagava pas al Mas Pinchfield, i que de fet no s'hi havia estat mai a la vida: vivia —amb un luxe considerable, segons es deia— a Foxwood, i en realitat feia anys que el Pilkington el mantenia.

Els porcs estaven meravellats davant de l'astúcia del Napoleó. Fent veure que era amic del Pilkington havia forçat el Frederick a apujar dotze lliures el preu. Però la gran intel·ligència del Napoleó, va dir l'Squealer, es demostrava en el fet que no confiava en ningú, ni tan sols en el Frederick. El Frederick li havia volgut pagar la fusta amb una cosa anomenada *xec*, que pel que semblava era un paper en què es prometia el pagament per escrit. Però el Napoleó era massa llest.

Li havia exigit que li pagués en bitllets de cinc lliures de veritat, abans de retirar la fusta. El Frederick ja havia pagat; i amb aquella suma n'hi havia prou per comprar la maquinària per al molí de vent.

Mentrestant s'anaven emportant la fusta a una gran velocitat. Quan ja no en quedava gens ni mica, es va celebrar una altra reunió especial perquè els animals inspeccionessin els bitllets del Frederick. Somrient amb aire beatífic, i amb les seves dues condecoracions, el Napoleó reposava a la plataforma sobre un jaç de palla, amb els diners ben a la vora, pulcrament apilats en una plata de porcellana que havien trobat a la cuina de la casa. Els animals anaven desfilant lentament pel seu costat, i cadascun d'ells contemplava els diners fins a atipar-se'n. El Boxer va estirar el morro per ensumar els bitllets i amb l'alè va fer bellugar i cruixir aquells paperets blancs i lleugers.

Al cap de tres dies hi va haver un gran daltabaix. El Whymper, amb la cara pal·lidíssima, va arribar pedalejant a tota pastilla amb la seva bicicleta, la va deixar caure al pati i va entrar corrents a la casa del mas. Al cap d'una estona es va sentir un rugit de ràbia provinent de les cambres del Napoleó. La notícia del que havia passat es va escampar pel mas com la pólvora. Els bitllets de banc eren falsos! El Frederick s'havia apoderat de la fusta a canvi de res!

El Napoleó va convocar els animals immediatament i, amb una veu esgarrifosa, va sentenciar a mort el Frederick. Un cop capturat, va dir, el bullirien de viu en viu. Al mateix temps va avisar els animals que

després d'aquella traïció havien d'estar preparats per al pitjor. El Frederick i els seus homes podien llançar aquell atac que feia tant que esperaven, i podia ser d'un moment a l'altre. Es van situar sentinelles a tots els accessos al mas. També es van enviar quatre coloms a Foxwood per presentar-hi un missatge conciliador, amb l'esperança de restablir les bones relacions amb el Pilkington.

L'atac es va produir l'endemà mateix, al matí. Els animals estaven esmorzant quan els guaites van arribar esperitats amb la notícia que el Frederick i els seus seguidors ja havien travessat la reixa. Els animals van sortir audaçment a enfrontar-se a l'enemic, però aquesta vegada no van aconseguir la fàcil victòria de la Batalla de l'Estable de les Vaques. Eren quinze homes, armats amb mitja dotzena d'escopetes, i van obrir foc tan bon punt van estar a una distància d'uns cinquanta metres. Els animals no van resistir les terribles explosions i les fiblades coents dels perdigons, i malgrat els esforços del Napoleó i el Boxer per reorganitzar-los, aviat van cedir terreny. Ja n'hi havia uns quants de ferits. Van trobar refugi als edificis del mas, des d'on observaven cautelosament a través d'escletxes i forats. Tot el gran prat, incloent-hi el molí, estava en mans de l'enemic. De moment, ni tan sols el Napoleó semblava saber què fer. Caminava amunt i avall sense dir res, bellugant la cua enravenada. Els animals miraven angoixats cap a Foxwood. Si el Pilkington i els seus homes els ajudessin, potser encara se'n podrien sortir. Però en aquell moment van tornar els quatre coloms enviats el dia anterior, i

un d'ells portava un paper de part del Pilkington. Hi havia escrites les paraules següents: «Us està bé».

Mentrestant el Frederick i els seus homes s'havien aturat davant del molí de vent. Els animals que els observaven van aixecar un murmuri de consternació. Dos dels homes havien tret un alçaprem i un mall. Es disposaven a enderrocar el molí.

—Impossible! —va cridar el Napoleó—. Hem construït unes parets massa gruixudes. No les podrien tirar ni en una setmana. Coratge, camarades!

Però el Benjamin es fixava en els moviments dels homes amb molta atenció. Els dos que tenien el mall i l'alçaprem estaven fent un forat a prop de la base del molí. Lentament, i amb un aire gairebé de satisfacció, el Benjamin va fer que sí amb el seu llarg morro.

—M'ho pensava —va dir—. ¿Que no ho veieu, què fan? D'aquí a un moment ompliran el forat de càrrega explosiva.

Els animals esperaven aterrits. Ara era impossible aventurar-se a sortir del seu refugi. Al cap d'uns minuts van veure que els homes corrien cap a totes bandes. Tot seguit es va sentir un terrabastall ensordidor. Els coloms es van arremolinar al cel, i tots els animals, excepte el Napoleó, van fer un salt per posar-se de bocaterrosa i amagar la cara. Quan es van tornar a aixecar, un núvol enorme de fum negre flotava allà on hi havia hagut el molí de vent. La brisa se l'emportava lentament. El molí havia deixat d'existir!

Quan van veure això, els animals van recuperar el coratge. La por i la desesperació que havien sentit feia un moment van quedar ofegades per la ràbia con-

tra aquella acció vil i detestable. Van clamar venjança amb un fort crit, i sense esperar més ordres, van arrencar a córrer tots a l'una cap a l'enemic. Aquesta vegada no van fer cas dels cruels perdigons que impactaven sobre ells com una calamarsada. Va ser una batalla cruenta i salvatge. Els homes disparaven sense parar i, quan van tenir els animals a sobre, es van defensar amb els bastons i les seves sòlides botes. Van morir una vaca, tres xais i dues oques, i gairebé tothom en va sortir ferit. Fins i tot el Napoleó, que dirigia les operacions des de la rereguarda, va acabar amb la cua escapçada per un perdigó. Però els homes tampoc en van sortir il·lesos. Tres d'ells van acabar amb el cap esberlat per les coces del Boxer, un altre va veure com una vaca li clavava una banya al ventre i un altre es va haver d'enfrontar a la Jessie i la Bluebell, que gairebé li van destrossar els pantalons. I quan de sobte els nou gossos de l'escorta del Napoleó, que seguint ordres seves havien fet marrada i s'havien amagat en la bardissa, van aparèixer per un flanc de l'enemic lladrant ferotgement, el pànic es va apoderar dels homes. Van veure que corrien perill de quedar encerclats. El Frederick va cridar campi qui pugui, i al cap d'un moment l'enemic, covard, fugia a la desesperada. Els animals els van encalçar fins al límit mateix del camp i els van clavar les últimes coces mentre intentaven traspassar la bardissa d'arç.

Havien guanyat, però estaven baldats i ensangonats. Lentament, van tornar ranquejant cap al mas. La imatge dels seus camarades morts, estesos sobre l'herba, va fer que alguns ploressin. I durant una es-

tona es van aturar en un silenci punyent al lloc on hi havia hagut el molí. Sí, havia desaparegut, gairebé fins a l'últim rastre del seu treball havia desaparegut! Els fonaments i tot estaven mig destruïts. I, aquesta vegada, per reconstruir-lo no podrien, com abans, utilitzar les pedres caigudes. Aquesta vegada les pedres també s'havien esvaït. La força de l'explosió les havia enviat a centenars de metres de distància. Era com si el molí no hagués existit mai.

Quan eren a prop del mas, l'Squealer, que inexplicablement s'havia fet fonedís durant la lluita, es va acostar saltironant cap a ells, bellugant la cua i resplendent de satisfacció. I els animals van sentir, provinent dels edificis del mas, la detonació solemne d'una escopetada.

—¿Per què disparen? —va dir el Boxer.

—Per celebrar la nostra victòria! —va cridar l'Squealer.

—¿Quina victòria? —va preguntar el Boxer. Li sagnaven els genolls, havia perdut una ferradura, s'havia partit una peülla i tenia tot de perdigons incrustats en una pota del darrere.

—¿Com que quina victòria, camarada? ¿Que potser no hem expulsat l'enemic del nostre territori, el territori sagrat del Mas dels Animals?

—Però han destruït el molí de vent. I hi havíem treballat durant dos anys!

—¿I què hi fa, això? Construirem un altre molí. Construirem sis molins, si ens ve de gust. ¿No te n'adones, camarada, de la grandesa del que hem fet? L'enemic ocupava aquesta mateixa terra en què ara

ens trobem. I ara, gràcies al lideratge del camarada Napoleó, l'hem recuperada, fins a l'últim pam!

—Aleshores hem recuperat el que ja teníem abans —va dir el Boxer.

—Aquesta és la nostra victòria —va dir l'Squealer.

Van entrar ranquejant al pati. Al Boxer li coïen de mala manera els perdigons que tenia sota la pell de la pota. Veia que l'esperava la dura feina de reconstrucció del molí des dels fonaments, i, en la seva imaginació, ja es preparava per afrontar-la. Però per primera vegada se li va acudir que tenia onze anys i que potser els seus grans músculs ja no eren ben bé el que havien estat.

Però quan els animals van veure la bandera verda onejant i van tornar a sentir l'escopeta —van disparar-la fins a set vegades— i van escoltar el discurs que va fer el Napoleó, felicitant-los pel seu comportament, els va semblar que, efectivament, ben mirat havien aconseguit una gran victòria. Es va fer un solemne funeral per als animals morts a la batalla. El Boxer i la Clover estiraven el carro que feia de vehicle funerari, i el mateix Napoleó va encapçalar la processó. Hi va haver dos dies sencers de celebracions, amb cants, discursos i més escopetades, i es va fer un obsequi especial d'una poma per a cada animal, amb dues unces de blat per a cada ocell i tres galetes per a cada gos. Es va anunciar que la batalla es diria la Batalla del Molí de Vent, i que el Napoleó havia creat una nova condecoració, l'Orde de la Bandera Verda, que s'havia atorgat a ell mateix. Enmig d'aquestes festes generalitzades, el desafortunat assumpte dels bitllets de banc es va oblidar.

Va ser uns dies després que els porcs es van trobar una caixa de whisky al celler de la casa. En el moment d'instal·lar-s'hi els havia passat per alt. Aquella mateixa nit es van sentir provinents de la casa uns cants entonats a plens pulmons en què, davant de la sorpresa de tothom, s'hi confonien els acords d'«Animals d'Anglaterra». Cap a dos quarts de deu, es va veure diàfanament com el Napoleó, amb un vell barret rodó del senyor Jones, sortia al galop per la porta del darrere, recorria el pati a tota velocitat i es tornava a ficar a la casa. L'endemà al matí, però, un gran silenci planava sobre la casa del mas. Semblava que no s'havia llevat ni un sol porc. Eren gairebé les nou quan l'Squealer va fer acte de presència, caminant lentament i amb aire abatut, els ulls enterbolits, la cua penjant-li lànguidament i amb aspecte d'estar seriosament malalt. Va convocar els animals i els va dir que els havia de comunicar una notícia fatal. El camarada Napoleó es moria!

Es va alçar un clam de lamentacions. Es va col·locar palla a totes les entrades de la casa i els animals caminaven de puntetes. Amb llàgrimes als ulls, es preguntaven els uns als altres què farien si perdien el seu Líder. Va córrer el rumor que l'Snowball finalment havia trobat la manera d'enverinar el menjar del Napoleó. A les onze, l'Squealer va sortir per fer un altre comunicat. Com a últim acte en aquest món, el camarada Napoleó havia decretat solemnement que beure alcohol seria castigat amb la pena de mort.

Al vespre, però, va semblar que el Napoleó es refeia una mica, i l'endemà al matí l'Squealer els va dir

que ja estava en fase de recuperació. Aquell dia, al vespre, el Napoleó ja tornava a treballar, i l'endemà es va saber que havia donat instruccions al Whymper perquè anés a Willingdon a comprar uns quants prospectes sobre la fabricació i la destil·lació de begudes. Una setmana després, el Napoleó ordenava que es comencés a llaurar el petit camp del darrere de l'hort, que prèviament s'havia pensat reservar com a pastura per als animals retirats. Es va comunicar que el terreny estava esgotat i que calia tornar-lo a cultivar, però aviat es va posar de manifest que el Napoleó tenia la intenció de sembrar-lo d'ordi.

Cap a aquesta època es va produir un estrany incident que gairebé ningú va poder entendre. Una nit, cap a les dotze, es va sentir un fort estrèpit al pati, i els animals van sortir dels compartiments a correcuita. Era una nit de lluna clara. Al fons del graner principal, al peu de la paret on hi havia escrits els Set Manaments, van trobar una escala de mà trencada per la meitat. Al costat hi havia l'Squealer, estenallat a terra, momentàniament estabornit, i a prop seu una llanterna, una brotxa i un pot de pintura blanca tombat. Els gossos van encerclar l'Squealer immediatament i, tan bon punt va tenir esma de caminar, el van escortar fins a la casa. Cap animal es va poder fer una idea del que significava allò, excepte el vell Benjamin, que va assentir amb el morro amb aire maliciós, i va semblar entendre-ho, tot i que no va dir res.

Al cap d'uns quants dies, la Muriel, mentre rellegia els Set Manaments, es va adonar que encara n'hi havia un altre que els animals recordaven malament.

Es pensaven que el Cinquè Manament era «Cap animal beurà alcohol», però hi havia dues paraules que havien oblidat. En realitat, el manament deia: «Cap animal beurà alcohol *en excés*».

9

La peülla partida del Boxer va trigar molt temps a curar-se. La reconstrucció del molí s'havia començat l'endemà que s'acabessin les celebracions per la victòria. El Boxer es va negar a fer ni un sol dia de festa, i es va agafar com una qüestió d'honor que ningú veiés el dolor que patia. Als vespres reconeixia en privat a la Clover que la peülla li feia molt mal. La Clover l'hi cuidava amb cataplasmes i herbes que preparava tot mastegant-les, i tant ella com el Benjamin insistien al Boxer que treballés menys. «Els pulmons d'un cavall no duren per sempre», li deia ella. Però el Boxer no en feia cap cas. L'única ambició que li quedava de veritat, deia, era veure el molí ben avançat abans d'arribar a l'edat de retirar-se.

Al principi, quan es van formular per primera vegada les lleis del Mas dels Animals, l'edat de jubilació per als cavalls i els porcs s'havia fixat als dotze anys, per a les vaques als catorze, per als gossos als nou, per als xais als set i per a les gallines i les oques als cinc. S'havia acordat proporcionar unes pensions generoses als vells. Fins aleshores cap animal s'havia retirat, però últimament el tema es discutia més i

més. Com que el petit camp que hi havia a l'altre costat de l'hort s'havia destinat a l'ordi, es rumorejava que es construiria una cleda en un racó del prat gran per convertir-la en terreny de pastura per als animals jubilats. Per a un cavall, es deia, la pensió seria de cinc lliures de blat al dia i, a l'hivern, quinze lliures de fenc, a més d'una pastanaga o probablement una poma els dies de festa oficial. El Boxer feia els dotze anys a final de l'estiu de l'any següent.

Mentrestant la vida era dura. L'hivern va ser tan fred com l'anterior, i el menjar encara més escàs. Un altre cop, es van reduir totes les racions, excepte les dels porcs i els gossos. Una igualtat massa rígida en les racions, va explicar l'Squealer, hauria estat contrària als principis de l'animalisme. De totes maneres, no li va costar gens demostrar als altres animals que, malgrat les aparences, en realitat no anaven pas curts de menjar. De moment, era veritat, s'havia considerat necessari fer un reajustament de les racions (l'Squealer sempre parlava d'un reajustament, mai d'una reducció), però en comparació amb el temps del Jones la millora era enorme. Llegint les xifres amb veu ràpida i aguda, els va demostrar a tots de manera detallada que tenien més civada, més fenc i més naps dels que havien tingut en temps del senyor Jones, que treballaven menys hores, que l'aigua que bevien era de més qualitat, que vivien més temps, que hi havia una proporció més gran de cries que sobrevivien a la infància i que tenien més palla als compartiments i menys puces. Els animals el van creure fins a l'última paraula. De fet, el Jones i tot el que

representava gairebé se'ls havia esborrat de la memòria. Sabien que ara la seva vida era difícil i austera, que sovint passaven gana i sovint fred, que quan no dormien acostumaven a estar treballant. Però sens dubte havia estat pitjor en els vells temps. Els agradava creure-ho. D'altra banda, en aquells dies havien estat esclaus i ara eren lliures, i això era una gran diferència, tal com l'Squealer no es cansava de recalcar.

Ara hi havia moltes més boques per alimentar. A la tardor les quatre truges havien parit gairebé alhora, i entre totes havien tingut trenta-un porcells. Els porcells eren clapats, i com que el Napoleó era l'únic marrà del mas, no costava endevinar qui n'era el pare. Es va anunciar que més tard, un cop comprats els maons i la fusta, es construiria una escoleta al jardí. Ara per ara, els porcells eren instruïts pel Napoleó mateix a la cuina de la casa. Feien exercici al jardí, i se'ls dissuadia de jugar amb els altres animals petits. També cap a aquesta època, es va establir una regla segons la qual quan un porc i un altre animal es creuaven en el camí, l'altre animal s'havia d'apartar; i també que tots els porcs, fossin de la condició que fossin, tindrien el privilegi de portar cintes verdes a la cua els diumenges.

El mas havia tingut una bona anyada, però encara faltaven diners. S'havien de comprar els maons, la sorra i la calç per a l'escola, i també caldria començar a estalviar una altra vegada per a la maquinària del molí de vent. A més, es necessitaven espelmes i petroli per als llums de la casa, sucre per a la taula del Napoleó (que el va prohibir als altres porcs, amb l'ar-

gument que els engreixava), i tot el material habitual com ara eines, claus, cordes, carbó, filferro, ferro vell i galetes per als gossos. Es van vendre unes quantes bales de fenc i una part de la collita de patates, i el contracte sobre els ous es va apujar fins a sis-cents a la setmana, de manera que aquell any les gallines amb prou feines van poder incubar per mantenir la població del galliner. Les racions, reduïdes al desembre, es van tornar a reduir al febrer, i per estalviar petroli es van prohibir les llanternes als compartiments. Ara bé, els porcs semblaven prou satisfets i, de fet, més aviat s'engreixaven. Una tarda de final de febrer es va escampar pel pati una aroma penetrant, tèbia i apetitosa com els animals no havien sentit mai; provenia de la petita destil·leria que hi havia darrere de la cuina i que en els temps del Jones estava en desús. Algú va dir que aquella olor era d'ordi coent-se. Els animals van ensumar l'aire afamats i es van preguntar si els estaven preparant un sopar calent. Però el menjar no va arribar en cap moment, i el diumenge següent es va anunciar que des d'aleshores tot l'ordi es reservaria per als porcs. El camp del darrere de l'hort ja s'havia sembrat d'ordi. I aviat es va filtrar la notícia que ara tots els porcs rebien una ració d'una pinta de cervesa diària, i mig galó per al Napoleó, a qui li servien sempre amb la sopera Crown Derby.

Però si bé havien de suportar privacions, els animals es veien compensats en part pel fet que actualment tenien una vida més digna que abans. Hi havia més cançons, més discursos, més desfilades. El Napoleó havia ordenat que una vegada a la setmana es

fes una celebració anomenada Manifestació Espontània, que tenia com a objectiu commemorar les batalles i els triomfs del Mas dels Animals. A l'hora assenyalada els animals deixaven la feina i desfilaven pels límits del mas en formació militar, amb els porcs al capdavant, després els cavalls, després les vaques, després els xais i finalment l'aviram. Els gossos flanquejaven la processó, encapçalada pel gall negre del Napoleó. El Boxer i la Clover sempre portaven una bandera verda amb el dibuix d'una peülla i una banya, i la llegenda «Llarga vida al camarada Napoleó!». A continuació es recitaven poemes compostos en honor del Napoleó, i hi havia un discurs de l'Squealer en què detallava els últims increments en la producció d'aliments, i de tant en tant es disparava un tret d'escopeta. Els xais eren els seguidors més fidels de la Manifestació Espontània i si algú (tal com feien alguns animals de vegades, quan no hi havia ni porcs ni gossos a prop) es queixava que perdien el temps i que s'havien d'estar molta estona drets i a mercè del fred, els xais el feien callar indefectiblement amb els seus terribles bels de «Quatre potes sí, dues potes no!». Però en general aquestes celebracions agradaven als animals. Trobaven consol en el fet que els recordessin que, al cap i a la fi, eren els veritables amos del seu propi destí i que el treball que feien era en benefici propi. Així, amb les cançons, les desfilades, les llistes de xifres de l'Squealer, el retruny de l'escopeta, el cant del gall i l'enarborament de la bandera, eren capaços d'oblidar que tenien la panxa buida, com a mínim durant un temps.

A l'abril, el Mas dels Animals va ser proclamat República, i això va fer necessari elegir un president. Només hi va haver un candidat, el Napoleó, que va ser elegit per unanimitat. Aquell mateix dia es va informar que s'havien descobert nous documents que revelaven més detalls sobre la complicitat de l'Snowball amb el Jones. Ara semblava que l'Snowball no solament havia intentat fer-los perdre la Batalla de l'Estable de les Vaques per mitjà d'una estratègia, tal com ja suposaven els animals, sinó que havia lluitat obertament a favor del Jones. De fet, era ell qui havia dirigit les forces humanes, i qui havia llançat la càrrega amb el crit de «Llarga vida a la humanitat!». Les ferides al llom de l'Snowball, que alguns animals encara recordaven haver vist, havien estat causades per les dents del Napoleó.

A mitjan estiu, el corb Moses va reaparèixer sobtadament al mas, després d'uns quants anys d'absència. Havia canviat ben poc, continuava sense treballar i parlava amb el mateix èmfasi sobre la Muntanya de Sucre Candi. Es posava en una soca, feia batre les ales negres i es passava una hora parlant a qualsevol que l'escoltés. «Allà dalt, camarades», deia solemnement, assenyalant el cel amb el seu llarg bec, «allà dalt, just a l'altre costat d'aquest núvol fosc que veieu, hi ha la Muntanya de Sucre Candi, el país on regna la felicitat i on nosaltres, pobres animals, descansarem per sempre dels nostres treballs!». Fins i tot afirmava que, en un dels seus vols més alts, hi havia estat i que havia vist els camps eterns de trèvol i els pastissets de lli i els terrossos de sucre que creixien a les bardisses.

Molts animals se'l creien. Si ara tenien una vida de fam i sacrifici, argumentaven, ¿no era just que existís un món millor en un altre lloc? Una cosa difícil de determinar era l'actitud dels porcs envers el Moses. Tots proclamaven amb menyspreu que les seves històries sobre la Muntanya de Sucre Candi eren mentida, i tanmateix deixaven que es quedés al mas, desvagat, amb una prestació de mig petricó de cervesa al dia.

Un cop curada la peülla, el Boxer va treballar més a fons que mai. De fet, tots els animals van treballar com esclaus aquell any. A part de la feina habitual del mas, i la reconstrucció del molí de vent, hi havia l'escola per als porcells, que es va iniciar al març. De vegades, les llargues hores de treball sense una alimentació suficient eren difícils de suportar, però el Boxer no defallia mai. Res del que deia o del que feia indicava que la seva força hagués deixat de ser la que era. Només era el seu aspecte, el que havia canviat una mica: tenia la pell menys lluent que abans, i semblava que la seva gran gropa s'hagués encongit. Els altres deien: «El Boxer guanyarà pes quan creixi l'herba de primavera»; però l'herba de primavera va créixer i el Boxer no s'engreixava. De vegades, pel vessant que portava al capdamunt de la pedrera, quan tensava els músculs per arrossegar alguna pedra gegant, semblava que l'únic que el mantenia dempeus era la força de voluntat per continuar. En aquestes ocasions es veia que se li dibuixaven als llavis les paraules «Treballaré encara més»; ja no li quedava veu. Un cop més, la Clover i el Benjamin el van avisar que

anés amb compte amb la salut, però el Boxer no en feia cas. Ja faltava molt poc perquè fes dotze anys. No li importava el que passés mentre acumulés una bona reserva de pedres abans de retirar-se.

Un dia d'estiu, al capvespre, es va estendre pel mas el rumor que al Boxer li havia passat alguna cosa. Havia sortit tot sol per transportar una carretada de pedra fins al molí. I, efectivament, el rumor era cert. Al cap d'uns quants minuts dos coloms van arribar com una exhalació amb la notícia: «El Boxer ha caigut! Ha quedat estès de costat i no es pot aixecar!».

Gairebé la meitat dels animals del mas es van precipitar cap al monticle on hi havia el molí de vent. Hi van trobar el Boxer ajagut, entre les vares del carro, el coll estirat, incapaç ni tan sols d'alçar el cap. Tenia els ulls vidriosos, els flancs solcats de suor. Un rajolí de sang li sortia de la boca. La Clover es va agenollar al seu costat.

—Boxer! —va cridar—. ¿Què tens?

—Són els meus pulmons —va dir el Boxer amb una veu dèbil—. No té importància. Crec que podreu acabar el molí sense mi. Hi ha una bona reserva de pedra. De totes maneres, només em quedava un mes de treball. La veritat és que tenia moltes ganes de retirar-me. I, com que el Benjamin també es fa vell, potser li deixaran retirar-se al mateix temps que a mi i em podrà fer companyia.

—Hem d'anar a buscar ajuda de seguida —va dir la Clover—. De pressa, algú que vagi a dir-li a l'Squealer el que ha passat.

Immediatament, tots els altres animals van tornar corrents a la casa del mas per donar la notícia a l'Squealer. Només es van quedar la Clover i el Benjamin, que es va ajeure al costat del Boxer, i, sense dir res, li espantava les mosques amb la seva llarga cua. Al cap d'un quart d'hora si fa no fa va aparèixer l'Squealer, amb posat d'alarma i preocupació. Va dir que el camarada Napoleó havia quedat profundament afligit al saber aquesta desgràcia d'un dels treballadors més lleials del mas, i que ja preparava el trasllat del Boxer a l'hospital de Willingdon. Això va neguitejar una mica els animals. Excepte la Mollie i l'Snowball, cap altre animal havia sortit mai del mas, i no els agradava la idea de deixar el seu camarada malalt en mans dels éssers humans. L'Squealer els va convèncer ràpidament que el metge veterinari de Willingdon podria tractar el cas del Boxer més satisfactòriament que no pas ells al mas. I al cap de mitja hora, quan el Boxer s'havia refet una mica, el van posar dret amb una certa dificultat i va tornar ranquejant fins a l'estable, on la Clover i el Benjamin li havien preparat un bon jaç de palla.

Durant els dos dies següents, el Boxer es va quedar al seu compartiment. Els porcs li havien enviat una gran ampolla de xarop rosa que havien trobat a la farmaciola del bany, i la Clover l'hi administrava dues vegades al dia després dels àpats. Als vespres, l'euga s'ajeia al seu costat i li donava conversa mentre el Benjamin li espolsava les mosques. El Boxer assegurava que no li sabia greu el que havia passat. Si es recuperava bé, encara esperava viure tres anys més, i ja

es delia pels dies plàcids que passaria al racó del prat gran. Seria la primera vegada que tindria temps lliure per estudiar i cultivar-se. Volia dedicar la resta de la seva vida, deia, a aprendre les vint-i-dues lletres de l'alfabet que li faltaven.

Ara bé, el Benjamin i la Clover només es podien estar amb el Boxer un cop acabada la jornada laboral, i va ser al migdia quan va arribar el furgó per emportar-se'l. Tots els animals estaven treballant, eixarcolant el camp de naps sota la supervisió d'un porc, quan van veure astorats que el Benjamin s'acostava des dels edificis del mas galopant i bramant a plens pulmons. Era la primera vegada que veien el Benjamin tan excitat —de fet, era la primera vegada que algú el veia galopar.

—De pressa, de pressa! —va cridar—. Veniu de seguida! S'estan emportant el Boxer!

Sense esperar cap ordre del porc, els animals van deixar la feina i van córrer cap als edificis del mas. En efecte, al pati hi havia un gran furgó tancat, estirat per dos cavalls, amb uns rètols a banda i banda i un home amb aire sorneguer i un barret calat assegut al pescant. I el compartiment del Boxer estava buit.

Els animals es van amuntegar al voltant del furgó.

—Adéu, Boxer! —van cridar a cor—, adéu!

—Beneits! Beneits! —va esclatar el Benjamin, voltant-los encabritat i picant a terra amb les seves petites peülles—. Beneits! ¿Que no veieu què hi diu, al costat d'aquest furgó?

Això va despertar el recel dels animals, que van emmudir. La Muriel va començar a lletrejar les pa-

raules. Però el Benjamin la va apartar d'una empenta i enmig d'un silenci sepulcral va llegir:

—«Alfred Simmonds, escorxador de cavalls i fabricant de cola, Willingdon. Comerciant de cuir i farina d'ossos. Proveïdor de gosseres». ¿Que no enteneu què vol dir, això? S'emporten el Boxer al piló!

Tots els animals van llançar un crit d'horror. En aquell moment, l'home del pescant va fuetejar els cavalls i el furgó va sortir del pati a trot viu. Els animals el van seguir, cridant amb totes les seves forces. La Clover es va obrir camí fins al davant. El furgó començava a agafar velocitat. La Clover volia anar a tota brida però les seves potes feixugues no li permetien passar d'un galop curt. «Boxer!», cridava. «Boxer! Boxer! Boxer!». I just en aquell moment, com si hagués sentit el rebombori que hi havia a fora, el cap del Boxer, amb la franja blanca del morro, va aparèixer a la finestreta del darrere del furgó.

—Boxer! —va dir la Clover amb un crit estremidor—. Boxer! Escapa't! Escapa't, de pressa! Se t'enduen a la mort!

Tots els animals es van posar a cridar el mateix: «Escapa't, Boxer, escapa't!». Però el furgó ja anava molt ràpid i s'allunyava. No sabien si el Boxer havia entès el que la Clover li havia dit. Però un moment després, el seu cap va desaparèixer de la finestreta i es va sentir un gran estrèpit de peülles que tamborinaven dins del furgó. El Boxer intentava sortir-ne a coces. En altre temps, unes quantes coces del Boxer haurien deixat el furgó fet miques. Però, malauradament, les forces l'havien abandonat; al cap d'una es-

tona, el retruny de les peülles es va anar afeblint fins a esvair-se del tot. Desesperats, els animals van començar a suplicar als dos cavalls que estiraven el furgó que s'aturessin. «Camarades, camarades!», cridaven. «No us endugueu el vostre propi germà a la mort!». Però aquelles bèsties estúpides, massa ignorants per adonar-se del que passava, es van limitar a tibar les orelles enrere i van accelerar el pas. El cap del Boxer no va reaparèixer a la finestreta. Algú, massa tard, va pensar a avançar-se d'una correguda i tancar la reixa; però un instant després, el furgó la travessava i es perdia ràpidament carretera enllà. Ningú va tornar a veure el Boxer mai més.

Al cap de tres dies es va anunciar que havia mort a l'hospital de Willingdon, malgrat que li havien aplicat totes les cures que es podien fer a un cavall. L'Squealer va comunicar la notícia als altres. Ell havia estat amb el Boxer en les seves últimes hores, els va dir.

—Va ser la cosa més colpidora que he vist mai! —va explicar l'Squealer, aixecant l'unglot i eixugant-se una llàgrima—. Vaig estar a la vora del seu llit fins a l'últim moment. I al final, gairebé sense forces per parlar, em va dir a cau d'orella que la seva única pena era anar-se'n a l'altre món abans que el molí estigués acabat. «Endavant, camarades!», va murmurar. «Endavant en nom de la rebel·lió! Llarga vida al Mas dels Animals! Llarga vida al camarada Napoleó! El Napoleó sempre té raó». Aquestes van ser les seves últimes paraules, camarades.

Aquí l'actitud de l'Squealer va canviar sobtada-

ment. Va callar un instant, i després els seus ullets van llançar llambregades de desconfiança d'un costat a l'altre abans de continuar.

S'havia assabentat, els va dir, que en el moment del trasllat del Boxer havia circulat un rumor absurd i pervers. Alguns dels animals s'havien adonat que al furgó que es va emportar el Boxer hi deia «Escorxador de cavalls», i havien tret la conclusió precipitada que enviaven el Boxer al piló. Era increïble, va dir l'Squealer, que un animal pogués arribar a ser tan estúpid. Esperava, va cridar indignat, bellugant la cua i saltironant d'un costat a l'altre, que no creguessin que el seu estimat Líder, el camarada Napoleó, fos capaç d'una cosa així, ¿oi? Perquè l'explicació era ben senzilla. El furgó havia estat propietat d'un escorxador de cavalls, que l'havia venut al metge veterinari, i aquest encara no n'havia esborrat el nom antic. Així era com s'havia originat el malentès.

Els animals van quedar enormement alleujats després de sentir això. I quan l'Squealer va continuar donant detalls d'allò més gràfics sobre el llit de mort del Boxer, les admirables cures que li havien fet i les medecines caríssimes que el Napoleó havia pagat sense reparar en despeses, els últims dubtes els van desaparèixer i la pena que sentien per la mort del seu camarada va quedar mitigada per la idea que almenys havia mort feliç.

El diumenge següent al matí, el Napoleó mateix va aparèixer a la reunió i va pronunciar un breu discurs en honor del Boxer. No havia estat possible, va dir, fer tornar les despulles del camarada a qui tan

ploraven per enterrar-lo al mas, però havia ordenat que es fes una gran corona amb els llorers del jardí de la casa i es portés a la tomba del Boxer. I al cap d'uns dies els porcs volien celebrar un banquet commemoratiu en honor del Boxer. El Napoleó va acabar el seu discurs recordant dues de les màximes preferides del Boxer: «Treballaré encara més» i «El camarada Napoleó sempre té raó», unes màximes, va dir, que tot animal faria bé d'adoptar com a pròpies.

El dia assenyalat per al banquet, un furgó de comestibles va arribar de Willingdon i va lliurar una gran caixa de fusta a la casa del mas. Aquella nit es van sentir cants escandalosos, que, aparentment, van anar seguits d'una violenta discussió i que es van acabar a les onze de la nit amb una gran trencadissa de vidres. L'endemà, a la casa no es va llevar ningú abans de les dotze del migdia. I va córrer la veu que els porcs havien tret diners d'algun lloc o altre per comprar-se una altra caixa de whisky.

10

Van transcórrer els anys. Les estacions arribaven i se n'anaven, les curtes vides dels animals passaven volant. Un bon dia, ja no hi havia ningú que recordés els vells temps de la rebel·lió, excepte la Clover, el Benjamin, el corb Moses i uns quants porcs.

La Muriel era morta, la Bluebell, la Jessie i el Pincher eren morts. El Jones també era mort: havia mort en un asil d'alcohòlics, en una altra banda del país. Tothom va oblidar l'Snowball. Tothom va oblidar el Boxer, excepte els pocs que l'havien conegut. Ara la Clover era una euga vella i grossa, amb les articulacions encarcarades i els ulls enlleganyats. Ja feia dos anys que li havia passat l'edat de jubilació, però de fet cap animal s'havia arribat a jubilar mai. La idea de reservar un racó del prat per als animals retirats ja feia temps que s'havia abandonat. Ara el Napoleó era un marrà madur de cent cinquanta quilos. L'Squealer estava tan gras que tenia dificultats per veure-hi. El vell Benjamin era l'únic que estava més o menys com sempre, deixant de banda que tenia el morro més gris i que, des de la mort del Boxer, se'l veia més malhumorat i taciturn que mai.

Ara hi havia molts més animals al mas, tot i que l'augment no era tan gran com s'havia esperat els primers anys. Havien nascut molts animals per a qui la rebel·lió era només una tradició remota, transmesa de paraula, i se n'havien comprat d'altres que abans d'arribar no n'havien sentit a parlar mai. El mas ara tenia tres cavalls a part de la Clover. Eren uns animals magnífics i nobles, disposats a treballar i a ser bons camarades, però molt estúpids. No n'hi havia cap que fos capaç d'aprendre l'alfabet més enllà de la lletra B. Acceptaven tot el que els explicaven sobre la rebel·lió i els principis de l'animalisme, especialment per part de la Clover, a la qual tenien un respecte gairebé filial; però era dubtós que haguessin entès gaire en què consistia.

Ara el mas era més pròsper, i estava més ben organitzat; fins i tot s'havia ampliat amb dos camps comprats al senyor Pilkington. Finalment el molí de vent s'havia acabat de construir, i el mas tenia una màquina de batre i un elevador de fenc propis, i s'hi havien edificat uns quants annexos. El Whymper s'havia comprat un cabriolé. El molí, però, finalment no s'havia utilitzat per generar energia elèctrica. S'utilitzava per moldre blat, i va permetre obtenir uns guanys considerables. Els animals tornaven a treballar de valent en la construcció d'un nou molí: quan aquest estigués acabat, es deia, s'instal·larien les dinamos. Però dels luxes amb què en altre temps l'Snowball havia fet somiar els animals —els compartiments amb llum elèctrica i aigua freda i calenta, i les setmanes laborals de tres dies—, ja no se'n parlava. El Na-

poleó havia declarat que aquestes idees eren contràries a l'esperit de l'animalisme. La veritable felicitat, deia, consistia a treballar molt i viure amb frugalitat.

En certa manera era com si el mas s'hagués enriquit sense que els animals mateixos fossin més rics —excepte, és clar, en el cas dels porcs i els gossos. Potser això era així, en part, perquè de porcs i de gossos n'hi havia un munt. No és que aquests animals no treballessin, a la seva manera. Tal com explicava l'Squealer incansablement, la feina de supervisar i organitzar el mas no s'acabava mai. En general era un tipus de feina que els altres animals, massa ignorants, no entenien. Per exemple, l'Squealer els va explicar que els porcs havien de dedicar cada dia esforços ingents a unes coses misterioses que es deien arxius, informes, actes i memoràndums. Eren grans fulls de paper que s'havien d'omplir amb una lletra molt atapeïda i que tan bon punt estaven plens es cremaven al forn. Això era d'una importància cabdal per al benestar del mas, deia l'Squealer. Ara bé, ni els porcs ni els gossos produïen menjar a partir del seu propi treball; i eren molts, i sempre tenien gana.

Pel que fa a la resta d'animals, la vida, que ells sabessin, seguia sent com sempre. En general passaven gana, dormien a la palla, s'abeuraven a la bassa, treballaven als camps...; a l'hivern els turmentava el fred i a l'estiu, les mosques. De vegades els més grans furgaven en els seus records més vagues per intentar determinar si al principi de la rebel·lió, quan l'expulsió del Jones encara era recent, les coses havien estat millors o pitjors que ara. No ho recordaven. No hi havia

res que poguessin comparar amb la seva vida actual: només podien recórrer a les llistes de xifres de l'Squealer, que demostraven invariablement que tot anava cada vegada millor. Els animals no trobaven la solució al problema; en tot cas, ara tenien ben poc temps per especular sobre aquesta mena de coses. Només el vell Benjamin assegurava que ell recordava tots els detalls de la seva llarga vida i que sabia que les coses no havien estat mai millors ni pitjors, ni tampoc ho podien ser: la gana, la misèria i el desencís eren, deia, la llei inalterable de la vida.

I malgrat tot, els animals no perdien mai l'esperança. Encara més, no perdien ni per un moment la sensació que formar part del Mas dels Animals era un honor i un privilegi. Continuaven sent l'únic mas de tot el país —de tot Anglaterra!— dominat i dirigit per animals. Cap d'ells, ni els més joves, ni tan sols els nouvinguts, portats de masos situats a quinze o vint-i-cinc quilòmetres, deixava de meravellar-se d'això. I quan sentien el retruny de l'escopeta i veien la bandera verda onejant al capdamunt de l'asta, un orgull indestructible els inflamava el cor, i sempre acabaven parlant dels vells temps heroics, de l'expulsió del Jones, de la inscripció dels Set Manaments, de les grans batalles en què els invasors humans havien estat derrotats. No havien renunciat a cap dels vells somnis. Encara creien en la República dels Animals que el Major havia predit, aquella en què els camps verds d'Anglaterra no serien trepitjats pels peus dels humans. Algun dia arribaria: potser no seria aviat, potser no la veuria cap dels animals que ara vivien, però

tard o d'hora arribaria. Segurament, fins i tot la melodia d'«Animals d'Anglaterra» es taral·lejava d'amagat aquí i allà: fos com fos, era un fet que tots els animals del mas la coneixien, encara que cap d'ells s'hauria atrevit a cantar-la en veu alta. Potser tenien una vida dura i no havien satisfet totes les seves esperances, però eren conscients que no eren com els altres animals. Si passaven gana, no era pas perquè alimentessin éssers humans tirànics; si treballaven sense parar, almenys treballaven per a ells mateixos. Cap bèstia caminava sobre dues potes. Cap bèstia deia «amo» a l'altra. Tots els animals eren iguals.

Un dia de principi d'estiu, l'Squealer va ordenar als xais que el seguissin i els va portar fins a un tros de terra erma, coberta de rebrots de bedoll, que hi havia a l'altra punta del mas. Els xais hi van passar el dia esporgant les fulles sota la supervisió de l'Squealer. Al vespre l'Squealer va tornar al mas, però, com que feia bon temps, va dir als xais que es quedessin allà. Finalment hi van passar una setmana sencera, durant la qual els altres animals no els van veure ni un moment. L'Squealer s'estava amb ells la major part del dia. Segons deia, els ensenyava una nova cançó, per a la qual es necessitava privacitat.

Al cap de poc temps que els xais haguessin tornat, un vespre plàcid en què els animals havien plegat de treballar i tornaven cap als edificis del mas, es va sentir provinent del pati el renill esfereïdor d'un cavall. Espantats, els animals es van aturar en sec. Era la veu de la Clover. L'euga va llançar un altre renill, i tots els animals es van posar a galopar i van entrar preci-

pitadament al pati. Aleshores van veure el que la Clover havia vist.

Era un porc que caminava sobre les potes del darrere.

Sí, era l'Squealer. Amb una certa dificultat, com si no estigués del tot acostumat a suportar la seva còrpora considerable en aquella posició, però amb un equilibri perfecte, travessava el pati tot xino-xano. I al cap d'una estona, de la porta de la casa en va sortir una llarga filera de porcs, tots caminant sobre les potes del darrere. Alguns ho feien millor que d'altres, n'hi havia un parell un pèl inestables que haurien agraït l'ajuda d'un bastó, però tots ells van aconseguir recórrer el pati. Finalment es van sentir uns lladrucs terribles i un estrident quiquiriquí del gall negre, i va sortir el Napoleó en persona, dreçat majestuosament, enviant mirades altives a banda i banda, i amb els gossos saltironant al seu voltant.

Portava un fuet a l'unglot.

Es va fer un silenci sepulcral. Atònits, terroritzats, arraulint-se els uns contra els altres, els animals van observar la llarga corrua de porcs que desfilava lentament pel pati. Era com si el món s'hagués capgirat. Després, un cop passada la primera impressió, va arribar un moment en què, malgrat tot —malgrat la por dels gossos, i malgrat l'hàbit, desenvolupat al llarg de molts anys, de no queixar-se mai, de no criticar mai, passés el que passés— haurien proferit alguna paraula de protesta. Però just en aquell moment, com si responguessin a un senyal, tots els xais van esclatar en uns bels ensordidors:

—Quatre potes sí, dues potes millor! Quatre po-

tes sí, dues potes millor! Quatre potes sí, dues potes millor!

Això es va allargar durant cinc minuts sense interrupció. Quan els xais es van calmar, la possibilitat de proferir alguna protesta ja havia passat, perquè els porcs havien tornat a entrar a la casa.

El Benjamin va notar que un morro li fregava l'espatlla. Es va girar. Era la Clover. Els seus ulls semblaven més apagats que mai. Sense dir res el va estirar suaument de la crinera i el va fer anar cap al fons del graner principal, on hi havia escrits els Set Manaments. Durant un parell de minuts, es van estar drets observant la paret enquitranada amb les lletres blanques.

—La vista em falla —va dir la Clover finalment—. Ni tan sols quan era jove podia llegir el que hi ha escrit aquí. Però em fa l'efecte que aquesta paret ha canviat. ¿Benjamin, són els mateixos que abans els Set Manaments?

Per una vegada, el Benjamin va accedir a trencar la seva regla, i va llegir-li el que posava a la paret. Ara només hi havia escrit un sol manament. Deia:

TOTS ELS ANIMALS SÓN IGUALS,
PERÒ ALGUNS ANIMALS SÓN MÉS IGUALS
QUE ALTRES.

Després d'allò, no va estranyar a ningú que l'endemà tots els porcs que supervisaven el treball del mas portessin fuets als unglots. No va estranyar a ningú que els porcs s'haguessin comprat un aparell de ràdio, que estiguessin fent els preparatius per

instal·lar-se un telèfon i que s'haguessin subscrit al *John Bull*, el *Tit-Bits* i el *Daily Mirror*. No va estranyar a ningú que el Napoleó passegés pel jardí de la casa amb una pipa a la boca —no, ni tan sols que els porcs traguessin la roba del senyor Jones dels armaris i se la posessin, ni que el Napoleó mateix aparegués amb una jaqueta negra i uns pantalons de muntar amb polaines de cuir, mentre la seva truja preferida apareixia amb el vestit de moaré que la senyora Jones acostumava a portar els diumenges.

Al cap d'una setmana, a la tarda, van arribar al mas un seguit de cabriolés. Una delegació de propietaris de masos veïns havia estat convidada a fer un recorregut d'inspecció. Van fer una visita a tot el mas i van expressar una gran admiració per tot el que van veure, especialment el molí de vent. Els animals estaven eixarcolant el camp de naps. Treballaven diligentment, sense gairebé aixecar el cap de terra, i no sabien si havien de tenir més por dels porcs o dels humans que els visitaven.

Aquell vespre a la casa del mas hi va haver rialles i cants escandalosos. I, de sobte, aquell batibull de veus va despertar la curiositat dels animals. ¿Què hi devia estar passant, allà dins, ara que per primera vegada els animals i els éssers humans estaven reunits en igualtat de condicions? Tots alhora, van dirigir-se amb el màxim sigil cap al jardí de la casa.

Un cop a la reixa es van aturar, esporuguits, però la Clover va continuar cap a dins i tots la van seguir. Es van acostar de puntetes fins a la casa, i els animals que eren prou alts van mirar per la finestra del men-

jador. Al voltant de la llarga taula, hi havia asseguts mitja dotzena de propietaris i mitja dotzena dels porcs més eminents, i el Napoleó ocupava el lloc d'honor al cap de taula. Els porcs semblaven trobar-se ben a gust a la cadira. El grup havia estat jugant una partida de cartes, però l'havia interromput momentàniament, sens dubte per fer un brindis. Una gran gerra circulava per la taula i els vasos es reomplien de cervesa. Ningú es va fixar en els animals que, perplexos, contemplaven l'escena des de la finestra.

El senyor Pilkington, de Foxwood, s'havia posat dret amb el vas a la mà. Al cap d'una estona, va dir, proposaria un brindis als presents. Abans, però, hi havia unes paraules que creia que li corresponia dir.

Era un motiu de gran satisfacció per a ell, va dir —i, n'estava segur, per a tots els presents—, comprovar que havia arribat el final d'un llarg període de desconfiança i malentesos. Hi havia hagut un temps —per més que ni ell ni ningú dels que l'escoltaven haguessin compartit aquells sentiments—, però sí, hi havia hagut un temps en què els respectables propietaris del Mas dels Animals havien estat vistos, ell no diria amb hostilitat, però potser amb una certa prevenció, per part dels seus veïns humans. S'havien produït alguns incidents lamentables, havien circulat idees equivocades. S'havia cregut que l'existència d'un mas dominat i dirigit per porcs era d'alguna manera una cosa anormal i susceptible de tenir un efecte desestabilitzador als voltants. Massa propietaris havien assumit, sense les degudes indagacions, que en un mas així hi imperaria un esperit de llibertinatge i

indisciplina. S'havien neguitejat davant dels possibles efectes que allò tindria sobre els seus animals, o fins i tot sobre els seus treballadors humans. Però ara tots aquests dubtes s'havien esvaït. Avui, ell i els seus amics havien visitat el Mas dels Animals i l'havien inspeccionat de dalt a baix amb els seus propis ulls, i ¿què havien descobert? No solament els sistemes més moderns, sinó també una disciplina i un ordre que haurien de ser exemple per als propietaris de tot arreu. Creia que no s'equivocava si deia que els animals inferiors del Mas dels Animals treballaven més i rebien menys menjar que qualsevol animal del comtat. En efecte, avui ell i els seus col·legues visitants havien observat molts detalls que volien introduir als seus propis masos de manera immediata.

Acabaria els seus comentaris, va dir, recalcant un cop més els sentiments de cordialitat que subsistien, i haurien de subsistir sempre, entre el Mas dels Animals i els seus veïns. Entre els porcs i els éssers humans no hi havia cap mena de xoc d'interessos, ni hi havia motiu perquè n'hi hagués. Compartien la mateixa lluita i les mateixes dificultats. ¿Que potser no era igual a tot arreu, el problema laboral? En aquest punt es va evidenciar que el senyor Pilkington es disposava a deixar anar alguna agudesa preparada ben a consciència, però per un moment es va enriolar tant que no va ser capaç d'articular-la. Després d'ennuegar-se una bona estona, durant la qual se li van congestionar els replecs de la barbeta, va aconseguir expressar-se: «Si vostès han de bregar amb els seus animals inferiors», va dir, «nosaltres també tenim les nostres classes inferiors!».

Aquest *bon mot* va fer esclatar una riallada a la taula; i el senyor Pilkington va felicitar un cop més els porcs per les minses racions, les llargues jornades de treball i, en general, l'absència d'un tracte massa tou que havia observat al Mas dels Animals.

I ara, va dir finalment, demanaria als presents que es posessin drets i comprovessin que tenien els vasos plens. «Senyors», va acabar el senyor Pilkington, «senyors, proposo un brindis: per la prosperitat del Mas dels Animals!».

Els presents van fer crits d'entusiasme i van picar de peus. El Napoleó estava tan agraït que va deixar el seu lloc per donar la volta a la taula i brindar amb el senyor Pilkington. Quan es va apaivagar el xivarri, el Napoleó, que s'havia quedat dret, va donar a entendre que ell també tenia unes breus paraules per dir.

El discurs, com tots els del Napoleó, va ser curt i directe. Ell, va dir, també s'alegrava que aquell període de malentesos s'hagués acabat. Durant molt de temps, hi havia hagut rumors —escampats, tenia motius per pensar-ho, per algun enemic maligne— que la seva postura i la dels seus col·legues tenia un cert caràcter subversiu i fins i tot revolucionari. Se'ls havia acusat d'intentar fomentar la rebel·lió entre els animals dels masos de la contrada. Res més lluny de la realitat! La seva única voluntat, ara i sempre, era viure en pau i en bones relacions comercials amb els seus veïns. El mas que ell tenia l'honor de controlar, va afegir, era una empresa en règim de cooperativa. Els títols de propietat, que estaven al seu poder, pertanyien a tots els porcs en conjunt.

No creia, va dir, que persistís cap dels antics recels, però s'acabaven d'introduir uns quants canvis en els hàbits del mas que haurien de consolidar la confiança mútua encara més. Fins aleshores els animals del mas havien tingut el costum una mica poca-solta de dir-se camarada els uns als altres. Això seria suprimit. Hi havia hagut un altre costum ben estrany, d'origen desconegut, que consistia a desfilar cada diumenge al matí pel costat d'una calavera de porc clavada en una estaca del jardí. Això també se suprimiria, i de fet la calavera ja l'havien enterrat. Possiblement, els seus convidats també s'havien fixat en la bandera verda que onejava al capdamunt de l'asta. En cas que ho haguessin fet, potser s'havien adonat que la peülla i la banya blanques que hi apareixien abans havien estat eliminades. D'ara endavant, la bandera seria simplement verda.

Només tenia una crítica a fer, va dir, a l'excel·lent i amical discurs del senyor Pilkington. El senyor Pilkington havia parlat en tot moment del Mas dels Animals. Evidentment no podia saber —perquè ell, el Napoleó, ho anunciava ara mateix per primera vegada— que el nom de Mas dels Animals havia estat abolit. A partir d'aquell moment el mas es coneixeria amb el nom de Mas Pairal, que, al seu entendre, era el seu nom correcte i original.

—Senyors —va acabar—, els proposo el mateix brindis que abans, però amb una variació de forma. Omplin els seus vasos fins dalt. Senyors, aquest és el meu brindis: per la prosperitat del Mas Pairal!

Hi va haver la mateixa cridòria entusiasta d'abans,

i tothom va escurar bé el seu vas. Però als animals que contemplaven l'escena des de fora els va semblar que passava una cosa molt estranya. ¿Què era aquella transformació a les cares dels porcs? Els ulls envellits i apagats de la Clover saltaven d'una cara a l'altra. Alguns porcs tenien cinc barbetes, altres en tenien quatre, altres en tenien tres. Però ¿què era el que semblava diluir-se i canviar? Després, un cop acabats els aplaudiments, els presents van agafar les cartes i van reprendre la partida que havien interromput, i els animals van marxar en silenci.

Quan no havien fet ni vint metres, però, es van parar en sec. Un gran rebombori de veus havia esclatat a la casa. Van recular corrents i van tornar a treure el cap per la finestra. Sí, s'estava produint una disputa frenètica. Hi havia crits, cops sobre la taula, mirades penetrants de desconfiança, negatives furioses. Aparentment, l'origen de la discussió era que el Napoleó i el senyor Pilkington havien jugat un as d'espases al mateix temps.

Dotze veus cridaven enfurismades, i eren totes iguals. Ara no hi havia dubte sobre el que havia passat a les cares dels porcs. Des de fora, els animals no paraven de mirar ara els porcs ara els homes, ara els homes ara els porcs; però ja era impossible distingir els uns dels altres.

Novembre del 1943 - febrer del 1944

FI

PROPOSTES DE TREBALL
I
MATERIALS COMPLEMENTARIS

Propostes de treball

Activitats per fer abans de la lectura

Tot el que es planteja en el llibre d'Orwell té relació amb la història de la primera meitat del segle xx, sobretot amb el colonialisme de l'Imperi Britànic, la Revolució russa i els conflictes bèl·lics de la Primera Guerra Mundial (1914-1918), la Guerra Civil espanyola (1936-1939) i la Segona Guerra Mundial (1939-1945).

Convindrà, doncs, que t'informis en els manuals d'història que tinguis a l'abast i, potser, si t'interessa aprofundir una mica en algun d'aquests temes, que consultis alguna publicació especialitzada o enllaços fiables, que pots trobar a les pàgines i llocs web de la revista *Sàpiens*, l'Enciclopèdia Catalana o l'xtec.cat, que t'oferiran explicacions i resums entenedors perquè puguis plantejar-te i respondre unes quantes qüestions culturals inicials.

1. Fins a principis del segle xx, l'Imperi Britànic abastava una gran quantitat de països en diversos continents. Orwell va néixer a l'Índia britànica, que tenia diverses províncies. Saps quines eren, aquestes províncies? Situa-les en un mapa d'Àsia, damunt dels països actuals.
2. Saps quan i sota quin lideratge l'Índia va aconseguir independitzar-se de la Gran Bretanya?

3. Qui van ser Karl Marx i Friedrich Engels? Les seves teories i, sobretot, les seves principals obres conformen les bases de la teoria de la Revolució russa i, malgrat que no se'ls esmenti en cap moment, són presents en *La rebel·lió dels animals*.
4. Qui fou Nicolau II? En quina època va viure i quins fets històrics importants va protagonitzar?
5. Sabries dir a quin text pertanyen aquestes frases: «Un fantasma recorre Europa: el fantasma del comunisme», i «Proletaris de tots els països del món, uniu-vos!»?
6. El director de cinema Serguei M. Eisenstein és un dels més importants de la història del cinema. Informa't sobre la seva filmografia, molt lligada a l'evolució de la Unió Soviètica, i fixa't, sobretot, en un film seu de 1925, considerat una de les obres mestres de la història del cinema que és molt aconsellable de veure, *El cuirassat Potemkin*, en el qual recrea els fets reals produïts a Odessa el 1905, que serien un dels detonants de la revolució de 1917.
7. Ordena cronològicament, amb les dates de naixement i mort, les figures de Vladímir Ílitx *Lenin*, Lev Trotski i Iossif Stalin, indicant breument els càrrecs que van ocupar i quin paper van jugar en la història russa de la primera meitat del segle XX.
8. Què van ser les «purgues» de Stalin? Quan es van produir? Van afectar molta gent?
9. Per què la Revolució russa s'anomena també «revolució bolxevic»?
10. Quina relació hi ha entre la Revolució russa i la Guerra Civil espanyola?
11. Podries definir breument l'adscripció i les tendències ideològiques dels grups polítics del bàndol republicà (PSUC, ERC, POUM, CNT-FAI)?

12. Explica breument què va succeir en l'episodi anomenat «Els fets de maig de 1937».
13. La Guerra Civil espanyola es va produir perquè el general Franco va fer un cop d'estat contra el govern de la República. Quins aliats van ajudar Franco a guanyar la guerra? Saps què era i què va fer la Legión Cóndor?
14. Quina relació té el quadre de Pablo Picasso *Guernica* amb la Legión Cóndor?
15. La Guerra Civil espanyola va acabar l'abril del 1939 i la Segona Guerra Mundial va començar el setembre del 1939. Hi ha alguna relació entre aquests dos conflictes?
16. Quins dos bàndols combatien en la Segona Guerra Mundial? Quin va ser el bàndol vencedor?
17. Acabada la Segona Guerra Mundial, Occident es va dividir en dos blocs. Quins blocs van ser? Quina va ser la raó d'aquesta divisió? Qui «dirigia» cada un dels blocs?
18. Saps què és la «guerra freda»?

Activitats per fer després de la lectura

Al marge de tot el que el llibre t'ha d'haver suggerit, hi ha un seguit de qüestions que potser convingui aturar-se a observar amb més detall, a l'entorn de la novel·la i també de la figura de l'autor.

1. Si busques informació sobre *La rebel·lió dels animals*, trobaràs que en els idiomes a què ha estat traduïda, els títols varien. Fins i tot, en català, a vegades s'ha editat amb noms diferents. A què et sembla que es deu? Influeix en la valoració del possible lector, a l'hora de triar el llibre? Raona quin títol et sembla més adequat, tot recordant que l'original és, simplement, *Animal Farm*.

2. Comenta el valor dels Set Manaments de l'Animalisme, sobretot a partir dels petits «matisos» introduïts per l'Squealer en els manaments 4, 5 i 6.
3. Quin valor té, què pretén exposar l'autor amb el canvi de consigna dels xais, que passen del «Quatre potes sí, dues potes no!» al «Quatre potes sí, dues potes millor!». Quin tipus d'actitud humana reflecteix aquest canvi?
4. Què significa exactament el manament únic final: «Tots els animals són iguals, però alguns animals són més iguals que altres»?
5. Quan la revolta ha triomfat, els animals es fan una bandera. Quin significat al·legòric té el color i els elements que la conformen?
6. Per què el mas canvia de nom al llarg de la història? Quants noms té?
7. Tria un passatge de la novel·la que trobis especialment interessant, que et sembli que expressa idees properes a les teves o que t'hagi fet reaccionar contra el que s'hi exposa. Resumeix-lo breument, situant-lo en el fil argumental, i explica per quin motiu l'has triat.
8. Una de les maneres de mantenir cohesionats els grups és mitjançant la figura d'un enemic comú —a vegades més inventat que real— que faci que se sentin amenaçats. Quin és aquest pretext que uneix tots els animals de la granja a la meitat del llibre? T'ha fet pensar en alguna situació o fet actual, que els dirigents utilitzin un enemic comú per mantenir una unió que podria esquerdar-se?
9. Busca almenys dues intervencions de l'Squealer on es posi en evidència la seva habilitat demagògica. Indica la pàgina, copia'n algun fragment que l'exemplifiqui i situa-les dins l'acció.

10. Per quin motiu creus que Orwell precisa que les «tres polles negres» que encapçalen la revolta de les gallines són «de Menorca»? Quina relació hi ha, entre l'anglès Orwell i l'illa de Menorca?
11. Per què desapareix, la Mollie?
12. Què significa que, al final, els porcs caminin amb dues potes?
13. Vist el comportament de tots els animals, amb quin t'identificaries més?
14. Busca en la novel·la tres passatges en els quals la personalitat del Napoleó quedi ben retratada.
15. Els interessos del Napoleó i l'Snowball, tot i que dirigeixen la revolució i després el funcionament del mas, et sembla que són els mateixos? En què difereixen?
16. Explica què passa amb els tres porcells que alcen la veu després de l'expulsió de l'Snowball.
17. Com acaba la discussió entre l'Squealer i el Boxer sobre la traïció de l'Snowball?
18. Explica el problema que es produeix amb la venda de la fusta, els perjudicis que comporta i com s'acaba.
19. A la pàgina 166 hi ha un fragment que exemplifica perfectament les purgues de Stalin, les acusacions i els judicis públics. Què hi passa?
20. Quan els humans destrueixen el molí, finalment fugen encalçats pels nou gossos del Napoleó. Els animals no entenen que allò sigui una victòria i es produeix una conversa entre l'Squealer i el Boxer (p. 184-185). El cavall diu: «Aleshores hem recuperat el que ja teníem abans»; i l'Squealer li respon, per acabar: «Aquesta és la nostra victòria». Quin és el sentit profund i real d'aquest diàleg en l'analogia i, sobretot, de la seva discussió?
21. Quina és la diferència final entre homes i porcs?

22. El final de la novel·la, creus que és pessimista o optimista, respecte del futur i l'evolució cap a una societat més justa?

Tres activitats recomanades

George *Orwell*, un document filmat

Doblat al català per ser emès per TV3 i actualment visible a la xarxa a través de Vimeo, el documental-llargmetratge *Orwell, a contracorrent*, té un gran interès i és absolutament recomanable. Presenta, en cinquanta-cinc minuts, la biografia de l'autor anglès emmarcada en el seu temps, amb fragments dramatitzats i molta documentació gràfica, comentada amb amenitat per especialistes en la vida i l'obra d'Orwell. Aquest film, realitzat l'any 2004 per Catalan Films & TV, va ser dirigit per Mark Littlewood, sobre un guió d'Anthony Grace.

Veure'l és una activitat imprescindible per entendre bé l'home, el seu moment i la seva obra, aconsellable també de fer abans de la lectura de la novel·la i que pot ser, fins i tot, un bon complement per a la matèria d'història.

***Animal Farm*, al cinema**

L'any 1954 es va realitzar el primer llargmetratge d'animació produït a Anglaterra, precisament a partir de la novel·la d'Orwell *Animal Farm*. El van dirigir John Halas i Joy Batchelor, un matrimoni de guionistes i animadors cinematogràfics que havien treballat per al Ministeri de l'Interior britànic, fent films de propaganda durant la guerra. I l'actor Maurice Denham hi va fer totes les veus i sons dels animals.

Els diners per comprar els drets del film els va propor-

cionar la CIA (Central d'Intel·ligència Americana), que solia finançar en secret totes les pel·lícules anticomunistes.

El film va tenir un èxit remarcable de públic, fins al punt, insòlit en l'època, que va propiciar un bon negoci d'elements de marxandatge i, fins i tot, la història es va difondre als diaris, en tires còmiques.

Tenint en compte aquests antecedents i, naturalment, aconsellant el visionat de la pel·lícula (accessible al mercat i a YouTube), es poden plantejar un seguit de qüestions interessants.

1. El final del film difereix del de la pel·lícula expressament perquè, segons sembla, el productor demanava un final «feliç». Creus que Orwell l'hauria acceptat? Realment es tracta d'un final «anticomunista»?
2. Les pel·lícules habitualment avancen cap a un clímax que es resol d'una manera o altra. La finalitat de la novel·la, els propòsits d'Orwell no eren fer un *crescendo*, sinó presentar les diverses fases d'un camí que es torça. Per a Orwell, la dictadura no pot ser derrocada, la derrota dels oprimits és definitiva. Per al film, no. Quina de les dues opcions creus que seria la més probable en la realitat?
3. Un cop hagis respost la pregunta anterior, creus que la història dóna la raó a Orwell o al film? Pensa en el que ha passat a la Unió Soviètica des dels anys noranta del segle passat fins ara: s'hi acosta més la pel·lícula o la novel·la?
4. La pel·lícula té unes característiques que avui ens poden sobtar, tot i que està feta quan Disney, que aleshores dominava el mercat, ja feia uns anys que havia estrenat moltes de les seves obres «clàssiques» (*Blancaneu, Bambi, Peter Pan*... són totes anteriors a 1954).

Compara *Animal Farm* amb el tipus de film animat americà del moment, pensant en el ritme del relat, el color i la llum, la duresa de les escenes, la narració de la veu en off... Creus que aquesta filmació s'adiu amb l'obra d'Orwell o a l'adaptació cinematogràfica li escauria més l'estil Disney?

5. Algunes de les idees i qüestions temàtiques que Orwell planteja a la novel·la les podem veure en el film? La ironia, el sarcasme, l'humor, la tendresa, la violència, hi són presents?
6. Estableix les diferències que consideris més importants entre el film i la novel·la, tenint en compte que es tracta de dos llenguatges diferents. Creus que l'espectador que no hagi llegit el llibre entén la intenció d'Orwell en escriure la novel·la?

La Barcelona de George Orwell

Les biblioteques de Barcelona ofereixen un dossier força interessant —tot i que no és del tot actual—, que relaciona Orwell amb Barcelona sobretot, és clar, a partir del seu *Homenatge a Catalunya*. Es pot trobar en pdf a l'enllaç següent:

http://www.bcn.cat/biblioteques/itineraris/iti3/orwell.pdf.

Dividit en tres apartats —Barcelona, la Rambla i plaça Catalunya—, el dossier presenta també la visió dels llocs i el moment històric en què Orwell va visitar la ciutat, el 1937, amb referències i breus textos de dos autors catalans, Josep Pla i Pere Calders. Amb informació senzilla i breu, pot ser utilitzat com una altra font d'apropament a l'autor.

I també podem trobar-hi un seguit d'orientacions concretes per reconèixer la situació actual d'alguns dels llocs que va freqüentar Orwell quan va ser a Barcelona.

Es pot començar per la Rambla, el lloc més emblemàtic per a l'home que hi va arribar a finals de desembre del 1936 per instal·lar-se a l'Hotel Continental, encara existent, que havia estat col·lectivitzat pel govern i on sembla que va començar a escriure el seu *Homenatge a Catalunya*. On avui és l'Hotel Rívoli, al número 128, hi havia el local del Comitè Executiu del POUM, on el nostre autor es va presentar per allistar-se. Al costat mateix, al número 126, hi ha el Cafè Moka, que va ser escenari d'alguns combats dels que es van produir el maig del 1937. Orwell explica que, al davant mateix, a les dues cúpules que hi ha a la teulada de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, que té a sota el teatre —llavors cinema— Poliorama, s'hi va passar tres dies i tres nits juntament amb altres militants del POUM per defensar-ne la seu, que era a l'altra vorera, de possibles atacs dels grups enemics. Diu que s'hi avorria, però no patia gana, perquè s'esmunyia cap a l'hotel a menjar. De la teulada estant, mirava en direcció al mar, explica, i diu que la Rambla dividia les zones: a la dreta, els anarquistes, a l'esquerra hi havia lluites en els carrerons on predominaven els partits del govern. La seva dona —que també havia vingut a col·laborar— estava al capdamunt de la Rambla, a l'Hotel Continental, territori considerat neutral, a tocar de la plaça Catalunya. En aquesta plaça, a la cantonada amb el passeig de Gràcia, hi havia l'Hotel Colón (avui ocupat per la botiga Apple), que era el quarter general del PSUC. A la cruïlla del portal de l'Àngel amb Fontanella, a la Telefònica, era on s'havien iniciat els combats.

La geografia ciutadana que refereix és sovint imprecisa, perquè desconeixia els noms dels carrers i carrerons de la zona per on solia moure's. Més endavant, per exemple, després de ser ferit al front d'Aragó, passa un temps fent cures a l'Hospital Maurin, al Tibidabo.

I resulta curiós cloure aquesta breu referència geogràfica barcelonina arribant a l'actualitat, que es pot conèixer una mica més a partir d'un dels textos complementaris del proper apartat.

El març del 1996, l'Ajuntament de Barcelona va donar el nom de plaça de George Orwell a un solar triangular obert per esponjar Ciutat Vella, flanquejat pel carrer d'Escudellers. La zona, amb els anys, esdevingué poc segura i conflictiva, i el consistori, com una ironia del destí, va decidir instal·lar-hi les dues primeres càmeres de videovigilància que, camuflades en fanals, espien els ciutadans com l'ull del Gran Germà i transmeten les imatges a la policia.

És molt probable que es puguin trobar en altres textos i testimonis la petja d'un home que va estar a Catalunya sis mesos escassos, però que se'n va endur un senyal tan profund que el va decantar a escriure'n un llibre d'homenatge, a més, és clar, de l'experiència que reflectiria en bona part en les pàgines de la sàtira política de *La rebel·lió dels animals*.

Comentaris de text

COMENTARI I

Aleshores el temps ja havia fet el tomb i havia començat la llaura de la primavera. El cobert on l'Snowball havia dibuixat els plans del molí de vent estava tancat i se suposava que s'havien esborrat els plans dibuixats a terra. Cada diumenge a les deu del matí els animals es reunien al graner principal per rebre les ordres de la setmana entrant. La calavera del vell Major, ara neta de carn, havia estat desenterrada de l'hort i col·locada sobre una soca al peu de l'asta, al costat de l'escopeta. Després d'enarborar la bandera, els animals havien de desfilar pel costat de la calavera amb pas reverencial i entrar al graner. Actualment ja no seien tots junts com abans. El Napoleó, amb l'Squealer i un altre porc que es deia Minimus i que tenia un do per compondre cançons i poemes, seien al davant de la plataforma, amb els nou gossos joves envoltant-los en semicercle i els altres porcs asseguts al darrere. La resta dels animals seien de cara a ells en el cos principal del graner. El Napoleó llegia en veu alta les ordres de la setmana amb un posat sever i marcial, i després de cantar una sola vegada «Animals d'Anglaterra» els animals es dispersaven.

El tercer diumenge després de l'expulsió de l'Snowball, els animals es van sorprendre una mica quan el

Napoleó els va anunciar que finalment el molí de vent es construiria.

El fragment correspon a les darreres pàgines del capítol 5, després de l'expulsió de l'Snowball del mas. Els animals estan desconcertats per la persecució violenta amb què ha estat foragitat el que fins aleshores tenien per un dirigent heroic i organitzador eficaç en qui confiaven plenament, perquè l'havien vist en acció. L'Squealer justifica aquesta mesura i explica la nova organització que correspon a la nova època, cosa que els animals accepten sense comprendre del tot. I a partir d'aleshores es produeix un canvi important en els hàbits de convivència, de manera que se'ns farà evident que amb les formes i els costums nous han aparegut també nous plans i propòsits de la comunitat, diferents dels inicials.

La tradició dels diumenges al matí es capgira completament. Se'ls acaba d'anunciar que ja no caldran més debats i, per tant, les decisions es prendran d'una altra manera. També les cerimònies canviaran de caràcter i de finalitat: de la reunió entre iguals —«[...] ja no seien tots junts com abans», perquè en realitat ja no *estan junts*, ni són iguals— s'ha passat a unes formes fàcilment identificables amb l'estricte ordre militar. «Desenterrada», físicament i simbòlicament —és a dir, acollint-se sota l'autoritat reconeguda del vell dirigent que els legitima—, la calavera el vell Major ha estat posada «al costat de l'escopeta» —que si fins aleshores havia servit per fer salves d'honor i de victòria, ara pren un caire més amenaçador—, els animals desfilen sota la bandera, fan una reverència a la calavera i tot seguit entren al graner a rebre ordres del Napoleó. És a dir, escenifiquen una parada militar de reconeixement de la superioritat del dirigent, al mateix temps que executen un

exercici d'acceptació de la disciplina com a forma de funcionament.

Tot aquest cerimonial nou es fa retent homenatge als personatges que dominen l'acció. És una escena en la qual tots els animals són anònims; de fet, no n'hi apareix esmentat cap, amb el seu nom propi que l'identifiqui: són una massa sense identitat. Els únics que identifiquem a la presidència són el Napoleó, flanquejat pel seu «cap de premsa i relacions públiques» Squealer, encarregat de justificar i fer acceptar, amb la seva demagògia, els canvis produïts com un sacrifici i una generosa concessió del «líder suprem» que es desviu per pal·liar les necessitats que els mateixos animals, en la seva ignorància, no saben que els són imprescindibles. Al costat del mentider hàbil, hi ha el poeta maldestre Minimus, sempre a punt per convertir en odes i elogis de gust discutible les decisions dictatorials d'un Napoleó protegit, davant la plataforma que fa de tarima alçada en un pla superior, pels nou gossos ferotges amb la mirada posada en l'auditori.

En aquest escenari, el dirigent llegeix les ordres —ja no s'accepten opinions— i després permet que cantin l'himne una sola vegada (no trigarà a prohibir-lo, per fer oblidar qualsevol rastre de possible revolta), abans de dispersar-se, cada un a la seva obligació.

El narrador descriu i resumeix unes setmanes que, a partir de l'entronització del «líder indiscutible» i després del clímax tens de la persecució i expulsió de l'Snowball, anuncien uns temps més tristos i monòtons dins l'ordre «militaritzat» que acaba d'iniciar-se.

La disposició i l'escenografia del final del fragment deixen en el lector la impressió que una mentida general esdevé la base de la societat que s'està construint (tan dife-

rent de la que es pretenia al principi), que es completarà amb la falsedat definitiva que demostra que la maldat i l'ambició del Napoleó no tenen límits: ben aviat decideix construir el molí que havia criticat i boicotejat quan el projectava l'Snowball, que després la demagògia infinita de l'Squealer presentarà com una creació del Napoleó, explicant que el traïdor Snowball l'hi havia manllevat. Amb aquesta acció, la perversitat dels dirigents assolirà nivells insòlits, que no faran més que créixer al llarg de la novel·la, per demostrar que el poder corrupte ho corromp tot.

Rere l'ombra de l'al·legoria hi ha, naturalment, la pugna històrica entre Stalin i Trotski, el qual, després de ser el blanc d'una campanya de descrèdit, va ser enviat a l'exili, responsabilitzat de traïcions i desgràcies, i finalment assassinat.

COMENTARI 2

Uns quants dies després, quan el terror causat per les execucions havia anat minvant, alguns animals van recordar —o van creure recordar— que el Sisè Manament decretava: «Cap animal matarà un altre animal». I tot i que cap d'ells s'atrevia a parlar-ne quan els porcs o els gossos estaven prou a prop per sentir-ho, consideraven que la matança que hi havia hagut no encaixava amb això. La Clover va demanar al Benjamin que li llegís el Sisè Manament, i quan el Benjamin, com de costum, va dir que no volia ficar-se en aquests assumptes, l'euga va anar a buscar la Muriel. La Muriel li va llegir el manament. Deia «Cap animal matarà un altre animal *sense motiu*». Era com si les dues últimes paraules s'haguessin esborrat de la memòria dels animals. Però ara veien que el manament no havia estat violat; perquè

> sens dubte hi havia un bon motiu per matar els traïdors que s'havien conxorxat amb l'Snowball.

A l'inici del capítol 8, els fets que han trasbalsat la vida al mas encara són ben vius en la ment i la consciència dels seus habitants. Després de vergonyoses i cruels sessions d'autoinculpació —tan habituals en la societat estalinista— s'han produït un seguit d'execucions. Porcells, gallines, una oca, xais... han estat forçats a alçar-se i confessar en públic crims inexistents fets sota la influència del detestable traïdor Snowball. I han estat executats davant dels ulls de tothom, per ordre del Napoleó. L'olor de la sang vessada encara perdura, convertida en terror, com ens diu a l'inici del fragment.

Però la basarda, que s'escampava per tots els racons i atemoria les consciències, no podia apaivagar el recel, i encara hi havia qui, en silenci, sense gosar expressar-ho per por dels porcs dirigents i dels gossos policies i botxins, dubtava de la legalitat de les condemnes a mort dictades pel Napoleó. Eren els que «van recordar —o van creure recordar—» que existia una norma sagrada que prohibia matar.

És molt interessant observar l'aclariment que el narrador fa entre els guionets, perquè subratlla, a través d'una frase que el lector de seguida reconeix que és irònica, la innocència dels animals i la malvada perversitat dels manipuladors. Quan els animals recorden i s'adonen que no és possible una transgressió de la llei tan rotunda, tiren enrere de les seves deduccions i dubten de la fiabilitat de la seva pròpia memòria: prefereixen estar equivocats en les seves apreciacions, abans que pensar que es troben a mans d'un poder que desobeeix les lleis que ell mateix propugna. És una rectificació fruit del temor, sí, i de la candidesa

política, perquè no saben, és clar, que les lleis no han estat fetes perquè les compleixin els poderosos, sinó que les fan els poderosos per servir-se'n i dominar els altres.

És una interessant lliçó de política en el sentit més autèntic del mot «politica», perquè es tracta de fets que presenten el cinisme, l'ús interessat de la justícia, la baixesa moral, l'egoisme, la maldat i la crueltat com un programa que destrueix la convivència en una societat. I és lògic que això resulti difícil d'acceptar, perquè significaria que els sacrificis han estat inútils i que es va camí de la destrucció de la mateixa societat per la qual es diu que es treballa. La ironia del narrador dóna una altra volta al cargol de l'evidència: amb el dubte dels animals es confirma que la mentida s'ha apoderat de l'imaginari col·lectiu.

Encara queden individus, però, amb algunes restes de llibertat de pensament. La Clover, l'euga pacífica i bondadosa, des de sempre ha tingut dificultats per llegir les paraules, tot i haver après a lletrejar, i ara vol saber si la memòria li falla, perquè li sembla recordar que matar estava prohibit. Per això no entén que el Napoleó hagi manat executar alguns animals i busca algú que li llegeixi exactament què diu el Sisè Manament. I apel·la a un amic de confiança, l'ase Benjamin, per saber exactament què hi ha escrit a la paret del graner. Però Benjamin, sorrut, savi i desconfiat de tothom, no vol llegir mentides i ja dóna a entendre que tots aquells manaments que al principi semblaven tan bons, fa temps que van perdre el seu sentit. No se'ls creu i s'estima més callar que llegir mentides. Probablement Benjamin ja havia llegit el manament modificat i no se'n devia estranyar gaire. Ell mai no s'estranyava de res. Allò dels Manaments era un engany més, ordit per perjudicar els de sempre: els que havien d'obeir per força.

I els lectors sabem —i anirem comprovant en succes-

sives manipulacions— que l'ase —justament l'ase...— és el més lúcid de tots els animals del mas.

La cabra Muriel, amb fama de bona lectora, llegeix a la Clover el que diu el manament pintat al graner. I aleshores, la cabra i l'euga, veuen confirmat que la seva memòria era inexacta, com la de tots els animals, que no recordaven les dues darreres paraules, «*sense motiu*», que transformen la llei. En realitat, comprovat el seu oblit, no s'estranyen gaire i en el fons se senten alliberades d'haver estat elles les equivocades, perquè l'ordre social es manté i ja entenen què ha passat. Els fets viscuts es corresponen a la —per a nosaltres «nova»— lletra i el que ha succeït s'avé amb el sentit del manament. Per això deuen respirar tranquil·les, perquè la realitat no ha desvirtuat la llei.

Les paraules —que els lectors llegim en la cursiva que les ressalta, per entendre el que el narrador ens vol fer notar— són el «detall» que acorda la llei amb la realitat. Es tracta d'un toc d'alerta ben clar, per dir-nos que quan cal es poden canviar les paraules per sostenir una nova realitat, ja que les paraules s'adapten a les normes. Les lleis s'escriuen per sostenir una realitat i unes pràctiques socials determinades: les paraules de la llei estan fetes per coincidir amb l'actuació de qui legisla des del poder.

I aquesta manipulació es fa comptant, per una banda, amb el temor dels súbdits —cínicament anomenats «camarades»: les paraules presenten una falsa realitat per ocultar la veritat—, i per l'altra, amb l'ambigüitat de qui domina el llenguatge. Legalitzar la pena capital condicionant-la al «motiu» és dir ben poc o, si es vol, dir que qui decideix què pot ser considerat «motiu» és qui aplica la llei, sempre maquillant i farcint els propis interessos amb les paraules adequades, en aquest cas «traïció», que els lectors sabem que no té cap fonament, aplicada al cas de

l'Snowball, però que és, precisament, el que convenç els animals de la legalitat de les execucions.

És així com des del poder es converteix en legal l'il·legal, segons qui sigui que actua. La traïció, el patriotisme, l'honor, la religió... són alguns dels motius pels quals un assassí pot convertir-se en heroi, malgrat que el fet de llevar la vida a un consemblant sigui sempre un crim horrorós.

I aquest canvi de criteri, aquesta forma de justificar l'assassinat si el fa un individu en nom de conceptes eteris però que algú ha declarat sagrats, s'aconsegueix a través de la manipulació, de l'habilitat perversa dels demagogs, capaços de justificar massacres amb discursos ben travats. Perquè el llenguatge pot ser una arma perillosa, contra la qual només es pot oposar la intel·ligència.

Textos complementaris

George Orwell, «Literatura i totalitarisme», conferència a la BBC del juny de 1941, dins del llibre *Escritos (1940-1948). Literatura y política* (p. 69)

Vivim una era en què l'individu autònom ja no existeix, o potser hauríem de dir que l'individu ha deixat de tenir la il·lusió de sentir-se autònom. Ara, quan parlem de literatura i, sobretot, en parlar de crítica, donem per fet que l'individu és autònom. La suma de la literatura moderna europea —parlo de la literatura dels últims quatre-cents anys— es basa en el concepte de l'Honestedat intel·lectual o, si, volen dir-ho així, en la màxima de Shakespeare «Inclinar-se davant de la veritat». El primer que li demanem a un escriptor és que no digui mentides, que digui el que pensa realment, el que realment sent. El pitjor que podem dir d'una obra d'art és que és insincera. I això és fins i tot més cert en la crítica que en la literatura creativa [...]. La literatura moderna és essencialment una cosa individual. O és l'expressió veritable del que un home pensa i sent o no és res.

George Orwell, «La destrucció de la literatura», article a *Polemic*, gener del 1946. Recollit dins de *Llibres o cigarrets* (trad. de Dolors Udina) (p. 38-40)

La literatura ha florit de vegades sota règims despòtics, però, com s'ha assenyalat sovint, els despotismes del passat no eren totalitaris. I el seu aparell repressiu sempre era poc eficient, les classes governants eren corruptes, apàtiques o d'opinions liberals, i les doctrines religioses que prevalien normalment anaven contra el perfeccionisme i la idea de la infal·libilitat humana. [...] La novetat del totalitarisme és que les seves doctrines no són només intercanviables sinó també inestables. Han de ser acceptades si no es vol patir condemna, però també poden ser alterades en qualsevol moment. Pensem, per exemple, en les diferents actituds, totalment incompatibles entre elles, que ha hagut d'adoptar un comunista o «company de viatge» anglès davant la guerra entre la Gran Bretanya i Alemanya. Durant anys, abans del setembre del 1939, s'esperava d'ell que s'indignés pels «horrors del nazisme» i que convertís tot allò que escrivia en una denúncia contra Hitler; després del setembre del 1939, durant vint mesos [**el temps que va durar el pacte Hitler-Stalin, abans de la invasió de la Unió Soviètica pels alemanys*], va haver de creure que Alemanya era més víctima que botxí i va haver de fer desaparèixer la paraula *nazi*, si més no de la lletra impresa, del seu vocabulari. Immediatament després de sentir les notícies de les vuit del matí del 22 de juny del 1941, va haver de començar a creure novament que el nazisme era el pitjor mal que hi havia hagut mai al món. A un polític no li costa gaire fer aquesta mena de canvis, però per a un escriptor és molt diferent. Per canviar de lleialtat en el

moment precís, o bé ha de dir mentides sobre els seus sentiments subjectius o bé els ha de suprimir del tot. En tots dos casos, li haurà destruït la dinamo. No només deixarà de tenir idees sinó que les paraules que faci servir es marciran en pronunciar-les. Els textos polítics dels nostres temps consisteixen gairebé del tot en frases prefabricades encaixades com peces d'un joc de Meccano infantil. Per escriure en un llenguatge senzill i vigorós, cal pensar sense temor, i si es pensa sense temor no es pot ser ortodox políticament.

Christopher Hitchens, «Vigencia de *Rebelión en la granja*», a l'*Epílogo* de l'edició de *Rebelión en la granja* (p. 138-139)

Recordo molt bé un amic comunista que em va telefonar des de la Xina quan Deng Xiao-Ping va anunciar les «reformes» que havien d'inaugurar el que avui coneixem com a capitalisme xinès. «Els camperols s'han d'enriquir», va anunciar el líder del Partit, «i uns s'enriquiran més que els altres». El meu amic em va trucar per dir, reticent, però també amb una certa generositat, que potser Orwell no anava tan desencaminat.

A Birmània, un dels sistemes totalitaris més duradors del món —una barreja de feixisme militarista, dogmatisme budista i retòrica comunista sobre la civilització—, George Parker, del New Yorker, va sentir fa poc una frase que s'havia fet popular entre els birmans partidaris de la democràcia. «Adorem Orwell», van dir-li, «perquè va escriure tres llibres sobre el nostre país. *Dies a Birmània*, *La rebel·lió dels animals* i *1984*». Fins ara, La rebel·lió dels animals no s'ha publicat legalment a la Xina, ni a Birmània o

al desert moral de Corea del Nord, peró algun día es llegirà en les tres societats, i segur que serà rebuda amb la sorpresa i el reconeixement que encara és capaç d'inspirar.

A Zimbàbue, mentre governava la camarilla cleptocràtica de Robert Mugabe [...], un diari de l'oposició [...] va reimprimir per entregues *La rebel·lió dels animals*. No va merèixer gaires comentaris. però una de les il·lustracions [...] mostrava el dictador Napoleó amb unes ulleres de pasta com les de l'«Estimat líder» de Zimbàbue. Poc després, van volar la redacció del diari amb una bomba casolana [...].

En el món islàmic, molts països continuen prohibint *La rebel·lió dels animals*, aparentment pel protagonisme que hi tenen els porcs. Naturalment que no és l'únic motiu [...].

Christopher Hitchens, *Por qué es importante Orwell* (p. 216)

[Pel que fa a la Revolució russa] es tracta d'una revolució traïda, no d'una revolució que és monstruosa des de la seva concepció. I els detalls a vegades són extraordinàriament precisos, des del destí de la Tercera Internacional al pacte final entre Stalin i l'església ortodoxa russa —representada per Moses, el corb fabulador—. És cert que l'abolició de l'himne «Animals d'Anglaterra» apunta formes lleugerament anacròniques, però la manera com els animals el canten, quan s'adonen del que han fet els porcs, té la intenció d'encongir-nos el cor: «i la van cantar tres vegades —amb veu molt melodiosa, però amb lentitud i tristesa, d'una manera com no l'havien cantada mai». Segur

que els ucraïnesos que després de la Segona Guerra Mundial vivien en campaments de desplaçats, i que van ser els primers de demanar permís a Orwell per traduir i distribuir el llibre, sentien en escoltar aquell himne la distant melodía de «La Internacional», que alguna vegada, abans, havia tingut un significat per a ells.

Christopher Hitchens, *Por qué es importante Orwell* (p. 216-217)

Cal tenir en compte que la frase «el gran experiment soviètic» era molt utilitzada pels intel·lectuals comunistes de l'època. La paraula *experiment* hauria d'haver estat suficient perquè tothom es posés en guàrdia: transformar un país en un laboratori és un senyal clar d'inhumanitat. La idea d'experimentar amb persones vives ens incomoda tant que ho intentem primer amb animals, potser és per això que Orwell s'expressava més sincerament del que ell mateix era conscient, quan va escollir el títol d'aquest «conte de fades».

Christopher Hitchens, *Por qué es importante Orwell* (p. 217)

Un altre element poc comentat d'aquest llibre, més sorprenent com més temps passa, és la seva capacitat d'adaptació. Tothom recorda que al final les bèsties, atemorides i famolenques, són incapaces de distingir entre els homes i els porcs, però el moment culminant es produeix quan el Napoleó recupera el nom original de la granja i convida el senyor Jones que torni. Trotski, des de l'exili, va pre-

veure que algun dia els buròcrates estalinistes vendrien les propietats socialitzades que havien expropiat i es convertirien en empresaris per compte propi. Doncs bé, Orwell no només va escriure una sàtira brillant sobre com el comunisme acabaria negant-se a si mateix, sinó que també va anticipar el seu estadi final com un Estat capitalista controlat per una màfia. Les contrarevolucions (també) devoren els seus propis fills.

Karl Cohen, programa de la versió cinematogràfica remasteritzada d'*Animal Farm* en DVD, 2006

Mentre que la utilització a Amèrica de propaganda animada durant la Segona Guerra Mundial és força coneguda, la propaganda que va sortir després del Teló d'Acer no acostuma a ser motiu d'anàlisi.

L'elecció per part de la CIA d'*Animal Farm* de George Orwell per produir-la com a pel·lícula animada sembla del tot lògica, perquè al final del llibre es mostren els porcs i els humans units en la corrupció i en l'exercici dels poders malvats.

Probablement [la CIA] van comprar-ne els drets assumint que podien canviar-ne el final perquè fos més útil als seus propòsits.

Per adaptar *Animal Farm* als seus objectius, l'autor Francis Stoner Saunders revela en el seu llibre *La guerra freda cultural: la CIA i el món de les arts i les lletres*, que l'oficina de Coordinació Política de la CIA tenia dos membres del seu Departament de Guerra Psicològica per mirar d'aconseguir els drets de la novel·la per al cinema.

Howard Hunt —que anys després va ser conegut com

a membre de l'equip del robatori en el cas Watergate— és identificat com a cap d'aquesta operació. [...]

Hunt selecciona Luis De Rochemont per ser el productor de la pel·lícula per a la Paramount [...].

La companyia firma el contracte el 1951 [...]. Com és lògic, abans de firmar el contracte, De Rochemont va deixar clar que la pel·lícula no havia de ser idèntica al llibre i que li haurien de donar un esborrany del guió o les pautes a seguir. [...]

Hi ha dues teories sobre el perquè de les diferències entre la versió del llibre i de la pel·lícula: una política i una altra de comercial [...]. Havien de competir en el mercat mundial amb Disney i van introduir algun gag a la pel·lícula per alleugerir la part més densa [...]. Malgrat que no queda clar qui va suggerir el final definitiu, és exactament el que la CIA necessitava: que només els porcs es tornessin totalment corruptes i que els altres animals organitzessin una exitosa revolució contra les seves normes.

Miquel Berga, «Orwell, cinquanta anys després (abril 2000). A *El color del progrés. Setmanari en línia.* http://www.noucicle.org/revista/NCarticles/79.html

La seva veracitat històrica té molt a veure amb l'astuta renovació del discurs de la guerra i les convencions del relat autobiogràfic que Orwell va saber difondre al seu testimoni. La foto de Centelles documenta l'experiència pivotant en l'obra d'Orwell: el seu pas militant per la revolució espanyola i les revelacions polítiques que va patir en l'intent. El resultat més immediat va ser la publicació d'*Homenatge a Catalunya*, que, com va recordar Doris

Lessing en rebre el Premi Catalunya, va ser per a diverses generacions d'anglosaxons la primera notícia sobre una entitat anomenada Catalonia. No crec que el país hagi estat generós amb la memòria de l'escriptor (l'únic detall institucional que conec és una placeta a la qual li va posar el seu nom l'alcalde Maragall). Viu o mort, Orwell sempre va aconseguir ser un tipus incòmode. Va arribar a Catalunya com un antifeixista precoç i va sortir per Portbou convertit en un precoç antiestalinista.

El més important, però, vist retrospectivament, és que aquestes experiències li van subministrar l'impuls i l'energia per escriure les dues novel·les (*Animal farm* i *1984*) que han llançat la paraula Orwell a múltiples ressons, gairebé tots pertinents per a qualsevol societat que vulgui atorgar-se la dignitat de dir les coses pel seu nom. La seva passió per desemmascarar la perversitat dels clixés del llenguatge polític ha aconseguit penetrar en el llenguatge col·loquial amb un llegat d'expressions que sempre apunten el mateix: a defensar-nos de les temptacions totalitàries dels que ostenten poder, provinguin aquests de la dreta, de l'esquerra o del centre.

Pelai Pagès, «'Homenatge a Catalunya', 75 anys després», a *El Temps*

L'experiència catalana, doncs, el va convertir en un antiestalinista radical, arran de la política contrarevolucionària que el PCE, sota els designis de Stalin, havia seguit a Espanya, i també arran dels mecanismes de terror que va establir quan va controlar el poder polític a Catalunya després dels fets de maig de 1937. Un terror que implicava «la imposició del feixisme sota l'excusa de la resistència al

feixisme», que a partir d'aquell moment va portar Orwell a identificar totalitarisme feixista amb totalitarisme estalinista.

L'obsessió contra el terror i la pràctica del terror utilitzat per l'estat i pel poder polític es va acabar convertint en una constant en la vida d'Orwell. Juntament amb un altre tema que també va aparèixer a Catalunya: la seva obsessió per la veritat històrica [...].

L'obsessió per la veritat històrica en Orwell es va aguditzar amb el pas dels anys, fins al punt que va acabar relacionant la manipulació de la realitat històrica amb l'existència dels totalitarismes. Aquestes obsessions d'Orwell reapareixen a les seves dues grans novel·les, escrites després de la guerra, a *La Rebel·lió dels animals* (1945) i *1984* (1949). *La rebel·lió dels animals*, que per a molts crítics és la seva millor creació literària, és una faula on per primera vegada, segons va reconèixer ell mateix, combina la intencionalitat política amb l'art.

Es tracta d'una novel·la on apareix al mateix temps el procés involucionista que acaba malbaratant els principis bàsics d'una revolució socialista, fins a la reinstauració d'una nova societat de classes, juntament amb l'element bàsic que possibilita aquesta reinstauració i que no és altre que la pràctica del terror i de la violència, que acaba configurant un estat totalitari. D'aquesta manera, a partir de l'estat policíac, format de manera progressiva, es va consolidant una contrarevolució que acaba atorgant el poder absolut a una nova minoria dominant.

Miquel Berga, «Privacitat», a *El Punt Avui*. http://www.leconomic.cat/e-opinio/articles/mberga.html?start=140

A algun geni se li va acudir plantar una càmera de vigilància damunt de la placa que diu «Plaça Orwell».

Faltava un any per a la inauguració de Barcelona 92 i l'Ajuntament de la ciutat va voler tenir un detall per a l'escriptor que, fins llavors, li havia donat més renom internacional: George Orwell, l'autor d'*Homenatge a Catalunya*. El consistori va donar el nom de George Orwell a una plaça, a una banda de la part baixa de les Rambles. En aquella època la zona s'associava al concepte d'«inseguretat ciutadana» i recordo unes botigueres de la plaça, el dia de la inauguració, abraçant l'alcalde Maragall, però demanant-li que eliminés els *drogates* que pul·lulaven pel barri. Com se sap, Orwell havia escrit *1984*, probablement la novel·la política més influent del segle xx i un al·legat memorable contra la temptació totalitària dels estats. En aquell món sinistre unes càmeres instal·lades a totes les cases, les «telepantalles», permetien a les autoritats observar permanentment la vida privada de tothom. Doncs bé, a algun geni de l'administració municipal se li va acudir plantar, ben visible, una càmera de vigilància policial al damunt de la placa que diu «Plaça Orwell». És una de les ironies més curioses de la història de la literatura. Els turistes no es cansen de fotografiar «la telepantalla» de la plaça Orwell de Barcelona. Aquella càmera a la via pública era un pla pilot de vigilància que ara, passats més de vint anys, ja no ens fa ni fred ni calor. La invasió de l'espai públic i el privat és pràcticament total. Un fenomen a escala mundial que ja sembla irreversible i que no s'ha pas imposat en nom del nazisme o l'estalinisme sinó que ha fet el

seu silenciós camí amb noves tecnologies i en el cor dels estats democràtics. Tot ha passat sota la tutela paternal dels cossos policials. Com anuncien a cada cantonada: «Per a la seva seguretat aquest espai està dotat de càmeres de vigilància, etc.» La intromissió de poders ocults a les nostres vides s'ha generalitzat i la privacitat —el bé més preuat de l'ideal de llibertat— s'ha sacrificat a l'altar d'una suposada seguretat que genera potencials usos diabòlics per a la vida privada dels ciutadans.

Bibliografia

HITCHENS, Christopher (2016): *Por qué es importante Orwell.* Barcelona: Página indómita.

—(2016): «Epílogo» a *Rebelión en la granja.* Barcelona: Debolsillo.

MEYERS, Jeffrey (2002): *Orwell.* Barcelona: Ediciones B.

ORWELL, George (2001): *Escritos (1940-1948). Literatura y política.* Barcelona: Octaedro.

—(2006): *Diario de guerra 1940-1942*. Madrid: Sexto Piso.

—(2006): *Orwell periodista. Artículos y reseñas en el Observer: 1942-1949.* Barcelona: Global Rhythm.

—(2016): *Llibres o cigarrets*. Barcelona: Viena.

—(2016): «La libertad de prensa», pròleg a *Rebelión en la granja*. Barcelona: Debolsillo.

TRILLING, Lionel (2015): «Introducció» a *Homenatge a Catalunya.* Barcelona: Labutxaca.

Articles en línia

BERGA, Miquel: «Privacitat», a *El Punt Avui* (30 de juny de 2013).

—: «Orwell, cinquanta anys després» (abril 2000), a *El color del progrés. Setmanari en línia.* http://www.noucicle.org/revista/NCarticles/79.html

Pagès, Pelai: «'Homenatge a Catalunya', 75 anys després», a *El Temps* núm.1537 (26 de novembre 2013).

Filmografia

Animal Farm (Rebelión en la granja). Regne Unit, 1954 (remasteritzada 1982). Durada: 70'. Direcció i guió: John Hallas i Joy Batchelor. VO en anglès. Doblada i subtitulada en espanyol.

Orwell: Against the Tide (George Orwell, a contracorrent). Regne Unit-Catalunya, 2004. Durada: 55'. Guió: Anthony Grace. Direcció: Mark Littlewood. VO en anglès. Doblada al català.

La famosa obra de George Orwell és un clàssic de la literatura que fa un relat simbòlic molt crític de la revolució russa, fixant-se en la corrupció dels ideals socialistes que van derivar fins a l'estalinisme. A més, planteja al lector un seguit d'interrogants sobre problemes morals i ètics, individuals i d'abast social, més enllà de l'anècdota, ben vigents en la societat d'avui.

Estudi preliminar i propostes de treball a cura d'Antoni Dalmases, llicenciat en Filologia Hispànica, professor i escriptor.

George Orwell (1903-1950), escriptor, periodista i assagista anglès, és universalment conegut, sobretot per les seves novel·les *La rebel·lió dels animals* (1945) i 1984 (1947). Defensor dels oprimits, militant sempre en la causa dels més dèbils, també va recollir la seva experiència de lluitador antifranquista durant la Guerra Civil espanyola a l'obra *Homenatge a Catalunya* (1938). Extremament crític amb tots els totalitarismes, va lliurar la seva vida i els seus escrits a la defensa del dret a la llibertat.

educaula**62**
www educaula62 cat

9 788415 954385